

**Provinciaal Waterplan
Noord-Brabant 2010-2015
'Waar water werkt en leeft'
(aangepast aan Structuurvisie Ruimtelijke Ordening,
1-10-2010)**

Inhoudsopgave

Samenvatting

Deel A Strategisch waterbeleid 1.1

1 De provincie en water 1.1

1.1 Verantwoordelijkheden 1.1

1.2 De plancyclus 1.2

1.3 De status van het Provinciaal Waterplan 1.2

1.4 Het PlanMER 1.3

1.5 De provinciale rol in het waterbeleid en -beheer 1.4

2 Kaders voor dit plan 2.1

3 Water in Brabant 3.1

4 Evenwichtig omgaan met water 4.1

5 De toestand van ons water 5.1

6 Doelstellingen en functies 6.1

6.1 Hoofddoelstelling 6.1

6.2 Doelstellingen Kaderrichtlijn Water en Provinciaal Waterplan 6.1

6.3 Brabantbrede doelstellingen 6.5

6.4 Waterhuishoudkundige functies en specifieke doelstellingen 6.9

7 Uitvoeringsstrategie 7.1

8 Verbetering van de waterkwaliteit 8.1

8.1 Strategie waterkwaliteitsbeleid 8.1

8.2 Aanpak puntbronnen 8.2

8.3 Aanpak diffuse bronnen 8.3

8.4 Aanpak waterbodems 8.4

8.5 Bescherming waterkwaliteit voor menselijke consumptie 8.4

8.6 Zwemwater 8.7

8.7 Ontgrondingen 8.8

9 Inrichting van watersystemen 9.1

9.1 Inrichting van waterlopen met een ecologische functie 9.1

9.2 Inrichting van vaarwegen 9.2

10 Omgaan met waterkwantiteit 10.1

10.1 Klimaatadaptatie 10.1

10.2 Voldoende water voor landbouw en andere economische belangen 10.4

10.3 Voldoende water voor natuur 10.7

10.4 Waterveiligheid in het rivierengebied 10.9

10.5 Regionale overlast van oppervlaktewater 10.10

10.6 Wateroverlast in bebouwd gebied 10.14

11 Gebruik van grondwatervoorraden 11.1

11.1 Inleiding 11.1

11.2 Basisstrategie 11.2

11.3 Algemene consequenties voor het gebruik van grondwater 11.2

11.4 Consequenties voor de openbare watervoorziening 11.3

11.5 Consequenties voor de industrie met eigen grondwatervoorziening 11.3

11.6 Consequenties voor de landbouwwatervoorziening uit grondwater 11.4

11.7 Consequenties voor bodemenergiesystemen 11.5

11.8 Overig gebruik van grondwater 11.6

12 Provinciaal Waterplan als structuurvisie 12.1

12.1 Inleiding 12.1

12.2 Hoogwaterbescherming 12.2

12.3 Regionale waterbergingsgebieden 12.4

12.4 Ruimte voor herstel en behoud van watersystemen 12.5

12.5 Natte natuurparel inclusief beschermingszone 12.6

12.6 Beschermingszone voor grondwaterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening 12.6

12.7 Beschermingszone voor innamepunt van drinkwater uit oppervlaktewater 12.7

12.8 Wijst 12.7

12.9 Borging van de ruimtelijke aspecten via de inzet van instrumenten 12.9

13 Monitoring en evaluatie 13.1

13.1 Toestandsmonitoring 13.1

13.2 Prestatiemonitoring 13.2

13.3 Onderzoeksmonitoring 13.2

13.4 Planning van de rapportages 13.2

14 Organisatorische aspecten 14.1

14.1 Organisatie van het waterbeheer in Noord-Brabant 14.1

14.2 Samenwerking in het waterbeheer 14.2

14.3 Watertoets 14.3

15 Instrumenten 15.1

15.1 Regelgeving 15.1

15.2 Communicatie en educatie 15.2

15.3 Financiën 15.2

Deel B Operationeel grondwaterbeheer 16.1

16 Operationeel grondwaterbeheer 16.1

16.1 Inleiding 16.1

16.2 Algemene uitgangspunten provinciaal vergunningenbeleid 16.1

16.3 Vergunningen voor drink- en industriewatervoorziening 16.1

16.4 Grondwateronttrekkingen voor bodemenergiesystemen 16.5

16.5 Overige winningen van water voor menselijke consumptie 16.7

16.6 Beschermingsbeleid voor natuur in relatie tot grondwaterwinningen 16.7

16.7 Registratie 16.8

16.8 Monitoring en onderzoek 16.8

16.9 Handhaving 16.8

16.10 Grondwaterheffing 16.8

Bijlagen

C1 Literatuurlijst

C2 Lijst van afkortingen

C3 Verklarende woordenlijst

C4 Uitvoeringsprogramma

C5 Kaderrichtlijn Water-doelstellingen en -onderbouwingen

C6 PlanMER Provinciaal Waterplan en Waterbeheerplannen

Plankaarten

D1 Plankaart 1 Waterhuishoudkundige functies

D2 Plankaart 2 Structuurvisie water

Opbouw van het plan

Dit plan bestaat uit twee delen: Deel A vormt het strategische deel van het waterplan (hoofdstukken 1 tot en met 15) en Deel B (hoofdstuk 16) is het operationele deel van het waterplan.

De hoofdstukken 1 tot en met 5 vormen de basis van dit plan met de randvoorwaarden, vertrekpunten en kaders. Deze hoofdstukken behelzen geen formele beleidskeuzes.

Hoofdstuk 6 bevat de doelstellingen voor het waterbeleid in Noord-Brabant, waaronder ook de doelstellingen voor de waterlichamen op basis van de Kaderrichtlijn Water. Dit hoofdstuk beschrijft tevens de toegekende waterhuishoudkundige functies die zijn aangegeven op Plankaart 1.

De hoofdstukken 7 tot en met 12 hebben betrekking op de uitvoering van het waterbeleid voor de kernthema's waterkwaliteit, inrichting, hoogwaterbescherming en het omgaan met hoeveelheden oppervlaktewater en grondwater.

Hoofdstuk 12 bevat de ruimtelijke maatregelen en vormt - samen met Plankaart 2 - de Structuurvisie Water.

De hoofdstukken 13 tot en met 15 gaan in op instrumenten en organisatorische aspecten.

Hoofdstuk 16 is de basis voor de provinciale vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen voor openbare watervoorziening, industriële onttrekkingen boven 150.000 m³ per jaar en onttrekkingen voor energieopslagsystemen.

Bij het plan horen de volgende kaarten en rapporten met dezelfde status als het plan zelf.

Plankaart 1. Waterhuishoudkundige functies. Deze kaart hoort bij hoofdstuk 6.

Plankaart 2. Structuurvisie Water. Deze kaart is gerelateerd aan hoofdstuk 12.

Bijlage 4 Uitvoeringsprogramma. Hierin legt de provincie de acties en financiering vast die nodig zijn om de doelstellingen uit het plan te bereiken.

Bijlage 5 Kaderrichtlijn Water-doelstellingen en -onderbouwingen in Noord-Brabant. Dit rapport geeft per grond- en oppervlaktewaterlichaam de doelstellingen en bijbehorende onderbouwing weer. Deze vindt u op de cd bij dit Waterplan.

Bijlage 6 PlanMER Provinciaal Waterplan en Waterbeheerplannen. Dit is een formele eis die de wet stelt aan strategische plannen zoals een Provinciaal Waterplan op grond van het Europese beleid voor het uitvoeren van een strategische milieubeoordeling. De PlanMER vindt u op de cd bij dit waterplan.

De provinciale website (www.brabant.nl/waterplan) bevat een uitgebreide toelichting op dit plan.

De ingediende zienswijzen op het ontwerp van dit plan en de reactie van Gedeputeerde Staten zijn opgenomen in de Nota van inspraak en reactie, die als losse bijlage op de cd bij dit plan is gevoegd.

Samenvatting

De cijfers 1 tot en met 16 corresponderen met de hoofdstukken 1 tot en met 16

1. Het Provinciaal Waterplan bevat het strategische waterbeleid van de provincie Noord-Brabant voor de periode 2010-2015. Het plan doorloopt

samen met de plannen van het Rijk en de waterschappen een 6-jarige beleidscyclus die is afgestemd op de verplichtingen uit de Kaderrichtlijn Water. Naast beleidskader is het Provinciaal Waterplan ook toetsingskader

voor de taakuitoefening van lagere overheden op het gebied van

water. Het plan is tevens beheerplan voor grondwateronttrekkingen

zoals bij punt 16 is aangegeven. Bovendien is het plan structuurvisie

voor het aspect water op grond van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening.

2. Het Provinciaal Waterplan heeft beleidskaders als randvoorwaarden,

die richting geven aan het waterbeleid. Op Europees niveau is in dat

verband de Kaderrichtlijn Water belangrijk. Daarin is aangegeven

hoe we met waterkwaliteit en ecologische waterdoelstellingen moeten

omgaan. Ook het Europese natuurbeleid en zwemwaterbeleid zijn van

invloed op dit waterplan. Op Rijksniveau speelt vooral de Waterwet

een rol, omdat die wet de verantwoordelijkheden regelt in het waterbeheer

en de hoofdrichting bepaalt van het waterbeleid. Op provinciaal

niveau geeft de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening (2010) de kaders voor het ruimtelijke

beleid, zoals bijvoorbeeld voor de Ecologische Hoofdstructuur of het landelijk gebied.

3. We houden in dit waterplan rekening met de specifieke kenmerken van

Noord-Brabant. Het grootste deel van de provincie bestaat uit hellend

zandgebied. Dat betekent, dat bijvoorbeeld de beken en het grondwater

in dit plan een belangrijke plaats hebben gekregen. Beide vormen de

basis van de Brabantse watersystemen. Kennis daarover geeft ons inzicht

in de oorzaken van problemen en in oplossingsmogelijkheden.

4. Water dient vele belangen. Om hiermee in dit plan evenwichtig te

kunnen omgaan, hanteren we de principes van de people-planet-profitbenadering.

In Noord-Brabant zijn deze uitgangspunten vertaald in de

Telos-driehoek. Vanuit de sociaal-maatschappelijke invalshoek (people)

krijgen veiligheid tegen overstroming, bescherming tegen wateroverlast,

een betrouwbare openbare watervoorziening en goede recreatievoorzieningen

aandacht. Vanuit de economische invalshoek (profit) heeft dit

plan aandacht voor onder meer een goede watervoorziening voor industrie en landbouw en voor het

transport over water. De derde invalshoek

(planet) gaat uit van het water als voorwaarde voor een gezonde leefomgeving

voor mens en natuur. Belangrijke thema's in dat kader zijn de

verbetering van de waterkwaliteit, de verdrogingsbestrijding en de meer

natuurlijke inrichting van onze watersystemen.

5. Hoewel er in de afgelopen decennia al veel is verbeterd, blijkt de

toestand van ons oppervlakte- en grondwater nog steeds niet aan onze

doelstellingen te voldoen. Aandacht blijft nodig voor verbetering van

de waterkwaliteit, zoals vermindering van stikstof afkomstig uit diffuse

bronnen en verdrogingsbestrijding. Ook de inrichting van beken en

kreken en de aanleg van ecologische verbindingzones langs waterlopen

vragen om een impuls.

6. We streven naar heldere doelstellingen. In verband met de verplichtingen

vanuit de Kaderrichtlijn Water zijn in dit plan 106 waterlichamen

aangewezen voor de binnendijkse Noord-Brabantse delen van de

stroomgebieden van Rijn, Schelde en Maas. Voor de 101 oppervlaktewaterlichamen

zijn ecologische doelstellingen geformuleerd, gebaseerd

op de landelijke GEP-systematiek, met de daarbij behorende abiotische

randvoorwaarden. Voor de 5 grondwaterlichamen zijn drempelwaarden

vastgelegd voor een aantal stoffen. Ten behoeve van de uitvoering

maken we verder onderscheid in algemene doelstellingen - die in

principe voor heel Noord-Brabant gelden - en in specifieke doelen voor

bepaalde gebieden of wateren. De algemene doelstellingen volgen de

Telos-systematiek met onderscheid in sociaal-maatschappelijke, economische en ecologische/omgevingsdoelstellingen. Voor de specifieke doelen zijn in dit plan waterhuishoudkundige functies toegekend. Plankaart 1 geeft daarvan de ligging weer. De ruimtelijke begrenzing van een deel van deze functies (onder andere voor de Ecologische Hoofdstructuur en het landelijk gebied en voor het stedelijk gebied) is ontleend aan de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening (2010). Voor oppervlaktewateren met speciale doelstellingen wordt onderscheid gemaakt in de functies 'waternatuur', 'verweven', 'ecologische verbindingzones', 'scheepvaart' en 'zwemwater'.

7. Voor de uitvoering hanteren we in dit waterplan als uitgangspunt, dat de voortzetting en uitvoering van bestaande afspraken centraal staan, voor zover dat mogelijk is binnen de randvoorwaarden van het Europese en nationale waterbeleid. De aanpak kenmerkt zich door het streven naar integrale oplossingen voor problemen, werkend vanuit de kennis over het functioneren van watersystemen. Naast de onderlinge samenhang van waterthema's en de koppeling met onder andere het reguliere natuur- en ruimtelijke beleid, verstaan we onder een integrale aanpak ook het geven van meer aandacht aan cultuurhistorie, aardkundige en archeologische waarden, recreatie en biodiversiteit - ook buiten de EHS. We willen de gebiedsgerichte manier van werken verder stimuleren en houden sturing via een programmatische aanpak van water projecten. Vanuit onze regierol kiezen we voor provinciale sturing op enkele grote projecten en onderwerpen, zoals de Brabantse Wal, het zoute Volkerak-Zoommeer, de watervoorziening in Oost- en Midden-Brabant en de grensoverschrijdende aspecten van water.

8. Voor de verbetering van de waterkwaliteit gaan we primair uit van de aanpak van de bronnen. Als dit niet mogelijk is, steken we in op procesgerichte maatregelen waarbij verontreinigende stoffen zoveel mogelijk worden verwijderd vóór ze zich via de watersystemen verder verspreiden. Als ook dat niet lukt, worden stoffen uit het watersysteem verwijderd door effectgerichte maatregelen (end-of-pipe). De verantwoordelijkheid voor de aanpak van puntbronnen ligt primair bij waterschappen en gemeenten. Wij beschouwen de aanpak van diffuse bronnen vooral als een rijkszaak, aangezien wet- en regelgeving voor het gebruik van stoffen daarvoor de meest effectieve en haalbare maatregel is. Met betrekking tot de openbare watervoorziening streven we ernaar om het hoofdstuk Grondwaterbescherming in de Provinciale Milieuverordening te vereenvoudigen, maar we zullen zeer risicovolle activiteiten binnen de beschermingszones blijven verbieden. Voor industriële grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie wordt in de planperiode per onttrekking nader bezien of, en zo ja welke maatregelen nodig zijn. Voor de bestaande zwemplassen zullen we toezien op informatievoorziening zoals bedoeld in de EU-zwemwaterrichtlijn. Indien daardoor continuering van een zwemplas moeilijk wordt, terwijl de behoefte aan zwemplassen in de betreffende regio groot is, zullen we met de eigenaar of beheerder bezien welke mogelijkheden aanwezig zijn voor kwaliteitsverbetering of voor de inrichting van een nieuwe zwemwaterlocatie.

9. De doelstellingen voor het herstel van waterlopen met een ecologische functie en de provinciale stimulering van maatregelen blijven ongewijzigd. Wel stimuleren we gemeenten tot en met 2011 extra met betrekking tot de aanleg van Ecologische verbindingzones buiten de bebouwde kom. We zullen met Rijkswaterstaat bezien welke knelpunten we bij de inrichting van de vaarwegen gezamenlijk kunnen oplossen.

10. Op het vlak van omgaan met waterkwantiteit spelen de huidige inzichten over klimaatontwikkeling een belangrijke rol. Mede gelet op het advies van de Deltacommissie (2008) zullen wij in de planperiode

verkennen welke maatregelen al op korte termijn te nemen zijn. Voor een duurzame watervoorziening voor de landbouw hanteren wij een rangorde in maatregelen waarbij waterbesparing en betere benutting van gebiedseigen water de voorkeur krijgen boven de aanvoer van oppervlaktewater en het onttrekken van grondwater. In geval van waterschaarste geldt de landelijke rangorde voor watergebruik. Voor de verdrogingsaanpak in de Natte natuurgebieden volgen we de afspraken die in reconstructieverband zijn gemaakt en die voor Noord-Brabant zijn overgenomen in de landelijke TOP-lijst aanpak. Voor de waterafhankelijke Natura2000-gebieden, waarbij wij verantwoordelijk zijn voor het beheerplan, hebben we dit beheerplan in 2009 opgesteld en uiterlijk in 2011 vastgesteld. Als kader daarbij geldt het in dit plan opgenomen beleid. Wat betreft de veiligheid in het rivierengebied houden we het huidige stelsel van waterkeringen op orde, verruimen we de rivieren op een aantal plaatsen, werken we mee aan strategische keuzes op landelijk niveau om de bescherming voor de lange termijn op orde te brengen of te houden en besteden we aandacht aan gevolgbeperkende activiteiten. Wij zullen in de planperiode regionale waterkeringen aanwijzen en normeren op basis van voorstellen van de waterschappen. Met betrekking tot regionale waterberging nemen we de landelijk overeengekomen normering voor grondgebruik over en geven we in dit plan aan hoe om te gaan met uitzonderingssituaties. Waterschappen en gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het oplossen van wateroverlast in bebouwd gebied. Wij hebben een beleidskader vastgesteld voor verbrede gemeentelijke rioleringplannen en wij zullen zo nodig en waar mogelijk een bijdrage leveren aan de oplossing van grondwateroverlast via de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen.

11. We reserveren het gebruik van grondwatervoorraden voor menselijke consumptie. Voor andere, laagwaardige toepassingen worden alternatieven ingezet. In de afgelopen perioden zijn besparingen gerealiseerd door de industrie en is stabilisatie opgetreden bij onttrekkingen door waterleidingbedrijven en de landbouw. Gezien deze ontwikkeling en mede gelet op wensen vanuit de verschillende sectoren hanteren wij in dit plan de volgende uitgangspunten voor het grondwaterbeleid. Met de waterleidingbedrijven maken we nieuwe afspraken over de ontwikkeling van alternatieven. De industrie krijgt onder voorwaarden meer ruimte voor uitbreiding en nieuwe onttrekkingen. Voor de landbouw geldt stabilisatie van het gebruik van grondwater voor beregning (40 miljoen m³/jaar); de behoefte aan uitbreiding wordt binnen de sector zelf opgevangen. Voor energieopslag in de bodem geldt dat deze moeten worden afgestemd met andere grondwateronttrekkingen in het gebied, waarbij aandacht nodig is voor het inpassen van energieopslag binnen gebieden met bodemverontreiniging. In grondwaterbeschermingsgebieden (25- en 100-jaarszones) zijn bodemenergiesystemen niet toegestaan en in boringsvrije zones zijn ze alleen toegestaan boven de afdekkende kleilaag.

12. Op grond van de Waterwet fungeert het Provinciaal Waterplan tevens als structuurvisie. We geven hieraan invulling door in dit plan de ruimtelijke consequenties van het waterbeleid vast te leggen voor zeven typen van doelstellingen. We streven daarbij naar verankering in de bestemmingsplannen via de mogelijkheden die de Wet ruimtelijke ordening biedt.

De ruimtelijke aspecten die in dit plan de status van structuurvisie krijgen, zijn de gebieden voor hoogwaterbescherming, de regionale waterbergingsgebieden, de ruimte voor watersysteemherstel (omder andere hermeanderingszones langs beken en ruimte voor ecologische verbindingen), de Natte natuurgebieden inclusief de beschermingszone,, de beschermingszone voor grondwaterwinningen voor de

openbare drinkwatervoorziening, de beschermingszone voor innamepunten van drinkwater uit oppervlaktewater en wijstgebieden.

13. Om de uitvoering te versterken, voeren we monitoring en periodieke evaluatie uit. Daarbij maken we onderscheid in toestandsmonitoring, waarin we de feitelijke toestand van het water vastleggen; prestatie-monitoring, waarin we de voortgang van afgesproken activiteiten volgen en onderzoeksmonitoring met betrekking tot de ontwikkeling van onze kennis over Noord-Brabant. De monitoring en evaluatie zijn gekoppeld aan de wettelijke beleidscyclus van 6 jaar voor het Provinciaal Waterplan.

14. De in het vorige plan voorgenomen concentratie van waterschappen en waterleidingbedrijven heeft in de afgelopen planperiode haar beslag gekregen. We steken daarom voor de komende periode vooral in op versterking van de samenwerking in het waterbeheer in Noord-Brabant. Daarbij neemt de waterketenbenadering een centrale plaats in. Bij de toepassing van de Watertoets vervullen we een dubbele rol. We zijn initiatiefnemer van plannen of we zijn adviseur vanwege de provinciale waterbelangen.

15. Ter versterking van de uitvoering zetten wij, naast onze regierol, het instrumentarium in van regelgeving, communicatie en educatie en financiële bijdragen. De bestaande provinciale Verordening waterhuishouding en de Verordening op de waterkering worden geïntegreerd tot één nieuwe Verordening water die tevens de Waterwet implementeert.

Naast de Verordening water blijft de Provinciale Milieuverordening bestaan. De communicatie volgt een dubbel spoor. Enerzijds richten we ons op de uitvoerders van het beleid, anderzijds besteden we ook aandacht aan publieksgerichte communicatie en het stimuleren van educatie over water. We zullen voor de komende planperiode middelen ter beschikking stellen voor onderzoek, beleidsuitwerking en in sterke mate stimulering van de uitvoering. De acties daartoe zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma dat bij dit plan hoort.

16. Met de inwerkingtreding van de Waterwet zijn wij bevoegd gezag voor de vergunningverlening van grondwateronttrekkingen voor de openbare watervoorziening, voor open installaties voor bodemenergiesystemen en voor industriële grondwateronttrekkingen boven 150.000 m³ per jaar. De waterschappen zijn bevoegd gezag voor de overige grondwateronttrekkingen. De voornaamste uitgangspunten voor het vergunningenbeleid blijven in de planperiode van toepassing. Op uitvoeringsvlak zijn aanpassingen doorgevoerd voor verruiming van mogelijkheden voor industriewaterwinning. Voor bodemenergiesystemen voeren we een sterke vereenvoudiging van de inhoud van de vergunningen door. Met de inwerkingtreding van de Waterwet ontstaat een gedeelde bevoegdheid bij de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen tussen provincie en waterschap. We streven hierbij naar een goede onderlinge afstemming.

1 De provincie en water

Het belang van water in onze samenleving is groot. Water is een van onze primaire levensbehoeften en is onmisbaar voor ons voedsel, onze economie en onze natuur. Maar water kan ook onze veiligheid bedreigen en overlast bezorgen. Water vraagt en neemt ruimte in onze dichtbevolkte samenleving. Het waterbeheer en -beleid in Nederland zijn in de afgelopen jaren veranderd. Wegens uiteenlopende belangen kunnen conflicten ontstaan en voldoen alleen technische oplossingen niet meer. De uitvoering heeft een open karakter gekregen waarbij samenwerking op basis van consensus en noodzakelijke afstemming met andere beleidsvelden als leidraad fungeren. De wijze waarop water is opgenomen in het reconstructieproces in Noord-Brabant is daarvan een goed voorbeeld. Belangrijk is ook de toenemende invloed van het Europese beleid op het regionale waterbeleid. In dit proces van veranderingen, van technische naar bestuurlijke vraagstukken en van groei naar een integrale aanpak, vervult het waterplan een belangrijke rol. Met dit plan willen wij als provincie helpen nieuwe inzichten om te zetten naar een praktische aanpak.

1.1 Verantwoordelijkheden

In Nederland zijn vijf instanties betrokken bij het waterbeheer en de watervoorziening. Op hoofdlijnen is de verantwoordelijkheid na de inwerkingtreding van de Waterwet (2009) als volgt verdeeld:

- Het *Rijk* is verantwoordelijk voor wetgeving, is bevoegd gezag inzake implementatie van Europese regelgeving en is beheerder van de rijkswateren.
- De *provincies* zijn verantwoordelijk voor de strategische plannen voor de regionale grond- en oppervlaktewatersystemen, het zo nodig vastleggen van regels in verordeningen en de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen ten behoeve van openbare watervoorziening, industriële onttrekkingen boven 150.000 m³ per jaar en onttrekkingen voor energieopslagsystemen.
- De *waterschappen* zijn verantwoordelijk voor het operationele beheer van de regionale oppervlaktewateren in kwantitatief en kwalitatief opzicht. Met de inwerkingtreding van de Waterwet zijn de waterschappen tevens verantwoordelijk voor het grondwaterbeheer inclusief de vergunningverlening voor overige grondwateronttrekkingen.
- De *gemeenten* hebben een zorgplicht voor het grondwaterbeheer in stedelijk gebied en het beheer van het rioolstelsel, inclusief indirecte lozingen op het riool en het omgaan met hemelwater.
- De *waterleidingbedrijven* zijn wettelijk verantwoordelijk voor het leveren van drinkwater. De levering van industriewater is niet wettelijk geregeld.

1.2 De plancyclus

Dit Provinciaal Waterplan heeft conform de Waterwet een looptijd van zes jaar. Binnen deze beleidscyclus - die zich voortdurend herhaalt - vindt uitvoering van maatregelen plaats, na enige tijd gevolgd door een evaluatie. Deze evaluerende Regionale WaterSysteem Rapportage (RWSR) beschrijft de toestand van de Noord-Brabantse watersystemen en toetst of de doelstellingen zijn gehaald (figuur 1.1). Daarnaast doet een tweejaarlijkse Beleidsevaluatie verslag van de voortgang van de uitvoering van de provinciale, gemeentelijke en waterschapsactiviteiten.

Figuur 1.1. De plancyclus van het Provinciaal Waterplan in relatie tot de zesjaarlijkse Regionale WaterSysteem Rapportage (RWSR) en de tweejaarlijkse Beleidsevaluatie.

In dit plan is voor bepaalde onderdelen een nadere uitwerking aangekondigd (zie bijvoorbeeld Hoofdstuk 7). In de provinciale Verordening water is de bevoegdheid opgenomen dat Gedeputeerde Staten deze onderdelen uitwerken via een zorgvuldige procedure met raadpleging van alle betrokken partijen. De uitwerking vindt plaats binnen de hoofdlijnen en kaders zoals in

dit Waterplan opgenomen en heeft vervolgens dezelfde status als de overige onderdelen van dit Waterplan.

Met de vaststelling van de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening is tevens het Provinciaal Waterplan, zoals dat op 20 november 2009 door Provinciale Staten is vastgesteld, hiermee in overeenstemming gebracht. Dit heeft met name betrekking op de benaming van de functies (hoofdstuk 6), de inzet van het ruimtelijk instrumentarium (hoofdstuk 12) en de plankaarten.

1.3 De status van het Provinciaal Waterplan

De Waterwet geeft aan dat het Provinciaal Waterplan de hoofdlijnen moet bevatten van het provinciale waterbeleid en de daartoe behorende aspecten van het provinciale ruimtelijke beleid. Dit waterplan is daarom:

- Het provinciale strategische beleidskader voor het integrale waterbeleid en -beheer voor de korte en lange termijn, rekening houdend met duurzaamheid en klimaatveranderingen.
- Een strategisch kader dat initiatieven van andere actoren binnen het waterbeleid en vanuit andere beleidsvelden stimuleert en stuurt.
- De structuurvisie voor het aspect water op grond van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening.
- Een toetsingskader voor de taakuitoefening van lagere overheden op het gebied van water.
- Het beheerplan voor grondwateronttrekkingen voor de openbare watervoorziening, onttrekkingen voor bodemenergiesystemen en industriële onttrekkingen boven 150.000 m³ per jaar.

1.4 Het PlanMER

Voor het Provinciaal Waterplan en de waterbeheerplannen van de waterschappen is een milieu-effect-procedure doorlopen (planMER). Het planMER is een wettelijk verplicht rapport waarin de milieueffecten van voorgenomen maatregelen worden beschreven en worden afgewogen tegen de milieueffecten van alternatieven. De onderwerpen uit de plannen zijn in onderlinge samenhang beoordeeld, met aandacht voor de relatie tussen de verschillende activiteiten en de mogelijke cumulatie van milieueffecten. Het planMER maakt onderdeel uit van het Provinciaal Waterplan en is als Bijlage 6 opgenomen.

De belangrijkste conclusies en aanbevelingen uit het planMER zijn dat:

- Er over het algemeen sprake is van logische keuzes.
- Maatregelen in de waterbeheerplannen en doelen in het Provinciaal Waterplan op elkaar aansluiten.
- De meeste maatregelen zijn gericht op het kapitaal 'planet' (aandacht voor watersysteemherstel met ecologische doelen als belangrijkste drijfveer).
- Voor het kapitaal 'people' het voorkeursalternatief kansen bevat voor wateroverlast en waterveiligheid, en dat het Waterplan duidelijke aandacht heeft voor de kansen die er liggen om het kapitaal people mee te laten profiteren van groei van het kapitaal planet.
- De doelstellingen op het vlak van waterkwaliteit deels niet haalbaar lijken met het maatregelenpakket.
- In het planMER t.a.v. Natura 2000 de risico's van de plannen in beeld zijn gebracht en is aangegeven waar, met welke habitattypen en -soorten mogelijk knelpunten kunnen ontstaan ('significante effecten niet uit te sluiten'). Bij een verdere concrete uitwerking van de plannen kan hiermee rekening worden gehouden en kan een groot deel van deze mogelijke knelpunten via mitigerende maatregelen worden weggenomen.
- Er geen onoverkomelijke negatieve milieueffecten zijn bij uitvoering van het voorkeursalternatief, mits de milieuaspecten waar zich duidelijke risico's voordoen voldoende aandacht krijgen/gemitigeerd worden bij uitwerking van de maatregelen.

Wat betreft het vijfde punt, de realisatie van de doelen voor waterkwaliteit, zijn de in dit plan genoemde regionale maatregelen slechts aanvullend ten opzichte van de generieke maatregelen van het Rijk. We gaan ervan

uit dat het totale maatregelenpakket zal zorgen voor realisatie van de waterkwaliteitsdoelen.

De conclusies en aanbevelingen uit het planMER sluiten aan bij de lijn die al in het ontwerp-Waterplan in gang was gezet en gaven geen aanleiding om de tekst aan te passen. Bij de concrete uitvoering van plannen en projecten zal rekening worden gehouden met de milieuaspecten en risico's.

1.5 De provinciale rol in het waterbeleid en -beheer

Voor de beleidsvorming en de -uitvoering op het gebied van water vervullen wij als provincie verschillende rollen:

Ontwerper van beleid

Wij vervullen deze rol vanuit onze wettelijke taken voor verschillende beleidsvelden, zoals water, milieu, ruimtelijke ordening en natuur. De uitgangspunten daarbij zijn consistente lijnen, terughoudendheid met nieuw beleid en integrale afwegingen als beleidslijnen voor economie, veiligheid, natuurontwikkeling of recreatie elkaar beïnvloeden via het water. Hoewel deze afwegingen niet in één planfiguur plaatsvinden, stemmen we de verschillende plannen wel op elkaar af. Ook verzamelen we de informatie die nodig is voor het formuleren van beleid of het nemen van besluiten.

Gebieds- en procesmatig regisseur

We willen zorgen voor de integratie van initiatieven en maatregelen van verschillende actoren voor samenhangende onderwerpen of gebieden. Wij vatten onze regisseursrol breed op en beschouwen onder meer het sturen, coördineren en faciliteren van processen als een belangrijk onderdeel daarvan. Omdat begrip en draagvlak bij betrokken partijen een belangrijke voorwaarde zijn bij de uitvoering van het beleid, schenken wij in de planperiode veel aandacht aan communicatie en dialoog met burgers, doelgroepen en collega-overheden.

Stimulator van de uitvoering

In 2005 en 2008 hebben wij bestuursovereenkomsten gesloten met de Brabantse waterschappen over een provinciale bijdrage in de kosten van overeengekomen maatregelen in de reconstructieplannen in de periode t/m 2013. Dit geld is bedoeld als aanvulling op de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

Bevoegd gezag

Bovengenoemde rollen ontslaan ons niet van onze wettelijk opgelegde verantwoordelijkheden. Daartoe behoren toezicht, handhaving en vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen voor de openbare watervoorziening, voor bodemenergiesystemen en voor industriële onttrekkingen boven 150.000 m³ per jaar. Wij geven invulling aan deze rol door onder andere het actualiseren van de Provinciale Verordening water en de Provinciale Milieuverordening.

2 Kaders voor dit plan

Op Europees niveau geeft de Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000) richting aan ons waterbeleid, met name op het gebied van de ecologie van het water en de waterkwaliteit. Met dit waterplan voldoen wij aan de KRW-verplichtingen die door het Rijk - via de implementatie van de KRW - aan de provincies zijn opgedragen (zie hoofdstuk 6). Tevens legt de KRW een duidelijk verband met de Vogel- en Habitatrichtlijnen die de basis vormen voor het Europese Natura 2000-netwerk. Daarnaast geeft de Europese richtlijn overstromingsrisico's (ROR, 2007) aan, dat de plannen voor het beheer van overstromingsrisico's vóór eind 2015 zijn vastgesteld. De bescherming tegen hoogwater maakt deel uit van dit plan.

Op nationaal niveau bepaalt de Waterwet (2009) de bevoegdheden en verplichtingen in het waterbeleid en -beheer. De Waterwet is tevens de wettelijke basis voor ons plan. Het Nationaal Waterplan (2009) geeft inhoudelijk richting aan ons plan. Daarnaast zijn in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003 en 2008) belangrijke afspraken gemaakt door Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten over de uitvoering van het waterbeleid. Leidend hierbij is het gedachtegoed van het kabinetsstandpunt 'Waterbeleid in de 21^e eeuw', dat de opgave voor het vergroten van de waterveiligheid en verminderen van wateroverlast koppelt aan het inzetten van instrumenten uit de ruimtelijke ordening. De Drinkwaterwet (2009) regelt de duurzame veiligstelling van de openbare watervoorziening.

Op provinciaal niveau hebben wij in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening (2010) water opgenomen als een van de belangrijke ordenende principes.

Via de in 2005 vastgestelde Reconstructie- en gebiedsplannen hebben we bovendien een sterke impuls gegeven aan de uitvoering van het waterbeleid in Noord-Brabant. Zowel de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening als de Reconstructie- en gebiedsplannen hebben een doorwerking gekregen in dit waterplan. In de 'Kaders voor GGOR' (2005) zijn de knelpunten voor de waterhuishouding en de processtappen voor oplossingen in beeld gebracht.

3 Water in Brabant

Wij wonen in een waterrijke provincie. Het grootste deel van het Brabantse water is grondwater. Dit is niet erg zichtbaar, maar is wel een belangrijke basis voor ons natuurbeleid, voor de economische ontwikkeling van Noord-Brabant en voor de volksgezondheid in de vorm van goed en veilig drinkwater. De ruim 250 beken en meer dan 600 vennen in het zandgebied zijn wel zichtbaar en dragen bij aan onze Brabantse identiteit. Dit geldt ook voor de meer dan 120 wielen langs de dijken in het kleigebied, de weteringen en de restanten van voormalige kreken. Veel van deze oppervlaktewateren vormen de ruggengraat van onze Ecologische Hoofdstructuur.

Watersystemen

We houden in dit plan rekening met de karakteristieke kenmerken van het watersysteem in Noord-Brabant. Het grootste deel van de provincie bestaat uit hellend zandgebied. Dat betekent dat bijvoorbeeld de beken en het grondwater in dit plan een belangrijke plaats hebben gekregen. Beide vormen de basis van de Brabantse watersystemen.

Wanneer bovenstrooms in beek- of grondwatersystemen ingrepen plaatsvinden, kan dat leiden tot waterkwaliteitsproblemen of tot te veel of te weinig water meer benedenstrooms in diezelfde watersystemen. Inzicht in het functioneren van watersystemen kan helpen bij het oplossen of voorkomen van dergelijke problemen. We handelen dan tevens in lijn met de Kaderrichtlijn Water die aangeeft dat er geen afwenteling van problemen mag plaatsvinden naar benedenstrooms gelegen wateren.

Wij vinden het belangrijk om onze kennis over het Brabantse water te vergroten om zo bij te dragen aan een nog betere bescherming en om sturing te kunnen geven aan het ontwikkelingsbeleid voor water en watersystemen. Wij zullen ook in de komende planperiode investeren in kennis en de resultaten beschikbaar stellen via onze digitale Wateratlas.

Meer informatie over water en watersystemen in Noord-Brabant is te vinden op <http://atlas.brabant.nl/wateratlas>.

4 Evenwichtig omgaan met water

De provincie Noord-Brabant streeft naar duurzame ontwikkeling. Voor een praktische benadering van dit vaak als vaag en abstract ervaren begrip maken we gebruik van de methode van Telos, het Brabantse centrum voor duurzame ontwikkeling. De basis van de methode is het driekapitalenmodel (de duurzaamheidsdriehoek). In dit model is duurzaamheid het resultaat van interactie tussen de drie onderdelen van het maatschappelijke systeem: ecologie, sociaal-cultureel en economie. Van deze kapitalen moeten wij en toekomstige generaties kunnen leven.

Figuur 4.1. De Telos-duurzaamheidsdriehoek als basis voor het evenwichtig omgaan met water.

Er is sprake van duurzame ontwikkeling als aan de volgende drie voorwaarden is voldaan:

1. Er is gelijktijdige verbetering van het economische, ecologische en sociaalculturele kapitaal. De kapitalen mogen niet op elkaar afwentelen.
2. De ontwikkeling is houdbaar over generaties heen. Er mag geen afwenteling in de tijd plaatsvinden.
3. Er mag geen afwenteling in de ruimte plaatsvinden. Onze ontwikkeling mag niet ten koste gaan van die in andere gebieden en andere landen.

Water is als drager van veel verschillende functies (natuur, landbouw, industrie, et cetera) bij uitstek een werkveld dat zich leent voor integraal beleid. Traditioneel gezien is het provinciale waterbeleid sterk gericht op bescherming van natuurwaarden en strategische drinkwatervoorraden. Dit blijven ook in deze planperiode speerpunten. Naast deze defensieve benadering liggen er echter ook veel kansen voor versterking en ontwikkeling van andere beleidsvelden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het economisch benutten van de waarden van water (voor recreatie, woonomgeving, industrie en landbouw) en het versterken van de band tussen de Brabanders en hun water (in beleving, gezondheid, recreatie en cultuurhistorie). Wij zullen de aanbevelingen van het Telos rapport “Waardecreatie met Water”, dat mede in onze opdracht wordt uitgevoerd, waar mogelijk opvolgen. Evenwichtig omgaan met water betekent ook inspelen op ontwikkelingen. Waterbeleid is niet statisch. ‘Vraag en aanbod’ van water veranderen. Klimaatverandering zorgt voor meer dynamiek in het watersysteem. Ontwikkelingen in (agrarisch) grondgebruik, groei van de bedrijvigheid en verstedelijking stellen steeds andere eisen aan waterkwaliteit en -kwantiteit. Duurzaam waterbeheer speelt dynamisch in op deze veranderingen. Dit willen we bereiken door enerzijds met maatregelen voor klimaatadaptatie te beschermen wat waardevol is en anderzijds - door bijvoorbeeld verruiming van het vergunningenbeleid - ruimte te bieden aan economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Om inzicht te krijgen in de mogelijke baten van een duurzaam watersysteem heeft de provincie ter voorbereiding van dit waterplan een studie uitgevoerd (Baten van Water, Twijnstra en Gudde 2007). Ingedeeld in een drietal thema's (veilig water, voldoende water, mooi water) zijn de baten van water benoemd en waar mogelijk gewaardeerd. Ook is duidelijk gemaakt aan wie de baten toe kunnen komen. Hierbij gaat het niet alleen om vermeden kosten (overstromingsschade, zuiveringskosten, productievermindering) maar vooral ook om een toegevoegde waarde voor welzijn, wonen en werken. Baten uit zich bijvoorbeeld in een hogere waarde van onroerend goed, mogelijkheden voor ondernemers in de recreatieve sector en de waarde van water als grondstof voor landbouw en industrie. Daarnaast zijn ook ‘zachtere’ baten onderscheiden als vergroting van een gevoel van veiligheid

of beleving van de waternatuur. Veel van de benoemde baten vallen buiten de directe competentie van de provincie en zijn dan ook geen expliciet doel in het provinciaal waterbeleid. Het streven is echter door meekoppeling - in samenwerking met de stakeholders - de baten van water zo goed mogelijk te benutten.

Ondanks het streven naar gelijkwaardige ontwikkeling van de Telos-kapitalen zijn ook in dit Provinciaal Waterplan de meeste maatregelen gericht op het ecologisch kapitaal. Veel aandacht gaat uit naar systeemherstel, met ecologische doelen als belangrijkste drijfveer. Dit vloeit op zich logisch voort uit het feit dat het plan primair gericht is op het water, een belangrijke voorraad binnen het ecologisch kapitaal. Een gevolg kan zijn, dat de risico's van veel maatregelen vooral optreden in de andere twee kapitalen. Zo kan het verhogen van grondwaterstanden voor de natuur leiden tot ongewenste effecten voor landbouw of bebouwing. Bij de uitwerking van de plannen is dan ook een zorgvuldige belangenafweging nodig om afwenteling te voorkomen. Ook binnen kapitalen kan risico bestaan voor afwenteling. Voor waterveiligheid - behorend tot het sociaal-cultureel kapitaal - pakken we waterkeringen aan en leggen we waterbergingsgebieden aan. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor cultuurhistorische en archeologische waarden. Ook hier geldt, dat een eventueel risico afhankelijk is van de wijze van uitvoering.

Het is belangrijk om mogelijke conflicten - maar ook kansen - zo vroeg mogelijk in beeld te hebben. De vrijheid om plannen te wijzigen en het duurzame karakter ervan te versterken is dan immers nog relatief groot. De Telos-methode biedt de mogelijkheid om - ex ante - plannen te toetsen op 'duurzaamheid'. Door dit systematisch en samen met onze 'stakeholders' te doen, kunnen we het 'evenwichtig omgaan met water' bij de realisatie van onze doelstellingen sterk bevorderen.

5 De toestand van ons water

De inspanningen die in de afgelopen decennia zijn geleverd om de veiligheid te vergroten, de verdroging terug te dringen en de waterkwaliteit te verbeteren, werpen hun vruchten af. Er is een trend zichtbaar naar verbetering. De stikstofconcentratie bevindt zich helaas nog steeds boven de normen, maar is in een aantal beken inmiddels wel gehalveerd. Het nitraatgehalte in grondwater neemt af. De doelstellingen voor stoffen als fosfaat en cadmium halen we nog niet. De aanpak van diffuse bronnen - onder meer door actief randenbeheer - heeft de komende periode nog veel aandacht nodig.

De tussendoelen uit het vorige Waterhuishoudingsplan (WHP 2003) zijn grotendeels gehaald, met name voor beek- en kreekherstel en ecologische verbindingszones. Toch is de praktijk op een aantal punten nog weerbarstig: de verbeteringen gaan langzaam en de doelstellingen voor de verdrogingsbestrijding en voor de bescherming tegen wateroverlast binnen en buiten het bebouwde gebied zijn niet gehaald. De (eerste) bestuursovereenkomst met de waterschappen heeft het uitvoeringstempo voor doelen in het landelijk gebied sterk versneld, vooral in de afgelopen twee jaren, ook al is dit in de (gemiddelde) cijfers van het WHP 2003 nog niet helemaal zichtbaar. Hoewel er de afgelopen planperiode zeer veel is gerealiseerd, is de opgave zó groot, dat er deze planperiode én de daaropvolgende periode nog grote inspanningen en investeringen nodig zijn. Dit blijkt uit onderstaand overzicht (tabel 5.1) van de belangrijkste doelen.

Tabel 5.1 Overzicht van de provinciale wateropgave en realisatietermijnen.

De aandacht voor water bij gemeenten blijkt uit het feit, dat driekwart van de gemeenten inmiddels een waterplan heeft; bovendien is in alle gemeenten de aanpak van de lozingen in het buitengebied succesvol afgerond. Deze resultaten leiden ertoe, dat wij in de planperiode bijzondere aandacht blijven schenken aan deze onderwerpen. Een meer gedetailleerd overzicht over de toestand van het Brabantse water is te vinden op onze website (www.onsbrabantsewater.nl) en de Regionale WaterSysteem Rapportage (RWSR).

6 Doelstellingen en functies

6.1 Hoofddoelstelling

Wij hanteren de volgende hoofddoelstelling voor het waterbeleid in Noord-Brabant:

De provincie wil dat het water bijdraagt aan een gezonde omgeving voor mens, dier en plant, waarin we veilig kunnen wonen en waar ruimte is voor economische, maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen. Dit vertalen we in de volgende maatschappelijke doelen:

- Schoon grond- en oppervlaktewater voor iedereen.
- Adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstromingen.
- Noord-Brabant heeft de juiste hoeveelheden water (niet te veel en niet te weinig).

Onze hoofddoelstelling is in dit hoofdstuk verder uitgewerkt in subdoelstellingen voor verschillende thema's en waterhuishoudkundige functies.

6.2 Doelstellingen Kaderrichtlijn Water en Provinciaal Waterplan

De Kaderrichtlijn Water (KRW) gaat uit van planvorming per stroomgebiedsdistrict. Onder deze benaming wordt verstaan het gebied van land en water, gevormd door één of meer aan elkaar grenzende stroomgebieden met bijhorende grond- en kustwateren. In ons land worden vier stroomgebiedsdistricten onderscheiden: Rijn, Maas, Schelde en Eems, waarbij Noord-Brabant is gelegen in de drie eerstgenoemde districten (fig. 6.1).

Figuur 6.1. De KRW-stroomgebiedsdistricten die binnen Noord-Brabant zijn gelegen.

De Kaderrichtlijn Water (KRW) schrijft voor dat provincies waterlichamen benoemen als eenheid en hiervoor ecologische doelstellingen en waterkwaliteitsdoelstellingen vaststellen. Tevens moeten de provincies maatregelen opnemen voor de grondwaterlichamen, terwijl waterschappen in hun waterbeheerplannen maatregelen op moeten nemen voor de oppervlaktewaterlichamen. Op het niveau van de waterlichamen vindt ook elke zes jaar de rapportage aan de EU plaats over de toestand van en de trends voor de ecologische en chemische kwaliteit. In dit plan leggen wij 106 regionale oppervlaktewater- en grondwaterlichamen vast voor de Noord-Brabantse delen van de stroomgebieden van de Maas, de Schelde en de Rijn (zie de figuren 6.2 en 6.3). Deze 106 regionale waterlichamen zijn als volgt verdeeld over de drie stroomgebieden:

Tabel 6.1 Aantal regionale waterlichamen per stroomgebied in Noord-Brabant.

Figuur 6.2. De oppervlaktewaterlichamen in de Noord-Brabantse delen van de stroomgebieden van de Maas, de Schelde en de Rijn.

Figuur 6.3. De grondwaterlichamen in de Noord-Brabantse delen van de stroomgebieden van de Maas, de Schelde en de Rijn.

Bijlage 5 van dit plan bevat een toelichting op de KRW-methodiek voor grond- en oppervlaktewaterlichamen. Voor elk oppervlaktewaterlichaam leggen we in bijlage 5 de volgende aspecten vast: het watertype, de huidige toestand voor chemie en ecologie, de status, de ecologische doelstellingen (inclusief de fysisch-chemische randvoorwaarden) en de fasering. Voor de grondwaterlichamen bevat Bijlage 5 een gedetailleerde beschrijving van de chemische en kwantitatieve doelstellingen en de beoordeling per grondwaterlichaam; vervolgens worden de provinciale maatregelen benoemd en de fasering vastgelegd. In principe moeten deze KRW-doelstellingen uiterlijk in 2027 zijn behaald. Het niet bereiken van de KRW-doelen of het optreden van achteruitgang in de toestand van het grond- of oppervlaktewaterlichaam als gevolg van nieuwe ontwikkelingen, is toegestaan voor zover dit past binnen de uitgangspunten van artikel 4.7 van de Kaderrichtlijn Water. Voor deze planperiode

zijn vooralsnog geen ontwikkelingen binnen Noord-Brabant te benoemen met dermate groot effect op het doelbereik binnen een waterlichaam. Voor de volgende planperiode zal deze afweging opnieuw gemaakt worden. De Waterwet geeft aan, dat de provincies waterhuishoudkundige functies moeten toekennen aan wateren. Deze functies bestaan naast de waterlichamen vanuit de Kaderrichtlijn Water. Door middel van de waterlichamen conformeren wij ons aan het Europese beleid voor de ecologische en chemische waterkwaliteit. Door middel van de functies regelen wij de afstemming tussen het waterbeleid, het provinciale ruimtelijke beleid en het natuurbeleid. Voor wateren die we én als waterlichaam én als waterhuishoudkundige functie hebben aangewezen geldt een op beide gebaseerd, eenduidig ecologisch en waterkwaliteitsdoel. Naast de specifieke doelstellingen voor waterlichamen en functies (zie paragraaf 6.4) hanteren we ook doelstellingen die overal in Noord-Brabant gelden.

Op een aantal plaatsen in Brabant zijn delen van waterlichamen al helemaal hersteld (zie Hoofdstuk 5). Overeenkomstig de KRW-systematiek leggen we hiervoor echter geen aparte, hogere doelen vast. Waar de doelen al zijn gehaald en (delen van) waterlopen voldoen aan de ecologische en waterkwaliteitsdoelstellingen, hanteren we als uitgangspunt dat er geen achteruitgang mag optreden.

6.3 Brabantbrede doelstellingen

Voor geheel Noord-Brabant zijn doelstellingen geformuleerd voor het beschermen van kwetsbare functies en het stimuleren van economische en maatschappelijke ontwikkelingen. De doelstellingen zijn toebedeeld aan één van de drie 'Telos-kapitalen', maar vaak werken ze ook - indirect - door in de andere kapitalen. De beschermingsdoelen vormen het zwaartepunt van het beleid. Veel van de beschermingsdoelen vallen onder het ecologisch kapitaal. Deze vloeien veelal voort uit wettelijke taken en afspraken met collega-overheden en maatschappelijke organisaties. Dit betekent echter niet, dat (ontwikkelings)doelen voor het sociaal-cultureel en economisch kapitaal van ondergeschikt belang zijn. Juist in deze planperiode streven wij nadrukkelijk naar koppeling van doelstellingen en daarmee het creëren van win-winsituaties. Zo is bijvoorbeeld verbetering van de ecologische kwaliteit een voorwaarde voor het verkleinen van de risico's voor de volksgezondheid. 'Gezond water' vormt op zijn beurt weer een voorwaarde voor het (economisch) benutten van mogelijkheden voor recreatie, wonen en werken. Bij de prioritering van maatregelen zal naast de verbetering van de ecologische kwaliteit de maatschappelijke en/of economische meerwaarde een belangrijk uitgangspunt vormen.

6.3.1 Ecologische waterdoelen

Oppervlaktewaterkwaliteit

De kwaliteit van het oppervlaktewater vormt geen gevaar voor de volksgezondheid, is geen belemmering voor menselijk gebruik en voldoet aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water. Uiterlijk in 2015 is de kwaliteit van al het oppervlaktewater zodanig, dat de biodiversiteit niet verder achteruitgaat en dat de belevingswaarde van het ecosysteem zodanig is, dat de aanen omwonenden het positief waarderen. Dit betekent dat:

- Al het oppervlaktewater bij voorkeur in 2015, maar uiterlijk in 2027, voldoet aan de eisen voor prioritaire stoffen en overige relevante stoffen, conform het Nationaal Waterplan (2009) en zoals opgenomen in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (2009).
- De in dit plan onderscheiden waterlichamen in 2027 tenminste het KRWdoel zoals beschreven in Bijlage 5 behalen (Goede Ecologische Toestand voor het Merkske en Goed Ecologisch Potentieel voor alle andere waterlichamen). In deze planperiode gaan we voor de fysisch chemische

randvoorwaarden (stikstof (N), fosfaat (P), temperatuur, zuurstof, doorzicht, chloride-concentratie en zuurgraad) in de waterlichamen uit van de waarden die in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (2009) zijn opgenomen voor de Goede Ecologische Toestand (GET). Deze waarden zijn in grote lijnen vergelijkbaar met de MTR-normen die gelden in de huidige situatie. Voor kunstmatige waterlichamen gelden de fysische en chemische default-waarden voor sloten en kanalen conform de landelijke methodiek (Omschrijving MEP en maatlatten voor sloten en kanalen voor de Kaderrichtlijn Water, 2007). Gedurende de planperiode voeren wij samen met de waterschappen onderzoek uit om te komen tot goed onderbouwde regionale normen voor deze parameters in het oppervlaktewater. Dit heeft als doel de waarden te verfijnen zodat ze nog beter aansluiten bij de biologische doelen in de waterlichamen.

- We uitgaan van een watersysteembenadering waarbij we onderscheid maken tussen het waterlichaam en de overige daarmee fysiek samenhangende oppervlaktewateren. Voor deze overige oppervlaktewateren hanteren we als uitgangspunt dat de waterkwaliteit in beginsel niet mag achteruitgaan (stand-still) en bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen in het bijbehorende waterlichaam. Daartoe hanteren we voor deze overige wateren de getalswaarden voor fysische en chemische randvoorwaarden, zoals opgenomen in Bijlage 5 voor de bijbehorende waterlichamen, als streven. Voor geïsoleerde wateren die niet als waterlichaam zijn benoemd, hanteren we de getalswaarden voor fysische en chemische randvoorwaarden uit het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water voor het meest gelijkende watertype, als streven. In het geval dat voor deze geïsoleerde wateren in de beheerplannen voor de Natura 2000 gebieden andere doelstellingen worden opgenomen, zijn die doelstellingen maatgevend. Een tijdelijke achteruitgang van de toestand door natuurlijke oorzaken of overmacht is toegestaan binnen de uitgangspunten van artikel 4.6 van de Kaderrichtlijn Water. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op het overschrijden van de temperatuurnorm als gevolg van bijzondere meteorologische omstandigheden.

Waterbodems

De kwalitatieve en kwantitatieve toestand van de waterbodems vormt geen belemmering voor het behalen van de doelstellingen die in dit plan zijn opgenomen voor waterkwaliteit, ecologische kwaliteit en bescherming tegen wateroverlast. Dit betekent dat:

- Het watersysteem in kwantitatief opzicht in orde is en blijft doordat de aanwas en afvoer van waterbodems met elkaar in evenwicht zijn en in 2015 de eventuele achterstand in baggeren is weggewerkt. Hierbij gaan we uit van de afmetingen zoals deze door de waterschappen in de leggers zijn vastgelegd.
- De waterbodems geen belemmering vormen om de KRW-doelstellingen te behalen in de waterlichamen en in zijsystemen.

Ecologie

In al het oppervlaktewater is sprake van gezonde en goed functionerende ecosystemen van waterplanten en -dieren. Dit betekent dat:

- De in dit plan onderscheiden waterlichamen in 2027 tenminste het KRW-doel zoals beschreven in Bijlage 5 behalen (Goede Ecologische Toestand voor het Merkske en Goed Ecologisch Potentieel voor alle andere waterlichamen).
- We voor alle oppervlaktewateren die in dit plan niet als waterlichaam zijn benoemd, streven naar minimaal een basisniveau conform het middelste niveau van het door de STOWA ontwikkelde beoordelingssysteem voor het betreffende type oppervlaktewater of een daarmee vergelijkbaar ecologisch niveau.

Oppervlaktewaterkwantiteit

De oppervlaktewatersystemen zijn zodanig ingericht, dat onder normale omstandigheden problemen met watertekorten of te hoge stroomsnelheden zo veel mogelijk zijn voorkomen. Dit betekent dat:

- De oppervlaktewaterpeilen in 2015 optimaal afgestemd zijn op het bestaande landgebruik en er voldoende water beschikbaar is voor alle gebruikers en functies van het watersysteem - uiteraard voor zover dit mogelijk is binnen de randvoorwaarden van technische en financiële haalbaarheid en de uitgangspunten van duurzaam omgaan met water.
- De frequentie van piekafvoeren en/of te lage afvoeren niet beperkend is voor de ontwikkeling van kenmerkende aquatische levensgemeenschappen.

Inrichting en beheer oppervlaktewatersystemen

Het beheer en de hydromorfologie van waterlopen in Noord-Brabant bieden bij voorkeur in 2015, maar uiterlijk in 2027 de noodzakelijke randvoorwaarden voor de verschillende vormen van land- en watergebonden functies zónder onaanvaardbaar nadelige effecten op andere gebieden en andere vormen van land- en watergebonden functies.

Grondwaterkwaliteit

Het grondwater voldoet bij voorkeur in 2015, maar uiterlijk in 2027 aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn voor verontreinigende stoffen. Dit betekent dat:

- Al het grondwater (diep en ondiep) van goede kwaliteit blijft en geschikt is voor bereiding van water voor menselijke consumptie en de ontwikkeling van natuur; onder kwaliteit verstaan we ook: het beschermen van grondwater van hoge ouderdom dat op dit moment nog gevrijwaard is van menselijke invloeden.

- Het bebouwd gebied geen nadelige invloed heeft op de kwaliteit van de lokale en regionale watersystemen. Indien dit past bij de eigenschappen van het grond- en oppervlaktewatersysteem ter plaatse vindt infiltratie vanuit het stedelijk gebied plaats met hemelwater zonder dat dit leidt tot lokale bodemverontreiniging of eutrofiëring (zie paragraaf 10.6). De beschermingszones voor grondwaterwinningen voor de openbare watervoorziening vormen een ruimtelijk element van de Structuurvisie water (Hoofdstuk 12). Deze beschermingszones zijn bedoeld om preventief bescherming te bieden tegen de nadelige effecten van bepaalde vormen van bodemgebruik en het verminderen van risico's op calamiteiten (zie paragraaf 8.5). In dit plan beschouwen we deze zones niet als een waterhuishoudkundige functie.

Grondwaterkwantiteit

De grondwatersituatie voldoet zoveel mogelijk aan de randvoorwaarden die het gebruik en de functies daaraan stellen, met duurzaamheid en het 'goede-buren-principe' als randvoorwaarden. Dit betekent dat:

- Grondwateronttrekkingen en de natuurlijke aanvulling van het grondwater met elkaar in evenwicht zijn op het niveau van de onderscheiden grondwaterlichamen.
- Het gebruik van grondwater voor de watervoorziening niet beperkend is voor de ontwikkeling van natuur en economie en voldoet aan de uitgangspunten van duurzaam watergebruik.

6.3.2 Sociaal-culturele waterdoelen

Waterveiligheid

Noord-Brabant is duurzaam beschermd tegen overstromingen vanuit de

grote rivieren. Dit betekent dat:

- De primaire waterkeringen getoetst en waar nodig verbeterd worden;
- Het winterbed van de grote rivieren primair bestemd is voor de afvoer van water en zonodig verruimd zal worden; waar nodig reserveren we gebieden planologisch voor toekomstige rivierverruiming.
- Nadere uitwerking van maatregelen voor bescherming tegen overstroming zal plaatsvinden in het licht van het advies van de door het kabinet ingestelde Deltacommissie, dat in september 2008 is uitgebracht.

Voorkomen van wateroverlast

De oppervlaktewatersystemen zijn zodanig ingericht, dat problemen met wateroverlast zoveel mogelijk zijn voorkomen. Dit betekent dat:

- De regionale watersystemen in 2015 voldoen aan de landelijk vastgestelde NBW-normen voor wateroverlast behoudens de in dit plan vastgelegde uitzonderingssituaties (zie paragraaf 10.5.2).
- We regionale keringen aanwijzen en normeren; op basis daarvan vindt toetsing en zonodig verbetering plaats.

Welzijn

Water draagt bij aan een samenleving waarin Brabanders zich vertrouwd, veilig en thuis voelen. Dit betekent dat:

- Burgers en bedrijven kunnen rekenen op een veilige en betrouwbare openbare watervoorziening.
- Burgers de waterkwaliteit en inrichting van watersystemen als positief beleven en waarderen.
- Schoon water en een goede inrichting van watersystemen voldoende mogelijkheden bieden voor recreatie.
- De met water geassocieerde cultuurhistorische en aardkundige kwaliteiten in Noord-Brabant blijvend zijn behouden en indien mogelijk zijn versterkt.
- Er voldoende schone en veilige zwemplassen beschikbaar zijn.

6.3.3 Economische waterdoelen

Economische aspecten van water

Het waterbeleid versterkt het ondernemersklimaat in Noord-Brabant met aandacht voor duurzaamheid. Dit betekent dat:

- Voldoende schoon grond- en oppervlaktewater beschikbaar is voor economische ontwikkeling.
- Grond- en oppervlaktewaterpeilen voor goede condities zorgen voor grondgebonden bedrijvigheid.
- Transport over water de kans krijgt zich verder te ontwikkelen.
- Waterrecreatie zich verder ontwikkelt, waaronder de toervaart via het hoofdvaarroutesysteem van de Maas in Limburg tot en met de zuidwestelijke Delta.

6.4 Waterhuishoudkundige functies en specifieke doelstellingen

We onderscheiden in Noord-Brabant negen waterhuishoudkundige functies waarvoor naast de bovengenoemde algemene doelstellingen ook meer specifieke doelstellingen gelden. In de meeste gevallen betreft het functies die zonder of met slechts beperkte aanpassingen zijn overgenomen uit het vorige Waterhuishoudingsplan (WHP 2003), omdat de evaluatie van het waterbeleid geen aanleiding tot verandering heeft gegeven. De functie 'scheepvaart' daarentegen is nieuw. De functie 'verweven' is een verbreding van de functie 'viswater' uit het WHP 2003, die in dit plan is vervallen. In 2013 houdt namelijk de Europese Viswaterrichtlijn op te bestaan. De functie 'waternatuur' en de functie 'verweven' borgen samen de doelstellingen voor vis. Tot en met 2013 is daarmee voldaan aan de viswaterrichtlijnen. De functies zijn indicatief aangegeven op Plankaart 1.

In onderstaand kader lichten we de relatie toe van waterhuishoudkundige functies met de Kaderrichtlijn Water-doelen en Reconstructiedoelen.

Waterhuishoudkundige functies en hun relatie met Kaderrichtlijn Water-doelen en Reconstructiedoelen – Toelichting

Een aantal beken en kleine rivieren in Noord-Brabant bezit zodanig grote actuele of potentiële natuurwaarde dat daaraan al sinds het eerste Waterhuishoudingsplan (1991) door de provincie en door de waterschappen de functie 'waternatuur' is toegekend. Daarnaast is sinds 1991 de functie 'viswater' toegekend aan waterlopen die een belangrijke rol vervullen bij het behoud en herstel van een gezonde visstand. Voor sommige beken in het Waterhuishoudingsplan 2003-2006 gold de gecombineerde functie 'waternatuur' en 'viswater', voor andere alleen de functie 'viswater'. Voor de overige beken en kleine rivieren golden geen bijzondere doelstellingen. In de afgelopen jaren is echter de behoefte ontstaan aan een meer genuanceerd beleid. In werkelijkheid is er namelijk geen sprake van een 'harde' driedeling. Elke beek heeft naast natuurwaarde ook een afvoerfunctie voor bovenstrooms gelegen landbouw- of stedelijk gebied, terwijl anderzijds beken met voornamelijk een afvoerfunctie die bijvoorbeeld in landelijk gebied liggen, toch ook een ecologische basiskwaliteit dienen te bezitten. De onderstaande figuur maakt duidelijk, dat er sprake is van een geleidelijke schaal. Om een en ander hanteerbaar te maken met het oog op de speciale accenten die in het plan worden gelegd, wordt in het plan daarom uitgegaan van de volgende driedeling (zie onderstaande figuur 6.3):

Figuur 6.4. Relatie tussen functies en Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen

Toelichting bij figuur 6.4

1. Voor beken en rivieren met de functie 'waternatuur' richten het beleid en de maatregelen zich vooral op de aquatische natuurwaarden met de afvoerfunctie als randvoorwaarde (zie verder paragraaf 6.4.1).
2. Bij beken en rivieren met de functie 'verweven' hebben natuurwaarden en mensgerichte aspecten ongeveer 'gelijke rechten'. Bovendien neemt de functie 'verweven' de rol over van de functie 'viswater' uit het Waterhuishoudingsplan 2003-2006 (zie verder paragraaf 6.4.2).
3. Voor de overige beken en rivieren geldt geen bijzondere functie en richten het beleid en de maatregelen zich op de mensgerichte afvoerfunctie met basale eisen aan de natuurwaarden als randvoorwaarde. Voor deze wateren geldt het generieke beleid uit paragraaf 6.3 van het Provinciaal Waterplan.

Het bovenstaande houdt in, dat de doelstellingen voor elk van de 3 categorieën een zekere bandbreedte bezitten. Dat schept mogelijkheden voor maatwerk waarbij de aanpak zich richt op het midden van de bandbreedte. Om die reden worden in het waterplan geen exacte definities gegeven van de grenzen tussen de 3 categorieën.

Voor de waterlopen die als oppervlaktewaterlichamen zijn aangeduid onder de Kaderrichtlijn Water, zijn de doelen nader uitgewerkt (zie 6.3.1) volgens de systematiek van de Goede Ecologische Toestand (GET) en het Goed Ecologisch Potentieel (GEP). De GET is in deze planperiode slechts aan één beek toegekend (Het Merkske). Voor de overige beken is een GEP opgenomen in Bijlage 5. Net als de bovengeschetste functietoekenning, kent ook het GEP een geleidelijke schaal (zie bovenstaande figuur). De hogere GEP-waarden vormen de doelen voor beken links in het figuur, de lagere GEP-waarden horen bij beken rechts. Om deze reden zijn in dit plan geen afzonderlijke ecologische doelen voor beken benoemd op basis van de functietoekenning, maar wordt aangesloten bij de KRW-systematiek (zie paragraaf 6.4.1).

In het navolgende lichten we de functies toe met specifieke doelen vanuit het waterbeleid. Het gaat om lijnvormige- en zwemwaterfuncties (paragraaf 6.4.1 - 6.4.5) en om functies voor vlakvormige elementen (paragraaf 6.4.6 - 6.4.9). Dat onderscheid is gemaakt vanwege het verschil in de relatie met het ruimtelijk beleid.

De lijnvormige- en zwemwater functies betreffen altijd oppervlaktewateren. Ze kunnen gelegen zijn in verschillende categorieën gebieden zoals die in het ruimtelijk beleid worden gehanteerd. De lijnvormige elementen betreffen de volgende functies:

- functie Waternatuur (paragraaf 6.4.1)
- functie Verweven voor waterlopen (paragraaf 6.4.2)
- functie Ecologische verbindingszone langs waterlopen (paragraaf 6.4.3)
- functie Scheepvaart (paragraaf 6.4.4).

De functie Zwemwater is beschreven in paragraaf 6.4.5.

Voor de vlakvormige functies waarvoor specifieke waterdoelen gelden, hebben we op plankaart 1 bij de aanduiding van deze gebieden op de kaart, steeds de buitengrenzen gehanteerd conform de overeenkomstige categorieën in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening (SVRO). Het betreft de volgende functies:

- functie Water voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) (paragraaf 6.4.6). De gebiedsbegrenzing komt overeen met het in de SVRO opgenomen Kerngebied Groenblauw, zonder de lijnvormige elementen die in paragraaf 6.4.1 – 6.4.4 van dit PWP als een afzonderlijke functie zijn opgenomen. Binnen deze functie ‘Water voor de EHS’ onderscheiden we de deelfuncties Natte natuurparels, Natura 2000- gebieden of overige EHS.
- functie Water voor de groenblauwe mantel (paragraaf 6.4.7). De gebiedsbegrenzing komt overeen met de in de SVRO opgenomen Groenblauwe mantel.
- functie Water voor het landelijk gebied (paragraaf 6.4.8). De gebiedsbegrenzing komt overeen met het in de SVRO opgenomen Gemengd landelijk gebied.
- functie Water in bebouwd gebied (paragraaf 6.4.9). De begrenzing komt overeen met de in de SVRO opgenomen Stedelijke concentratiegebieden/Kernen landelijk gebied, plus de Zoekgebieden verstedelijking.

6.4.1 Functie ‘waternatuur’

Deze functie richt zich op het behoud en het herstel van de kenmerkende aquatische en semi-aquatische natuur in beken, kreekrestanten, vennen en wielen die voor Noord-Brabant van bovenregionaal belang zijn. Dit betekent dat:

- Bij voorkeur in 2018, maar uiterlijk in 2027, de beken en kreekrestanten met deze functie op Plankaart 1 op een zo natuurlijk mogelijke wijze zijn ingericht. In combinatie met maatregelen voor verbetering van de hydrologie en de waterkwaliteit leidt dit tot het bereiken en in stand houden van het Goed Ecologisch Potentieel (GEP). Na de evaluatie in 2012 (zie paragraaf 13.4) bekijken we of deze doelstellingen voor de volgende planperiode gehandhaafd blijven.
- De functie tevens inhoudt, dat we tot en met 2013 voldoen aan de Europese eisen voor viswater (doelstelling ‘zalmachtigen’ voor de Keersop en de doelstelling ‘karperachtigen’ voor de overige wateren).
- Voor waterlopen met deze functie tevens de doelstellingen gelden voor ecologische verbindingszones (zie paragraaf 6.4.3) als randvoorwaarde voor de inrichting.
- Bij voorkeur in 2018, maar uiterlijk in 2027 de vennen en wielen met de functie ‘waternatuur’ op Plankaart 1 de condities bezitten die behoren bij het GEP of een daarmee vergelijkbaar ecologisch niveau.
- Voor wateren waaraan we wel de functie waternatuur hebben toegekend, maar die geen KRW-doelstelling hebben omdat ze niet als oppervlaktewaterlichaam zijn aangewezen, wij van de waterschappen verwachten, dat zij voor deze wateren natuurdoelstellingen ontwikkelen met vergelijkbare ambitieniveaus als het GEP. Dit geldt bijvoorbeeld voor vennen en wielen; vrijwel geen daarvan zijn in Noord-Brabant benoemd als waterlichaam,

omdat ze niet voldoen aan het groottecriterium van 50 ha.

6.4.2 Functie ‘verweven’ voor waterlopen

Het doel van de functie ‘verweven’ is het in harmonie ontwikkelen van mensgerichte en natuurgerichte doelen voor waterlopen. Samen met de functie ‘waternatuur’ vormt deze functie de basis voor vismigratie tussen het hoofdsysteem (grote rivieren en Delta) en de regionale Noord-Brabantse oppervlaktewatersystemen. Dit betekent dat:

- Bij voorkeur in 2018, maar uiterlijk in 2027 de waterlopen met de functie ‘verweven’ op Plankaart 1 ingericht zijn op een wijze die, samen met de hydrologie en de waterkwaliteit leidt tot het bereiken en in stand houden van het Goed Ecologisch Potentieel (GEP). In die gevallen waarin ook de functie ‘ecologische verbindingszone langs waterlopen’ is toegekend, ontwikkelen we beide functies in onderlinge afstemming.
- De functie tevens inhoudt, dat we tot en met 2013 voldoen aan de Europese eisen voor viswater (doelstelling voor ‘karperachtigen’).
- Voor wateren waaraan we wel de functie ‘verweven’ hebben toegekend, maar die geen KRW-doelstelling hebben omdat ze niet als oppervlaktewaterlichaam zijn aangewezen, wij van de waterschappen verwachten, dat zij voor deze wateren doelstellingen ontwikkelen met vergelijkbare ambitieniveaus als het GEP.

De waterschappen zullen de randvoorwaarden voor een goede visstand betrekken bij de nadere uitwerking van maatregelen voor de functie ‘verweven’. Zij zullen tevens rekening houden met andere belangen en waarden, zoals de cultuurhistorie en een afweging maken bij conflicterende belangen.

6.4.3 Functie ‘ecologische verbindingszone langs waterlopen’

In 2018 zijn de bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurgebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) door middel van ecologische verbindingszones (EVZ’s) zodanig verbonden, dat een natuurlijk netwerk is ontstaan waarbinnen migratie van planten en dieren kan plaatsvinden en ongewenste isolatie van natuurgebieden niet meer voorkomt. Dit betekent dat:

- We streven naar afronding van een netwerk van 1.250 kilometer natte ecologische verbindingszones in 2018, waarvan 464 kilometer al in bestaande groenstroken aanwezig was of al eerder is gerealiseerd en 50 kilometer is gelegen langs de rijkskanalen. In deze en de volgende planperiode moeten we de aanleg en realisatie van 600 km verbindingszone opstarten. Omdat de uitvoering van projecten veel tijd in beslag neemt (onder andere vanwege grondverwerving) zal de oplevering van deze projecten veelal pas in volgende planperiodes plaatsvinden.
- We streven naar verbreding - tot gemiddeld 25 meter - van 275 kilometer bestaande natte ecologische verbindingszones, waarvan 45 kilometer is gelegen langs de rijkskanalen. Hierbij zal ook het Groen-Blauw Stimuleringskader Noord-Brabant worden ingezet.
- De gemiddelde breedte voor de ecologische verbindingszones buiten stedelijk gebied gemiddeld 25 meter bedraagt (of 2,5 ha per strekkende km in de vorm van stapstenen). Voor verbindingszones door stedelijk gebied hanteren we een breedte van circa 50 meter vanwege de grotere menselijke invloeden in de stad door onder andere recreatief medegebruik, voor zover de omstandigheden dit mogelijk maken (Leidraad ecologische verbindingszones, 1996). Hierbij verwachten we actieve participatie van de betreffende gemeenten. Om de functionaliteit van EVZ’s te borgen, is hier - voor zover de omstandigheden dit mogelijk maken - ook een bredere zone nodig van 50 m; in de praktijk zal dit met name spelen bij de aanleg van nieuwe woonwijken.

6.4.4 Functie ‘scheepvaart’

Het doel is een samenhangend systeem van grote bevaarbare waterlopen en kanalen, dat bijdraagt aan de economische en recreatieve ontwikkeling van Noord-Brabant. Dit betekent dat:

- De economische kerngebieden volwaardig ontsloten zijn om de economische positie van het stedelijk netwerk 'BrabantStad' binnen Europa te versterken, waarbij een goed functionerend en duurzaam vaarwegennet garant dient te staan voor goede bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid.
- In de Verordening water functiegerichte normen vaststellen voor de vaarwegen, zoals de minimaal benodigde vaarwegdiepten of -profielen.

6.4.5 Functie 'zwemwater'

In Noord-Brabant bestaat voldoende zwemgelegenheid in oppervlaktewateren waar veilig zwemmen tot de mogelijkheden behoort. Dit betekent dat:

- De zwemwatersituatie in 2015 tenminste voldoet aan de zwemwaterkwaliteit 'aanvaardbaar' zoals bedoeld in de Europese Zwemwaterrichtlijn en aan de voorschriften uit de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden.
- In 2011 alle zwemwaterprofielen voor de oppervlaktewateren met een bestaande zwemfunctie gereed zijn en voor alle potentiële zwemwateren een waterkwaliteits- en veiligheidsonderzoek is opgestart.

6.4.6 Functie 'water voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)'

Binnen deze functie onderscheiden we drie deelfuncties: 'Natte natuurparels' (zie kader Natte natuurparels), 'Natura 2000-gebieden', al dan niet in combinatie met de Natte natuurparels en de 'overige EHS'.. Deze drie gebieden vormen samen de Ecologische

Hoofdstructuur (EHS). De inrichting en het beheer in 2018 zijn gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van gezonde en goed functionerende ecosystemen.

Tot de doelstelling behoort ook de verbetering van de vitaliteit van de bossen, voor zover hieraan door middel van waterhuishoudkundige maatregelen is bij te dragen. Dit betekent, aansluitend bij het landelijk beleid, dat:

- Voor de planperiode tot 1 januari 2016 voor de verdrogingsbestrijding de afspraken gelden die in de overeenkomst van Cork, de reconstructieplannen en landelijk in TOP-verband zijn gemaakt. De in de reconstructieplannen afgesproken fasering en planning van de uitvoering is aangepast aan de latere ontwikkelingen Natura 2000 en TOP, het afgesproken resultaat blijft gelijk. Als doelstelling geldt dat de aanpak voor alle Natte Natuurparels in Brabant uiterlijk in 2013 is gestart en vóór januari 2016 is afgerond. Het Provinciale Waterplan heeft dus de afspraken van Cork, reconstructie- en gebiedsplan en TOP als doelstelling. Door de bestuursovereenkomst ILG met het Rijk is deze doelstelling echter niet geheel financieel gedekt (zie kader Verdrogingsaanpak en reconstructie). De in de reconstructie gemaakte afspraken over maatregelen staan in paragraaf 10.3.
- Voor de gebieden, of delen daarvan, die tevens zijn aangewezen als Natura 2000-gebied, uiterlijk in 2011 - conform landelijke afspraken - beheerplannen zijn vastgesteld. Het streven is erop gericht om alle in de beheerplannen opgenomen watermaatregelen voor Natura 2000-gebieden vóór januari 2016 te hebben uitgevoerd.
- Voor overige EHS- en Natura 2000-gebieden en overige Natte natuurparels, waarvan op grond van een evaluatie in 2012 wordt vastgesteld dat afronding van de uitvoering in 2015 om moverende redenen niet haalbaar is, 2018 geldt als termijn voor afronding van de uitvoering.
- Voor de lange termijn (3^e planperiode tot 1 januari 2028) blijven de sectorale natuurdoelstellingen - inclusief de vereiste milieucondities - van kracht als referentiekader.

Natte natuurparels - Toelichting

De benaming Natte natuurparels betreft de waterafhankelijke delen van de Ecologische Hoofdstructuur die behoren tot een samenhangend complex van natuurgebieden en die sterk afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden of kwel. Deze gebieden worden sterk beïnvloed door de inrichting en het beheer van de omgeving en daarom is ons beleid erop gericht om de waterhuishouding, waterkwaliteit en inrichting in deze gebieden af te stemmen op de ecologische doelstellingen.

Verdrogingsaankpak en uitvoering reconstructie

Op 11 juli 2003 is de Overeenkomst van Cork gesloten. De letterlijke formulering voor verdrogingsbestrijding luidt: "Voor verdrogingsbestrijding richten we ons in de eerste uitvoeringsfase op 50% doelbereik van de Natte natuurparels. Uitwerking vindt plaats in de reconstructie- en gebiedscommissies." Deze doelstelling is in 2005 overgenomen in de reconstructie- en gebiedsplannen voor de eerste fase (2005-2008). De 2e tranche van 50% zou in 2013 moeten zijn voltooid. In december 2007 hebben de provincies en het Rijk met elkaar afgesproken dat in een aantal natuurgebieden de verdroging voor 2015 hersteld moet zijn. Deze gebieden staan genoemd in de TOP-lijst. De Tweede Kamer en betrokken ministers hebben deze TOP-lijst goedgekeurd. Voor Noord-Brabant zijn alle Natte natuurparels opgenomen op de TOP-lijst. Daarmee is het Brabantse ambitieniveau gelijk gebleven ten opzichte van de afspraken van Cork. In de bestuursovereenkomst ILG met het Rijk is deze ambitie overgenomen, maar het Rijk heeft slechts budget beschikbaar gesteld voor circa 50% van de aan te pakken TOP-gebieden. De besteding van dit budget moet in 2013 gereed zijn. Deze afspraken hebben wij doorvertaald in de 2e Bestuursovereenkomst met de waterschappen.

Beschermingsbeleid voor de functie 'water voor de EHS'

Voor de Natte natuurparels geldt strikt beschermingsbeleid. Dit beleid houdt in, dat ingrepen in de waterhuishouding die niet zijn gericht op behoud of versterking van de natuurwaarden niet zijn toegestaan binnen deze gebieden én in een zone daaromheen van gemiddeld 500 m in het zandgebied, gemiddeld 75 m in het kleigebied en 2 km rondom de Groote Peel. De ruimtelijke consequenties van dit beschermingsbeleid zijn opgenomen in de Verordening ruimte Noord-Brabant. Voor de overige delen van de EHS geldt het strikte beschermingsbeleid alleen binnen deze gebieden en niet voor het gebied eromheen. Voor de delen van de EHS die zijn aangeduid als Natura 2000-gebieden wordt in de beheerplannen het bestaande gebruik vastgelegd dat als nulsituatie geldt voor een individuele toets op nieuwe ingrepen. Voor Natura 2000-gebieden die tevens als Natte natuurparel zijn aangeduid, geldt naast de individuele toets tevens het boven beschreven collectieve beschermingsbeleid voor Natte natuurparels. Op Plankaart 1 staan illustratief alle Natura 2000-gebieden aangegeven.

6.4.7 Functie 'water voor de Groenblauwe mantel'

De groenblauwe mantel bestaat overwegend uit gemengd landelijk gebied met belangrijke nevenfuncties voor natuur en water. De mantel draagt bij aan de bescherming van de waarden die voornamelijk zijn gelegen in grote delen van de EHS, de robuuste ecologische verbindingzones en de wateren met een functie voor waternatuur. Hieronder wordt ook begrepen de buffering van omgevings- en klimaatinvloeden op deze gebieden. De mantel heeft daarnaast óók eigenstandige betekenis voor biodiversiteit, water en landschap. Ook groene gebieden door en nabij de stedelijke omgeving zijn onderdeel van de groenblauwe mantel. De mantel biedt mogelijkheden voor recreatie en multifunctioneel landgebruik.

Voor deze deelfunctie geldt beperkt beschermingsbeleid. Dit houdt in, dat binnen deze gebieden in beginsel waterhuishoudkundige ingrepen mogen plaatsvinden, mits deze zijn gericht op het verbeteren van de condities voor natuur of op verbetering van de landbouwkundige condities na afweging in het kader van de omgevingstoets (zoals opgenomen in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening voor ontwikkelingen in de groenblauwe mantel). Het ruimtelijk beleid in de groenblauwe mantel is vooral gericht op ontwikkeling van groenblauwe waarden. Wij verzoeken de waterschappen voor waterhuishoudkundige ingrepen regels in hun keur op te nemen.

6.4.8 Functie ‘water voor het landelijk gebied’

Hieronder vallen de aanduidingen ‘Gemengd landelijk gebied’ en ‘Accentgebied agrarische ontwikkeling’ uit de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening. Het waterbeheer richt zich op het scheppen en behouden van de waterhuishoudkundige voorwaarden die nodig zijn voor een duurzame en concurrerende landbouw, met als randvoorwaarde de verplichtingen uit de Kaderrichtlijn Water en afstemming met maatregelen voor de Natura 2000-gebieden en de Natte natuurparels. Voor het overige geldt geen specifiek beschermingsbeleid.

6.4.9 Functie ‘water in bebouwd gebied’

De ruimtelijke begrenzing van deze functie komt overeen met de aanduidingen ‘Stedelijk concentratiegebied/Kernen in het landelijk gebied’ uit de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening.

Het waterbeheer in deze gebiedend richt zich op zodanige realisatie van de gewenste woon- en werkomstandigheden dat de waterhuishouding zoveel mogelijk bijdraagt aan de instandhouding en mogelijk verbetering van de grotere watersystemen waarvan het betreffende bebouwde gebied deel uitmaakt.

Dit betekent dat:

- Ontkoppeling van de afvoer van neerslag en afvalwater zodanig wordt uitgevoerd dat wateroverlast de veiligheid en het wooncomfort niet bedreigt, dus: maximaal afkoppelen en niet aankoppelen, zowel voor nieuwbouw als voor bestaand bebouwd gebied, uiteraard binnen de grenzen van doelmatigheid.
- In 2015 in het bebouwd gebied de wijken met onacceptabele wateroverlast zijn aangepakt, inclusief de rioleringsopgave; voor niet-urgente gebieden is de opgave uitgevoerd in 2027.
- Inrichting van het lokale watersysteem bijdraagt aan synergie tussen waterkwaliteit, waterkwantiteit, beleving van water in de stad, duurzaamheid en klimaatbestendigheid.

Op plankaart 1 van dit plan is tevens ‘Zoekgebied verstedelijking’ opgenomen. Deze gebieden zijn vastgelegd in de Verordening ruimte Noord-Brabant: in deze gebieden is het transformeren van buitengebied naar stedelijk gebied door gemeenten afweegbaar. Zodra een gemeente de keuze heeft gemaakt, geldt voor deze gebieden het waterbeleid uit dit plan voor de functie ‘water in bebouwd gebied’, danwel de functie ‘water voor het landelijk gebied’, afhankelijk van de gemaakte keuze. Zolang gemeenten de afweging niet maken, geldt voor deze zoekgebieden in beginsel een beleid dat zich richt op het tegengaan van onomkeerbare hydrologische ontwikkelingen in relatie tot eventuele toekomstige functiewijziging.

Indien er in het ‘zoekgebied verstedelijking’ stedelijke ontwikkeling plaatsvindt, moet er in het bestemmingsplan aangegeven worden op welke manier dit leidt tot een wezenlijke en uitvoerbare verbetering van bestaande of potentiële kwaliteiten op onder andere het gebied van water. Via het instrument van de watertoets (zie hoofdstuk 14) kan hier invulling aan worden gegeven.

7 Uitvoeringsstrategie

Wij hanteren voor de uitvoering van het waterbeleid de volgende uitgangspunten:

Werken op basis van watersystemen en integrale oplossingen

Watersystemen vormen de basis van het moderne waterbeheer. Binnen watersystemen kunnen relaties worden gelegd tussen waterproblemen en hun oorzaken. Deze kennis vormt de basis voor adequate maatregelen. Op deze wijze kunnen wij ook het principe ‘niet afwentelen van problemen’, zoals dat door de Kaderrichtlijn Water wordt gehanteerd, hanteerbaar maken. Bovendien houden we bij de keuzes voor oplossingen steeds rekening met andere belangen.

Denken en werken via watersystemen is een rode draad die geldt voor allerlei aspecten bij de uitvoering van het waterbeleid. Een voorbeeld van de toepassing van watersysteem-denken en integrale aanpak is de structuurvisie De levende Beerze (ontwerp, 2009), die meerwaarde biedt voor zowel ecologische, economische als ook sociaal-culturele belangen.

1. Niet afwentelen

Een belangrijk uitgangspunt in de Kaderrichtlijn Water is het niet afwentelen van problemen. Daaronder wordt in het algemeen verstaan dat de waterkwaliteit in bovenstroomse delen van een watersysteem niet mag leiden tot het niet kunnen behalen van meer benedenstrooms gesitueerde doelstellingen. In een breder verband heeft dit uitgangspunt ook betrekking op de kwantitatieve aspecten van watersystemen. Overigens kan ook sprake zijn van stroomopwaartse afwenteling indien een kunstmatige benedenstroomse situatie veel zwaardere eisen stelt aan het van bovenstrooms toestromende water dan onder meer natuurlijke omstandigheden het geval zou zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer een van nature dynamisch benedenstrooms systeem bewust wordt omgevormd tot een statisch systeem dat veel gevoeliger is voor de toestroom van voedingsstoffen dan het oorspronkelijke natuurlijke systeem. Ook is sprake van bovenstroomse afwenteling wanneer benedenstroomse ingrepen de migratie stroomopwaarts van vis en andere aquatische organismen bemoeilijken.

Wij hanteren het niet afwentelen als uitgangspunt voor alle nieuw te realiseren projecten en zullen ons inspannen om samen met alle relevante partijen oplossingen te vinden voor afwentelingssituaties die in het verleden zijn ontstaan.

2. Ook rekening houden met andere belangen

Rekening houden met meer dan één doelstelling kan een grote meerwaarde betekenen, omdat we vaak ‘werk met werk’ kunnen maken. Verschillende doelen en belangen kunnen baat hebben bij dezelfde maatregelen. In de huidige situatie wordt vaak nog volstaan met een toets op eventuele nadelige effecten van maatregelen op andere belangen en waarden. Met name bij de voorbereiding van grote inrichtings- en herstelprojecten dient echter te worden nagegaan óf en op welke wijze ook meerwaarde voor andere belangen en waarden kan worden bereikt. Water kan op die manier aanzienlijk bijdragen aan het maatschappelijk welzijn en aan economische ontwikkelingen op veel gebieden. In dat verband vragen wij bijzondere aandacht voor de volgende aspecten die bij de uitvoering soms onvoldoende in beeld zijn:

- Biodiversiteit buiten de Ecologische Hoofdstructuur

Door middel van ons beleid voor de Ecologische Hoofdstructuur richten wij ons al geruime tijd op het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Noord-Brabant. Maar dat is niet voldoende. Veel soorten zijn afhankelijk van een goede leefomgeving binnen cultuurlandschappen, stadsrandzones en zelfs binnen het bebouwd gebied. Wij stimuleren de versterking van de biodiversiteit in heel Noord-Brabant via de acties uit het provinciaal programma Biodiversiteit (zie ook www.biodiversiteitbrabant.nl).

- Archeologische, aardkundige en cultuurhistorische waarden

Wij willen stimuleren dat waterschappen en gemeenten actief aandacht besteden aan cultuurhistorische aspecten bij de uitvoering van waterprojecten. Als richtinggevend hebben wij voor de aardkundige waarden de Beleidsnota Aardkundig waardevolle gebiedenkaart Noord-Brabant (november 2004) vastgesteld en voor de cultuurhistorische en archeologische waarden de Beleidsnota Cultuurhistorische waardenkaart (september 2006).

- De belevingswaarde van water bij burgers

Water bezit grote aantrekkingskracht. De beleving van water heeft zowel betrekking op grootschalige landschappen als op kleinschalige aspecten. Bij dit laatste gaat het om de inrichting van kleine wateren in het bebouwd gebied, om de wijze van onderhoud van oevers, al dan niet in combinatie met ecologische verbindingzones, en om de combinatie met woonomgeving en recreatievoorzieningen. Door aandacht te besteden aan de beleving van het water, ontstaan begrip en draagvlak voor noodzakelijke maatregelen en voor de investeringen die daarvan het gevolg zijn. Een belangrijk aspect daarbij is de toegankelijkheid, bijvoorbeeld via fiets- en wandelroutes.

- Mogelijkheden voor koppeling voor recreatie

Door vanaf de aanvang van een waterproject rekening te houden met de aantrekkingskracht van het water, kan meerwaarde ontstaan vanuit een maatschappelijke én een economische invalshoek. Maatschappelijke meerwaarde ontstaat bijvoorbeeld als laag-dynamische activiteiten zoals fiets- en wandelroutes, zwemmen in buitenwater of mogelijkheden voor de hengelsport in waterprojecten worden geïntegreerd. Maar ook meer intensieve vormen van recreatie kunnen binnen waterprojecten vaak een plaats krijgen. Vanwege de economische aspecten willen wij stimuleren dat in een vroeg stadium recreatieondernemers, horeca-exploitanten of projectontwikkelaars bij plannen worden betrokken.

3. Sturing op doelen met een programmatische aanpak

Door de invoering van de Waterwet komt de verantwoordelijkheid voor het watersysteem nog meer bij de waterschappen te liggen. Wij hebben daarop geanticipeerd in de tweede bestuursovereenkomst met de waterschappen, waarin wij afspraken hebben gemaakt over pakketten van prestaties op basis van programmafinanciering. De kwaliteit en kwantiteit van de te leveren prestaties zijn vooraf goed vastgelegd. Wij sturen hierdoor op het bereiken van de doelstellingen van dit plan en niet op 'losse' projecten. De administratieve lasten voor de waterschappen nemen hierdoor af. De waterschappen kunnen flexibel inspelen op kansen bij de uitvoering, de provincie neemt meer afstand van de concrete uitvoering. Onze inzet concentreert zich op complexe projecten. Wij streven ernaar deze aanpak voort te zetten en zo mogelijk te verbreden naar andere partners in de uitvoering.

4. Versterking van het gebiedsgerichte proces

Wij streven naar continuering en zo nodig versterking van de gebiedsgerichte uitvoering om de doelstellingen van dit waterplan te kunnen halen. Dit betekent, dat wij de afspraken uit de Reconstructie- en gebiedsplannen (2005) als basis nemen. Uitgangspunt hierbij is: maatregelen uitvoeren in goed overleg tussen alle betrokkenen en via vrijwillige deelname aan uitvoeringsprojecten, inclusief grondverwerving. Bij de uitvoering gaan we uit van een integrale programmatische aanpak waarbij wij een breed scala aan instrumenten inzetten. Als grondverwerving de ultieme beperkende factor is voor het halen van de doelen en alle andere mogelijkheden geen resultaat hebben opgeleverd, willen wij voor die specifieke gevallen overgaan tot het uitvoeren van de maatregelen - inclusief het accepteren van schade - dan wel overgaan tot onteigening als 'ultimum remedium'.

5. Selectiviteit bij de provinciale inzet

- Stimulering door kennis en geld

Wij dragen door middel van onderzoek bij aan de vergroting van kennis van watersystemen. En stellen deze kennis beschikbaar. Wij kiezen bij de

uitvoering vooral voor een coördinerende rol en voor selectiviteit bij de financiële stimulering van projecten. Bij financiële stimulering gaat het om:

a. Projecten die vallen buiten de reguliere taak van de uitvoerende partijen of projecten waarbij de wijze van uitvoering is te beschouwen als een aanmerkelijke extra inspanning op de normale taak én die tevens een provinciaal belang dient.

b. Projecten die betrekking hebben op de bescherming of het herstel van gebieden of wateren met kwetsbare natuurwaarden waaraan in dit plan een specifieke functie is toegekend (zie paragraaf 6.4), dan wel projecten die nadrukkelijk ook een meerwaarde hebben vanuit de aspecten die we hiervoor hebben benoemd onder het kopje 'streven naar integrale oplossingen'.

- Gebiedsgerichte accenten

In de planperiode willen wij specifiek aandacht schenken aan een aantal complexe vraagstukken die alléén via een integrale benadering zijn op te lossen. De belangrijkste daarvan, zonder limitatief te willen zijn, hebben betrekking op:

De Deltawet-gebieden

De Deltawet-gebieden worden vastgelegd in het Nationaal Waterplan, op advies van de Commissie Veerman. Voor Noord-Brabant hebben we te maken met de Zuidwestelijke Delta, het Rivierengebied en Hoog Nederland/zoetwataaraanvoer. We zullen participeren in de organisaties die nu voor dit doel worden opgezet.

Voor de zuidwestelijke Delta loopt al een traject. Van dit gebied maakt ook het Volkerak-Zoommeer deel uit. In de zuidwestelijke Delta kiezen wij voor verbetering van waterkwaliteit, ecologische kwaliteit en ruimtelijke kwaliteit door herstel van de estuariene dynamiek in dat gebied. Wij hebben zitting in de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta en participeren actief in een gezamenlijk traject met het Rijk, de buurprovincies, de waterschappen en gemeenten om op termijn tot dat doel te komen. Wij achten het van belang dat snel besluitvorming plaatsvindt over verzilting van het Volkerak-Zoommeer ter verbetering van de waterkwaliteit en als maatregel tegen blauwalgenproblemen. Wij stellen hierbij als randvoorwaarden het waarborgen van de veiligheid, het voorkomen van wateroverlast en het borgen van een adequate zoetwatervoorziening, onder andere voor de landbouw. In verband met dit laatste aspect willen wij een actieve rol vervullen bij het behoud van een goede zoetwatervoorziening in het gebied. Wij gaan uit van het principe dat actieve verzilting in het gebied pas kan plaatsvinden als de zoetwatervoorziening is geregeld. De zoetwatervoorziening in dit gebied is gekoppeld aan de uitwerking van de Deltawet (2009) op dit aspect. De aanpak van de zoetwatervoorziening voor dit gebied vindt plaats in samenwerking met de provincie Zeeland in verband met de zoetwatervoorziening op Tholen en Sint-Philipsland. Ook zien wij met de verbetering van de kwaliteit van het Volkerak-Zoommeer goede mogelijkheden voor de ontwikkeling van waterrecreatie rond de benedenlopen van de West-Brabantse rivieren.

De gebiedsuitwerking voor Hoog Nederland/zoetwataaraanvoer vindt momenteel plaats; we participeren hierin en in de organisaties die worden opgezet. Voor Noord-Brabant willen we in deze planperiode aandacht voor de watervoorziening in midden- en oost-Brabant, met als voornaamste aandachtspunt de watervoorziening voor de landbouw. Wij streven naar de ontwikkeling van een integrale visie waarin we samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat de optimalisering van de wateraanvoer en andere maatregelen in onderlinge samenhang uitwerken. In deze nog te ontwikkelen visie zullen we ook de gevolgen van de klimaatverandering en de relatie tussen het oostelijke en het centrale zandgebied in beschouwing nemen. Dit kan onderdeel vormen van de uitwerking van de Deltawet voor het aspect zoetwatervoorziening op de hoge zandgronden.

De Brabantse Wal

Voor de Brabantse Wal start een integrale grensoverschrijdende aanpak voor het grenspark Zoom-Kalmthout, in samenwerking met Vlaamse partijen. De kern van de aanpak vormt de vermindering van grondwateronttrekkingen op de Brabantse Wal. Daarnaast zullen wij, samen met Zeeuwse partijen, participeren in projecten voor de watervoorziening in het aangrenzende zeekeleigebied door gebruik te maken van het kwelwater van de wal.

Regionale uitwerking van Europese richtlijnen

De implementatie van de Europese richtlijnen Kaderrichtlijn Water (KRW) en Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) vindt regionaal plaats. In het Maasstroomgebied doen de waterbeheerders dit gezamenlijk in het Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas (RBOM). De landelijke aansturing vindt plaats via het Nationaal Wateroverleg (NWO).

- Sturing op grensoverschrijdende aspecten

Watersystemen beperken zich niet tot bestuurlijk begrensde gebieden. We delen watersystemen met onze buurprovincies en met Vlaanderen. Er vindt daarom afstemming plaats tussen partijen aan weerskanten van de grenzen. Wij streven naar structurele bestuurlijke afstemming en samenwerking met Vlaanderen in het kader van integrale aanpak in het Scheldeen Maasstroomgebied. Daarnaast is het ons streven om gezamenlijke projecten, die een grensoverschrijdend karakter hebben, uit te voeren, zoals het verbeteren van de mogelijkheden voor vismigratie in grensoverschrijdende waterlopen.

8 Verbetering van de waterkwaliteit

Het verbeteren van de waterkwaliteit is een van de belangrijkste doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water. Voor het realiseren van de doelstellingen zijn vooral het Rijk, de waterschappen en de gemeenten verantwoordelijk.

8.1 Strategie waterkwaliteitsbeleid

Wij veronderstellen het principe van denken en werken via watersystemen (zie de hoofdstukken 3 en 7) bij uitstek van toepassing op de verbetering van de waterkwaliteit. Dat houdt in, dat via stromingspatronen in oppervlaktewater en grondwater de relatie tussen gebieden van herkomst van verontreiniging en gebieden met waterkwaliteitsproblemen te leggen moet zijn. Als die relatie in beeld is, dan beschouwen wij de volgende rangorde bij de aanpak als richtinggevend:

1. Via de *aanpak van de bronnen* moeten we voorkomen, dat verontreinigende stoffen in onze watersystemen terechtkomen (schoonhouden).
2. Als hiervoor onvoldoende mogelijkheden bestaan, moeten we zoeken naar mogelijkheden om het probleem aan te pakken via *procesgerichte maatregelen*. Daaronder verstaan wij het zo snel mogelijk neutraliseren van verontreinigende stoffen tijdens hun weg door de watersystemen, bijvoorbeeld door toepassing van randen- en slootkantenbeheer langs waterlopen (scheiden).
3. Als bovenstaande aanpak nog steeds onvoldoende resultaten oplevert, komen *effectgerichte maatregelen* in beeld. Daaronder verstaan wij het toepassen van maatregelen aan het eind van het systeem en gericht op het verwijderen van stoffen uit de watersystemen voordat ze een probleem vormen (zuiveren en afvoeren).

Wij achten deze rangorde van toepassing op de aanpak van zowel punt- als diffuse bronnen van verontreinigingen en op waterbodems.

In de preventieve aanpak is vergunningverlening een belangrijk instrument (zie kader).

Beleidskaders vergunningverlening – Toelichting

Voor de verbetering van de waterkwaliteit worden maatregelen ingezet op basis van twee elkaar aanvullende beleidskaders van het preventieve waterkwaliteitsbeleid:

1. Een algemeen beleidskader dat van toepassing is op alle wateren en dat uit twee sporen bestaat: a. het brongericht spoor en b. het waterkwaliteitsspoor (ook wel emissie-immissietoets genoemd).
2. Een aanvullend beleidskader dat zich specifiek richt op de waterlichamen met het oog op de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Voor een nadere beschrijving van deze beleidskaders en de bijbehorende getalswaarden wordt verwezen naar het Nationaal Waterplan en de 'Leidraad Kaderrichtlijn Water voor de vergunningverlening en handhaving in het kader van de WVO' (2009).

8.2 Aanpak puntbronnen

De twee belangrijkste typen van puntbronnen van verontreinigingen in oppervlaktewateren in Noord-Brabant zijn riooloverstorten en lozingspunten van gezuiverd rioolwater. Wij hebben geen directe bevoegdheden voor de aanpak van puntbronnen, maar wij willen vooral innovatieve ontwikkelingen in de bronaanpak een impuls geven. Ten aanzien van riolering is het beleid gericht op het zoveel mogelijk verminderen van de vuiluitstoot bij overstorten. Aangezien het grootste deel van de gemeenten op dit moment nog steeds beschikt over een zogenaamd gemengd stelsel, dat rioolwater en neerslagwater via één buizenstelsel afvoert, ligt daar de grootste kans op verbetering. Mede gelet op de expliciete zorgplicht van gemeenten voor hemelwater - die sinds 1 januari 2008 wettelijk is geregeld - beschouwen wij het als een gemeentelijke taak om te zorgen voor het zoveel mogelijk afkoppelen

van neerslag van het rioolstelsel, uiteraard binnen zekere grenzen van effectiviteit. Wij hebben de wettelijke taak om gemeentelijke rioleringsplannen te beoordelen en wij hebben een beleidskader vastgesteld voor het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (V-GRP). Wij vragen gemeenten om in hun GRP onder andere aan te geven op welke wijze zij omgaan met riolering, de optimalisatie van het afvalwatersysteem (OAS), de basisinspanning, het waterkwaliteitsspoor en de afkoppeling van neerslag. Waterschappen hebben de zorgplicht voor de *zuivering van het afvalwater*. Tevens hebben zij samen met gemeenten en andere overheden de verantwoordelijkheid om maatregelen te nemen die leiden tot het Goed Ecologisch Potentieel (GEP) of de Goede Ecologische Toestand (GET) conform de Kaderrichtlijn Water. Vergaande zuivering van afvalwater is daarbij een belangrijk hulpmiddel. De verantwoordelijkheid voor een adequate inzet van deze maatregelen ligt primair bij de waterschappen. Ook het hergebruik van gezuiverd afvalwater verdient aandacht. Naast de beide genoemde puntbronnen van verontreinigingen voor oppervlaktewateren, zijn ook historische *bodem- en grondwaterverontreinigingen* een belangrijk aandachtspunt. De preventie en aanpak van grondwaterverontreiniging vindt plaats onder het generieke bodembeleid (Wet milieubeheer en Wet bodembescherming). Deze aanpak draagt bij aan het beperken en voorkomen van de inbreng van verontreinigende stoffen, zoals ook is vereist in de Grondwaterrichtlijn; deze landelijke lijn is medio 2009 vastgelegd in het landelijke Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties. Ontwikkelingen in het generieke beleid worden de komende planperiode door provincies en waterschappen vertaald naar regionaal beleid, onder andere een gebiedsgerichte aanpak van complexe grondwaterverontreinigingen. Bij de omvangrijke bodem- en grondwaterverontreiniging met cadmium en zink in de Kempen stellen wij maatregelen op in het samenwerkingsverband 'Actief Bodembeheer de Kempen' (ABdK).

8.3 Aanpak diffuse bronnen

De voornaamste oorzaken van diffuse verontreiniging van het Noord-Brabantse grond- en oppervlaktewater zijn het gebruik van meststoffen, bestrijdingsmiddelen, (dier)geneesmiddelen en de uitloging van zware metalen en de uitstoot van het verkeer. Het Rijk heeft het generieke beleid voor diffuse bronnen aangescherpt. Wij zullen ons vooral inzetten voor:

- Het bevorderen van extra lokale maatregelen in die gevallen waar deze een grote meerwaarde betekenen ten opzichte van het generieke beleid.
- Stimulering van innovatie en het vergroten van draagvlak voor maatregelen.
- Het uitvoeren van onderzoek naar de mogelijkheden voor versterking van de uitvoering van maatregelen.
- Toezicht en handhaving waar dit tot de bevoegdheid van de provincie behoort.
- Het invullen van de voorbeeldrol door maatregelen binnen de eigen bedrijfsvoering.

Wij staan op het standpunt, dat het landelijke beleid voor *meststoffen* voldoende basis dient te zijn voor een effectieve oplossing van de waterkwaliteitsproblemen veroorzaakt door meststoffen. Het Rijk is verantwoordelijk voor het meststoffenbeleid. Het 4e Nitraactieprogramma (2009) geeft hier invulling aan voor een looptijd van vier jaar. Naar verwachting zal het daarop volgende programma aanvullende maatregelen bevatten, opdat de gestelde waterkwaliteitsdoelen in 2015 worden gerealiseerd. Wij willen onze aandacht vooral richten op het beter inzichtelijk maken van de nadelige invloed van meststoffen via het grondwater op het oppervlaktewater en we zullen de agrarische sector ondersteunen bij het ontwikkelen van een duurzame bedrijfsvoering. Ook voor *bestrijdingsmiddelen* is ons standpunt dat de landelijke aanpak voldoende zou moeten zijn. Wij geven invulling aan onze voorbeeldrol door te streven naar certificering op de Barometer voor duurzaam terreinbeheer met goud als

streefniveau. Verder zullen wij onze activiteiten op het gebied van voorlichting en communicatie intensiveren en streven we naar afspraken met waterschappen en gemeenten over het verder terugdringen van bestrijdingsmiddelen, in het bijzonder binnen de grondwaterbeschermingszones rond drinkwaterwinningen. Randen- en slootkantbeheer op landbouwpercelen lijkt een goede methode om emissies te beperken en biodiversiteit te bevorderen. Samen met de waterschappen zullen wij bezien hoe we deze maatregelen kunnen bevorderen. Op het gebied van *humane en diergeneesmiddelen* zullen wij onderzoek uitvoeren in de hele provincie om de knelpunten in kaart te brengen en zullen wij de problemen onder de aandacht van het Rijk brengen. Voor *bouwmaterialen en wegmeubilair* willen wij een voorbeeldrol vervullen en zullen we afspraken maken met waterschappen en gemeenten om dit ook te doen.

8.4 Aanpak waterbodems

Met de komst van de Waterwet verandert een aantal zaken in de wetgeving voor waterbodems. Waar voorheen de provincie bevoegd gezag was voor gevallen van ernstige bodemverontreiniging, is nu de waterbeheerder verantwoordelijk voor het gehele watersysteem. Voor grondverzet (land- en waterbodems) blijft echter het Besluit bodemkwaliteit van toepassing en blijven handelingen in verontreinigde landbodem (bijvoorbeeld bij hermeandering) vallen onder de Wet bodembescherming (Wbb).

Met betrekking tot waterbodems zullen wij vooral adviseren en faciliteren. Daartoe rekenen wij ook het stimuleren van het verwijderen van ernstig vervuilde waterbodems die van invloed zijn op de doelstellingen voor beek- en kreekherstel en op de volksgezondheid. Wij gaan er vanuit, dat de verantwoordelijke partijen voldoende aandacht zullen schenken aan een integrale aanpak door waterbodemsanering te combineren met de aanpak van de bronnen van de verontreiniging. Ook vragen wij aandacht voor het voorkomen van toekomstige bodemverontreiniging in waterbergingsgebieden.

8.5 Bescherming waterkwaliteit voor menselijke consumptie

Het provinciale beleid voor de bescherming van het grondwater voor de openbare watervoorziening hebben wij vastgelegd in het Beleidsplan Bescherming van grondwater voor de drinkwatervoorziening (2002). De uitgangspunten en doelen daarvan zijn gericht op zekerstelling van de openbare watervoorziening; deze blijven in deze planperiode van kracht. De uitwerking daarvan in de Paraplunota ruimtelijke ordening en in de Provinciale milieuverordening zullen wij in het begin van deze planperiode actualiseren.

De Kaderrichtlijn Water stelt als extra doel dat achteruitgang van de grondwaterkwaliteit moet worden voorkomen voor alle onttrekkingen van water voor menselijke consumptie. Op grond hiervan is een beoordeling op basis van monitoring van de waterkwaliteit nodig. Bij negatieve trends moeten specifieke maatregelen worden genomen. Voorts geeft de Kaderrichtlijn Water aan, dat ieder waterlichaam waarbij sprake is van onttrekkingen voor menselijke consumptie in het register van Beschermd gebieden moet komen. In totaal onderscheiden we in Noord-Brabant vijf grondwaterlichamen (zie paragraaf 6.2 en Bijlage 5). In vier van deze grondwaterlichamen vinden onttrekkingen plaats voor menselijke consumptie. Alleen het zoute grondwaterlichaam in het Schelde-klei-stroomgebied kent geen grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie. Vrijwel geheel Noord-Brabant komt dus in het register voor beschermde gebieden. Deze benadering resulteert in een uitvoerbare monitorings- en rapportagesystematiek, omdat rapportages plaatsvinden per waterlichaam. In Deel B van dit plan over het operationele grondwaterbeheer geven wij aan hoe wij zullen omgaan met het aspect van monitoring bij de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen. Wij zullen toezien op een adequate vertaling van het beschermingsbeleid

voor de openbare watervoorziening langs de twee sporen van de regelgeving voor de ruimtelijke ordening en de milieuregelgeving.

Het eerste uitgangspunt van het beschermingsbeleid is sturen op ruimtelijke ontwikkelingen die bedreigend zijn voor de drinkwaterwinning. De bestaande uitwerking van dit beleid in de Paraplunota Ruimtelijke Ordening zullen wij aan het begin van de planperiode actualiseren en opnemen in de Verordening Ruimte. Op Plankaart 2 (Structuurvisie Water) zijn de beschermingszones voor grondwaterwinningen voor de openbare watervoorziening aangegeven. Via het spoor van de milieuregelgeving zijn in de Provinciale Milieuverordening (PMV) regels voor deze zones opgenomen met het oog op de continuïteit van de winningen. We zullen (nieuwe) risicovolle bedrijven en activiteiten uit de omgeving van die winningen weren dan wel aan strenge voorwaarden binden. Ook bestaande bedrijven en activiteiten zijn aan regels gebonden.

Met de actualisering van de PMV - zo mogelijk gelijktijdig met de vaststelling van dit plan - stemmen wij de regelgeving af op een nieuwe inschatting van de risico's voor het grondwater. Wij willen de PMV gebruiksvriendelijker maken en het aantal administratieve verplichtingen verminderen. Daartoe zullen wij onder meer de lijsten van categoriaal verboden inrichtingen (de zwarte en grijze lijst) vereenvoudigen. Toegelaten bedrijven worden aan strenge regels geboden. Zeer risicovolle activiteiten zullen wij nog steeds categorisch verbieden.

Voor het in beeld brengen van eventuele aanvullende, locatiespecifieke maatregelen ter voorkoming van achteruitgang van de waterkwaliteit, zullen wij voor bepaalde winningen in nauw overleg met het waterleidingbedrijf, de gemeente en andere belanghebbenden gebiedsdossiers opstellen. Een gebiedsdossier omvat een omgevingsanalyse, de fysische en hydrologische omstandigheden en op grond daarvan stellen we het verontreinigingspotentieel vast. Op basis van het gebiedsdossier volgen vanuit ieders bestaande taken en verantwoordelijkheden afspraken over maatregelen. Daarnaast verkennen we de meerwaarde van een early warning systeem voor individuele winningen.

Bij een aantal drinkwaterwinningen die gevoelig zijn voor uitspoeling van bestrijdingsmiddelen willen wij, bij voorkeur door middel van voorlichting, bereiken dat het bestrijdingsmiddelengebruik in de gebieden wordt verminderd. Daarnaast zullen we onderzoeken of verontreinigingen in oppervlaktewateren (bijvoorbeeld restanten van geneesmiddelen) een negatieve invloed hebben op de grondwaterkwaliteit bij drinkwaterwinningen.

Waar bodemverontreinigingen in de grondwaterbeschermingsgebieden aanwezig zijn, besteden wij in het onderzoek naar spoedlocaties extra aandacht aan de verspreidingsrisico's voor de drinkwaterwinning. In het bodemsaneringsbeleid leggen wij prioriteit bij de aanpak van ernstige bodemverontreinigingen die een daadwerkelijk risico vormen voor de kwaliteit van het grondwater bij drinkwaterwinningen (de zogeheten spoedlocaties).

Voor zover mogelijk met de financiële middelen van het rijk willen wij deze locaties voor 2015 hebben aangepakt, conform de afspraken zoals deze zijn vastgelegd in het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties (ondertekend d.d. 10 juli 2009). In dit convenant zijn tevens afspraken gemaakt over relevante verplichtingen in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn (GWR) ten aanzien van verontreinigingspluimen. Indien aanvullende financiering nodig is om de KRW- en GWRdoelen te realiseren, moet dat in de volgende planperiode aandacht krijgen.

Bij *industriële winningen voor menselijke consumptie* is geen sprake van een 'groot maatschappelijk belang', maar van een bijzonder economisch belang. De aanwezigheid van voldoende water van bijzondere kwaliteit vormde vaak een belangrijke vestigingsfactor. Wij zullen in de planperiode onderzoeken

of, en zo ja, welke maatregelen aanvullend op het generieke basisbeschermingsniveau nodig zijn voor risicopreventie en voor verbetering van de grondwaterkwaliteit bij industriële winningen voor menselijke consumptie. We doen dit op basis van informatie over de kwaliteit van het onttrokken grondwater, risico-evaluaties, maatschappelijke aanvaardbaarheid en kosteneffectiviteit. Bij dit onderzoek zullen we de betreffende gemeenten en de onttrekkers nauw betrekken. Voor grondwateronttrekkingen voor eigen gebruik gebeurt dit onderzoek in overleg met het ministerie van VROM. Om de continuïteit van de watervoorziening van bedrijven veilig te stellen, zullen we naast de preventieve bescherming ook kijken naar mogelijkheden voor verplaatsing van de winning, aansluiting op het drinkwaternet, maatregelen ter voorkoming van het doorboren van beschermende lagen en ruimtelijke maatregelen via het bestemmingsplan. Waar een bestaande of nieuwe winning past binnen de planologische bestemming van het gebied, kunnen we opname in de PMV overwegen.

In twee situaties is in Noord-Brabant sprake van een *oppervlaktewaterwinning voor de openbare watervoorziening*. Het betreft de Afgedamde Maas en de Amer. Voor de innamepunten van drinkwater vereist de Kaderrichtlijn Water dat de kwaliteit niet achteruitgaat. Voor innamepunten uit oppervlaktewateren gelden de waterkwaliteitsdoelen zoals vermeld in het Besluit Kwaliteitseisen Monitoring Water, artikel 12 (BKMW, 2009). Het signaleren en tegengaan van eventuele structurele achteruitgang van de waterkwaliteit in de Amer en de Afgedamde Maas is primair de verantwoordelijkheid van het Rijk. Het Rijk is voornemens om gebiedsdossiers op te stellen voor deze winningen (onder voorbehoud van afspraken tussen rijk en provincies over de regierol). Wij zijn bereid hieraan onze medewerking te verlenen. Er kan echter ook incidentele achteruitgang optreden, doordat bij calamiteiten schadelijke stoffen in het water terechtkomen. De innamepunten worden dan tijdelijk gesloten totdat de schadelijke stoffen zijn gepasseerd, verwijderd of afgebroken. Vindt de calamiteit echter plaats dicht bij het innamepunt, dan is tijdig sluiten niet altijd mogelijk. Daarom worden rond de innamepunten beschermingszones ingesteld, waarbinnen aanvullende maatregelen nodig zijn. De zones voor beide innamepunten in Noord-Brabant zijn indicatief weergegeven op plankaart 2 (Structuurvisie Water), onder voorbehoud van eventueel besluit van het Rijk om deze zones zelf op de kaart te zetten. De consequenties zijn beschreven in Hoofdstuk 12.

8.6 Zwemwater

We bevorderen de veiligheid en waterkwaliteit van zwemplassen. Conform vastgelegde procedures nemen de waterbeheerders (waterschappen, Rijkswaterstaat) op regelmatige momenten monsters en toetsen wij de veiligheid en waterkwaliteit. Bij onvoldoende resultaten stellen we in overleg met betrokken partijen maatregelen voor of stellen we een zwemverbod in. De Europese Zwemwaterrichtlijn geeft aan, dat sluiting van de zwemwaterlocatie aan de orde is als de jaarlijkse situatie gedurende vijf jaar op rij niet voldoet aan de kwaliteitscriteria. Wij zullen echter bij een dalende jaarlijkse trend van de kwaliteitscriteria in drie opeenvolgende jaren - ook al voldoet de kwaliteit normatief op dat moment nog wel - contact opnemen met de waterbeheerder en met de eigenaar/exploitant om afspraken te maken over maatregelen ter verbetering van de situatie teneinde gedwongen sluiting zoveel mogelijk te voorkomen. Wij zien er op toe, dat de waterbeheerders uiterlijk in 2011 een zwemwaterprofiel gereed hebben voor alle oppervlaktewateren met een bestaande zwemwaterfunctie. Een zwemwaterprofiel is een in de Europese Zwemwaterrichtlijn verplicht gesteld document met daarin vooral aandacht voor actuele en potentiële knelpunten, zoals de relatie met het rioolstelsel, eventuele overstorten en andere verontreinigingsbronnen, waarbij ook de route van het water (watersysteem) in beeld komt.

Wij streven naar vergroting van het aantal zwemplassen in die delen van

Noord-Brabant waar weinig zwemwater beschikbaar is en de behoefte aanwezig is, door:

- Bij de vergunningverlening voor ontgroningen, voor zover dit niet strijdig is met ander gebruik of andere functies, toe te zien op het scheppen van mogelijkheden tot zwemmen.
- Zelf een lijst bij te houden van potentiële zwemplassen en de waterschappen te verzoeken om voor de meest kansrijke plassen een zwemwaterprofiel op te stellen.

Wij hebben de wettelijke taak om jaarlijks zwemwaterlocaties aan te wijzen. Dat doen wij steeds in overleg met de betreffende gemeenten en waterschappen.

Wij zullen ervoor zorgen dat de in dit plan opgenomen zwemplassen qua informatievoorziening en bebording in het veld voldoen aan de eisen van de Europese Zwemwaterrichtlijn. Wij informeren jaarlijks het publiek over de actuele situatie van de Noord-Brabantse zwemwateren en uiterlijk in 2012 over de resultaten van de zwemwaterprofielen. Het publiek kan tevens kennis nemen van de uitvoering van het zwemwaterbeleid door de provincie - overeenkomstig de intentie van de Europese Zwemwaterrichtlijn voor publieksparticipatie - en een inbreng leveren ter verbetering van de zwemwatersituatie in Noord-Brabant.

8.7 Ontgroningen

Wij zullen in de planperiode onderzoeken of de kwaliteit en fysische factoren in zandwinputten nu of in de toekomst een gevaar kunnen opleveren voor de volksgezondheid of de ecologische kwaliteit.

9 Inrichting van watersystemen

Naast de verbetering van de waterkwaliteit is de inrichting het belangrijkste thema uit de Europese Kaderrichtlijn Water. Bij de uitvoering hiervan vervullen waterschappen en gemeenten een belangrijke rol.

9.1 Inrichting van waterlopen met een ecologische functie

Onze doelstellingen in Hoofdstuk 6 richten zich vooral op het herstel van waterlopen met de functie waternatuur, op een mede op de natuurwaarden gerichte aanpak voor de functie ‘verweven’ en op de realisering van ecologische verbindingzones langs waterlopen. De afspraken uit de reconstructiegebiedsplannen zijn hierbij uitgangspunt. Deze herstelmaatregelen zijn belangrijke maatregelen om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water te halen. In de waterbeheerplannen van de waterschappen zijn deze maatregelen dan ook concreet opgenomen met haalbare termijnen omdat de KRW om een resultaatsverplichting vraagt. De realisatietermijn is 2015, tenzij op basis van haalbaarheid en betaalbaarheid een langere termijn noodzakelijk is (uiterlijk 2027).

Het beleid richt zich op de realisering van ecologische verbindingzones (EVZ's) door gezamenlijke inspanning van waterschappen, gemeenten en natuurterreinbeheerders. Het aandeel van de waterschappen bij de realisering en het beheer van de verbindingzones betreft een zone van gemiddeld 10 meter of een oppervlakte van gemiddeld 1 hectare per strekkende kilometer. Bij voorkeur richten de waterschappen zich niet uitsluitend op de aanleg en het beheer van een feitelijke zone van 10 meter, maar participeren de waterschappen (voor een ‘aandeel’ van 10 meter) samen met gemeenten en andere instanties in de realisering van de beoogde 25 meter breedte. Wij faciliteren de realisatie van inrichting van waterlopen met een ecologische functie en van EVZ's op de volgende wijze:

- Wij leveren een bijdrage aan de aanleg van vistrappen buiten waterlopen met een ecologische functie indien deze maatregelen nodig zijn voor doelsoorten in Natura 2000-gebieden.
- Wij zullen de ruimte die nodig is voor watersysteemherstel opnemen in de Structuurvisie Water (zie hoofdstuk 12).
- Wij streven flexibiliteit na bij de uitvoering, rekening houdend met de haalbaarheid van maatregelen. Daaronder verstaan wij, dat aan de doelstelling voor herstel is voldaan als tenminste 80% van de trajecten voor de functie waternatuur die op Plankaart 1 zijn aangegeven, op een zo natuurlijk mogelijke wijze is ingericht. Wij accepteren dat ten hoogste 20% van de totale lengte een minder natuurlijk karakter behoudt als gevolg van kruising met bestaande droge en natte infrastructuur, cultuurhistorisch waardevolle elementen, bestaande bebouwing en andere maatschappelijke beperkingen. Dit uitgangspunt vormt geen probleem voor het behalen van de Kaderrichtlijn Water doelen.
- Voor ecologische verbindingzones is flexibiliteit mogelijk door de combinatie van stroken en stapstenen. Met de vaststelling van het Groen-Blauw Stimuleringskader Noord-Brabant Onderdeel Diensten (2007) hebben wij ook de realisatie van ecologische verbindingzones door middel van agrarisch en/of particulier natuurbeheer mogelijk gemaakt.
- Wij subsidiëren 100% van de aanlegkosten van het gemeentelijke deel van ecologische verbindingzones in het buitengebied tot en met 2011 en geven in die periode tevens een tegemoetkoming in de kosten voor het onderhoud van verbindingzones die door gemeenten in de periode tot 2009 zijn aangelegd.

9.2 Inrichting van vaarwegen

Wij hebben in dit plan de functie scheepvaart toegekend aan de hoofdvaarwegen in Noord-Brabant met het oog op stimulering van goederenvervoer en recreatieve toervaart (paragraaf 6.4.4). Wij faciliteren deze doelstelling door samen met Rijkswaterstaat de mogelijkheden te verkennen tot het oplossen van urgente nautische knelpunten, voor zover maatregelen niet volledig tot de verantwoordelijkheid van het Rijk behoren. Tevens willen wij met Rijkswaterstaat een visie ontwikkelen om te komen tot een kwaliteitsimpuls voor de scheepvaartwegen door een integrale aanpak van ecologische verbindingzones en recreatieve voorzieningen.

10 Omgaan met waterkwantiteit

Het goed omgaan met hoeveelheden water - veel of juist weinig - is voor veel vormen van grondgebruik en functies een belangrijke voorwaarde voor het functioneren of het behalen van de doelstellingen. Het Europese beleid geeft de kaders slechts voor een klein deel; deze komen vooral voort uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003, geactualiseerd 2008) en andere landelijke afspraken en kaders. Het omgaan met te weinig water komt aan de orde in paragraaf 10.2 en 10.3. Wij gaan in op bescherming tegen te veel water in paragraaf 10.4 tot en met 10.6. Het beleid voor waterkwantiteit in relatie tot de openbare watervoorziening komt aan de orde in Hoofdstuk 11.

10.1 Klimaatadaptatie

In de afgelopen jaren zijn er steeds duidelijkere signalen gekomen dat ons klimaat verandert en dat maatregelen nodig zijn om de nadelige gevolgen hiervan te beperken. Deze ontwikkeling is ook voor de Deltacommissie (Commissie Veerman) een belangrijk onderwerp geweest in de advisering over het toekomstige waterbeleid in Nederland. Hoewel klimaatverandering een breed scala aan effecten tot gevolg heeft, zijn voor het waterbeleid en -beheer de veranderingen in de hoeveelheden water veruit het meest ingrijpend. Op basis van de meest recente klimaatscenario's van het KNMI hebben wij een verkenning laten uitvoeren naar de verwachte veranderingen (Klimaateffectschetsboek Noord-Brabant, 2008, zie toelichting in onderstaand kader). Hierop baseren wij de volgende uitgangspunten voor de planperiode 2010-2015:

- De gevolgen van klimaatverandering zullen leiden tot meer extreme watertekorten of juist wateroverlast, waarmee we met de uitvoering van maatregelen voor deze thema's - die overigens nu ook al deel uitmaken van het waterbeleid - al zoveel mogelijk rekening willen houden (geen-spijt-maatregelen).
- Gegeven de onzekerheden over ontwikkelingen in de verdere toekomst op grond van de verschillende, maar gelijkwaardige KNMI-scenario's voor 2050, zetten we vooral in op versterking van de al in gang gezette beleidslijnen voor te veel en te weinig water.
- We zetten zoveel mogelijk in op robuuste maatregelen; hiermee worden de watersystemen beter voorbereid op de toekomst, kan aansluiting worden gezocht bij andere beleidsdoelen (zoals natuur, recreatie, landschap) en hoeven we minder vaak aanpassingen aan het systeem te plegen door nu zoveel mogelijk voor no-regret maatregelen te kiezen.
- Om beter inzicht te krijgen in de effecten van klimaatverandering zullen wij in de planperiode onderzoek uitvoeren naar mogelijke veranderingen van beekafvoeren, structurele verandering in de waterhuishouding van natuurgebieden (inclusief veranderingen in daarmee samenhangende biodiversiteit), structurele gevolgen voor aan water gerelateerde economische en maatschappelijke belangen, eventuele verzilting in het zeeleigebied en de gevolgen voor de gezondheid van waterrecreanten voor de specifieke Noord-Brabantse situatie. Op grond van voortschrijdende kennis zullen wij nagaan of wij in de volgende planperiode willen komen tot een meer specifieke benadering van klimaatadaptatie.

Noord-Brabant en het klimaat - Toelichting

Het klimaat verandert. Dat heeft gevolgen voor een groot aantal aspecten van onze maatschappij. De zeespiegel blijft stijgen, zomers worden warmer en winters gemiddeld natter, hoewel de neerslag in de zomer veel extremere vormen kan aannemen. Een eerste indruk van de mogelijke gevolgen van klimaatverandering voor Noord-Brabant is door het KNMI in beeld gebracht aan de hand van enkele scenario's (Klimaateffectschetsboek Noord-Brabant, 2008). Daarbij is uitgegaan van de volgende vier klimaatscenario's:
'Gematigd scenario' (G) 1°C temperatuurstijging op aarde in 2050 t.o.v. 1990 en geen

verandering in de luchtstromingspatronen in West Europa.
 'Gematigd scenario plus' (G+) 1°C temperatuurstijging op aarde in 2050 t.o.v. 1990, winters warmer en zachter door meer westenwind, zomers warmer en droger door meer oostenwind.
 'Warm scenario' (W) 2°C temperatuurstijging op aarde in 2050 t.o.v. 1990 en geen verandering in het luchtstromingspatroon in West Europa.
 'Warm scenario plus' (W+) 2°C temperatuurstijging op aarde in 2050 t.o.v. 1990, winters warmer en zachter door meer westenwind, zomers warmer en droger door meer oostenwind.

Figuur 10.1 laat zien dat in scenario W de hoeveelheid neerslag in het zomerhalfjaar in 2050 toeneemt t.o.v. de referentieperiode 1976-2005 en in scenario W+ afneemt. Vanwege de temperatuurstijging neemt in beide scenario's evenwel de verdamping toe en ontstaat een beperkt (W) of groot cumulatief neerslagtekort (W+). De kans op elk van deze vier scenario's is ongeveer even groot.

Mogelijke gevolgen zijn:

- veiligheidsproblemen door hogere rivierafvoeren en zeespiegelstijging;
- verzilting door langere perioden zonder neerslag en zeespiegelstijging;
- toename van regionale wateroverlast door hogere piekafvoeren in beken;
- droogte voor landbouw en natuur door langere droge perioden in de zomer;
- toename van concentratie van verontreinigende stoffen en algenbloei in oppervlaktewateren en gezondheidsproblemen in zwemplassen door weinig neerslag en hoge temperaturen.

10.2 Voldoende water voor landbouw en andere economische belangen

De landbouwwatervoorziening is primair een taak van de waterschappen. In het kader van het Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (Kaders voor het GGOR, 2005) hebben de waterschappen knelpunten geanalyseerd in landbouwgebieden en voeren zij projecten uit om de waterhuishouding in de knelpuntgebieden te verbeteren. Het GGOR is in 2010 opgenomen in de waterbeheerplannen van de waterschappen, conform de afspraken in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003), met een doorkijk naar een lokale uitwerking van de GGOR in inrichtingsplannen. Nadere uitwerking van de GGOR vindt plaats in de inrichtingsplannen van de waterschappen. Het streven is de inrichtingsplannen voor deze gebieden in 2015 gereed te hebben. In samenhang met GGOR vindt de opstelling van peilbesluiten plaats met tenminste eenmaal per tien jaar een herziening. In gebieden op onderstaande kaart, volgt uiterlijk in 2010 de vaststelling van een peilbesluit. Daarnaast is er sprake van veranderingen, zoals een autonome verschuiving in de richting van kapitaalintensieve teelten die gevoelig zijn voor watertekorten en de bovengenoemde gevolgen van klimaatveranderingen, die om aanpassingen vragen van de huidige praktijk van watervoorziening. Wij zullen daarom samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat een visie ontwikkelen op de landbouwwatervoorziening in huidige en toekomstige knelpuntgebieden. Wij zijn ons daarbij bewust van de beperking dat de watervoorziening in de toekomst lang niet altijd en lang niet overal te garanderen is. Dit betekent, dat de gebruikers van water zich moeten aanpassen aan de beperkingen van het watersysteem of de watertekorten moeten accepteren als randvoorwaarde. Om te komen tot een grotere mate van regionale zelfvoorzienendheid, in combinatie met meer bedrijfszekerheid voor de landbouw, gaan wij uit van de volgende voorkeursvolgorde bij de watervoorziening, geldend onder normale omstandigheden:

Gebieden waarvoor de waterschappen peilbesluiten opstellen

Figuur 10.2 Peilbesluitgebieden in de Provincie Noord-Brabant

Voorkeur 1. Verkleinen van de watervraag

Dit is de meest basale strategie in de aanpak. Hoe minder water nodig is, des te kleiner het knelpunt bij watertekorten. Waterbesparing heeft voor een

belangrijk deel betrekking op maatregelen die op bedrijfsniveau zijn uit te voeren. Wij zullen samen met de waterschappen en de landbouworganisaties de al in gang gezette lijn van het opstellen van een bedrijfswaterbalans verder intensiveren door middel van voorbeeldprojecten, communicatie en stimulering van toepassing op praktijkschaal. Op gebiedsniveau kunnen waterschappen de watervraag verkleinen door de ontwatering niet te richten op de meest laaggelegen percelen maar op de meer gemiddelde situatie.

Voorkeur 2. Betere benutting van gebiedseigen water

Noord-Brabant kent op jaarbasis een neerslagoverschot. Conservering van gebiedseigen water op momenten dat het water ruim voorhanden is, kan voorzien in de waterbehoefte in perioden met een neerslagtekort. In de afgelopen planperiode zijn projecten uitgevoerd voor waterconservering op bedrijfsniveau met een grote deelname vanuit de agrarische sector. Daarnaast willen wij met de waterschappen, betrokken gemeenten en landbouworganisaties verkennen of we waterconservering ook op een meer grootschalige en collectieve manier kunnen uitvoeren, bijvoorbeeld door de inzet van bergingsbassins. We zullen nagaan of deze aanpak is te combineren met de toepassing van peilgestuurde drainagesystemen. Ook zullen wij onderzoeken of extra berging in de bodem door bijvoorbeeld het realiseren van 'zoetwaterbellen' in het zeekeleigebied, kan leiden tot een betere beschikbaarheid van zoet water in de zomer. In het zuidwestelijke deel van het Brabantse zeekeleigebied bereiden de gezamenlijke partijen uit Noord-Brabant en Zeeland een project voor om op deze wijze gebruik te maken van kwelwater dat opwelt aan de voet van de Brabantse Wal en nu ongebruikt afvloeit naar de Westerschelde. Naast waterconservering willen wij stimuleren beter en meer gebruik te maken van gezuiverd afvalwater. Dit water is vooral in de zomerperiode te benutten als aanvulling op de watervoorraad voor zover dit past binnen de ecologische en milieuhygiënische randvoorwaarden van de watersystemen.

Voorkeur 3. Aanvoeren van gebiedsvreemd water

Wij hanteren als uitgangspunt bestaande afspraken over nieuwe of vervangende wateraanvoer na te komen, mits daarbij geen maatschappelijke belangen significante schade oplopen en de baten in redelijke mate opwegen tegen de kosten. Indien we niet aan deze randvoorwaarden kunnen voldoen, zal heroverweging plaatsvinden of zullen we mitigerende of alternatieve maatregelen uitwerken. Uitbreiding van wateraanvoer via beken met de functie waternatuur en naar Natte natuurplek is niet aan de orde, tenzij de wateraanvoer is gericht op verbetering van de natuurwaarden in deze gebieden en past in een integrale aanpak van de problemen, zoals bij de Groote Peel. Een bijzondere situatie geldt voor het zeekeleigebied. In Hoofdstuk 7 hebben wij aangegeven te streven naar herstel van de estuariene dynamiek in de zuidwestelijke Delta. Dit voornemen kan echter een nadelig effect hebben op de zoetwatervoorziening voor de landbouw door lokale verzilting. De beste manier om deze verzilting het hoofd te bieden, is het opbouwen van een tegendruk door wateraanvoer via het Mark-Vlietsysteem. Wij zullen actief deelnemen in de uitwerking van deze wateraanvoer.

Voorkeur 4. Onttrekken van grondwater

Ons uitgangspunt is het binnen de randvoorwaarden optimaal maken van het onttrekken van grondwater voor landbouwberegening (zie paragraaf 11.6). Wij participeren in een door de landbouworganisaties te ontwikkelen systeem, dat het toedienen van vocht aan gewassen optimaliseert door middel van geavanceerde technieken om vochttekorten te voorspellen. De provincie betreft de resultaten hiervan bij de evaluatie van het waterbeleid in 2012-2013 (zie Hoofdstuk 13). In het licht van de klimaatveranderingen en het advies van de Deltacommissie daarover, zijn niet alleen periodes met extreem veel water te verwachten, maar ook periodes met erg weinig water. In perioden van watertekort hanteren

we de landelijk vastgestelde *rangorde bij watertekorten* (artikel 2.1 in het Waterbesluit ontwerp, 2009). Deze geeft aan dat in geval van een watertekort of dreigend watertekort, bij het beheer de volgende rangorde van behoeften in acht wordt genomen:

1. Het waarborgen van de veiligheid tegen overstroming en het voorkomen van onomkeerbare schade, met daarinbinnen de volgende prioritering:
 - 1 De stabiliteit van waterkeringen.
 - 2 Het voorkomen van klink en zettingen.
 - 3 Natuur, voor zover het gaat om het voorkomen van onomkeerbare schade (dit heeft o.a. betrekking op de Peelvenen).
2. Nutsvoorzieningen, met daarinbinnen de volgende prioritering:
 - 1 Drinkwatervoorziening, voor zover het gaat om het waarborgen van de leveringszekerheid.
 - 2 Energievoorziening, voor zover het gaat om het waarborgen van de leveringszekerheid.
3. Kleinschalig hoogwaardig gebruik, met daarinbinnen de volgende prioritering (op zodanige wijze dat de maatschappelijke en economische gevolgen zo gering mogelijk zijn):
 - a. De tijdelijke beregening van kapitaalintensieve gewassen.
 - b. Het verwerken van industrieel proceswater.
4. Overige behoeften, met daarinbinnen de volgende prioritering (op zodanige wijze dat de maatschappelijke en economische gevolgen zo gering mogelijk zijn):
 - a. Scheepvaart.
 - b. Landbouw.
 - c. Natuur, voor zover het niet gaat om het voorkomen van onomkeerbare schade.
 - d. Industrie.
 - e. Waterrecreatie.
 - f. Binnenvisserij.
 - g. Drinkwater, voor zover het niet gaat om de bij bovengenoemde leveringszekerheid.
 - h. Energievoorziening, voor zover het niet gaat om de bij bovengenoemde leveringszekerheid.
 - i. Overige belangen.

10.3 Voldoende water voor natuur

Er lopen verschillende sporen voor de verdrogingsaanpak in Noord-Brabant. Voor de Natte natuurepels zijn afspraken gemaakt in de reconstructie- en gebiedsplannen. In het kader van de landelijke prioriteiten hebben de provincies zogenaamde TOP-gebieden aangewezen, waar de verdrogingsaanpak met voorrang moet plaatsvinden. Deze aanpak vervangt de eerdere nationale verdrogingsdoelstelling waarbij gold, dat 40% van de verdroogde gebieden in 2010 hersteld moet zijn. Wij hebben de Natte natuurepels aangewezen als TOPgebied, waardoor beide uitvoeringssporen samenvallen. Daarnaast loopt het traject van het opstellen van de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden. In vrijwel alle Natura 2000-gebieden in Noord-Brabant is verdroging een van de belangrijke knelpunten. Wij zijn verantwoordelijk voor de beheerplannen van negen Natura 2000-gebieden in Noord-Brabant. We streven ernaar de definitieve beheerplannen uiterlijk in 2011 te hebben vastgesteld. Ook in dit geval hebben wij de processen op elkaar afgestemd door de waterafhankelijke delen van de Natura 2000-gebieden samen te laten vallen met een aantal Natte natuurepels. Wij zullen de bestuurlijke ijkmomenten van het Provinciaal Waterplan in 2012 en 2018 benutten om de stand van zaken voor de verdrogingsbestrijding en venherstel te evalueren en zo nodig maatregelen te nemen om de aanpak te versnellen.

10.3.1 Venherstel

Venherstel is een combinatie van het herstel van de waterhuishouding, het

verwijderen van sliblagen en het verbeteren van de waterkwaliteit door het bufferend vermogen van het water te herstellen. In het kader van het Uitvoeringsplan Venherstel Noord-Brabant (2007) zijn 77 kansrijke vennen aangewezen. Een nadere uitwerking moet uitwijzen welke van deze vennen daadwerkelijk voor herstel in aanmerking komen. Een deel van deze 77 vennen kan als onderdeel van de verdrogingsaanpak van Natte natuurgebieden worden gefinancierd binnen de daarvoor geldende normbedragen vanuit ILG afspraken met het Rijk. De overige vennen vallen uiteen in twee groepen. De eerste groep is gelegen binnen de Natte natuurgebieden, maar het normbedrag per hectare blijkt ontoereikend voor het beoogde venherstel. De tweede categorie betreft vennen buiten de Natte natuurgebieden waarvoor op dit moment geen rijksfinanciering bestaat. Wij willen aan beide categorieën een financiële bijdrage leveren.

10.3.2 Strategie voor de verdrogingsaanpak

De aanpak is een combinatie van beschermingsbeleid en ontwikkelings (herstel)beleid. De algemene lijn van het beschermingsbeleid is al aan de orde gekomen in paragraaf 6.4 bij de functie 'water voor de EHS'. Bescherming in het kader van de Natura 2000-doelstellingen beschouwen wij als een nadere uitwerking van de op te stellen beheerplannen. Indien voor de bescherming van de Natura 2000-gebieden een beleidswijziging nodig is, zullen wij de Verordening water op dat punt actualiseren. Omdat we nog weinig inzicht hebben in de omvang en effecten van kleine grondwateronttrekkingen (minder dan 10 m³ per uur) zullen we daar, samen met de waterschappen, een verkenning naar uitvoeren. Indien dit nodig en mogelijk is, zullen we hiervoor nieuwe beleidskaders voor de waterschappen opstellen. De lijn van ontwikkeling (herstel) is de voortzetting van het bestaande verdrogingsbeleid, met de bestaande provinciale en nationale afspraken als kader. Het GGOR is in 2010 opgenomen in de waterbeheerplannen van de waterschappen, conform de afspraken in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003), met een doorkijk naar een lokale uitwerking van de GGOR in inrichtingsplannen. Nadere uitwerking van de GGOR vindt plaats in de inrichtingsplannen van de waterschappen. Het streven is de inrichtingsplannen voor de Natte natuurgebieden en Natura 2000-gebieden in 2015 gereed te hebben.

Voor de Natte natuurgebieden blijven de afspraken in reconstructieverband van kracht. Deze afspraken houden in, dat vernattingmaatregelen tot aan de rand van de gebieden zijn te nemen, terwijl in het aangrenzende landbouwgebied vernattingmaatregelen niet aan de orde zijn. Als de maatregelen binnen de Natte natuurgebieden leiden tot verhoging van de grondwaterstand buiten het gebied, zijn deze uitstralingseffecten technisch of financieel te compenseren. In bebouwd gebied moeten we schade in beginsel altijd zien te voorkomen. Voor de overige EHS is het verplicht te werken met een interne buffer. Dit betekent, dat stijging van de grondwaterstand alleen binnen de EHS mag optreden en geen uitstralend effect mag hebben op het omliggende landbouwgebied. Hierdoor treedt er in principe geen conflict op in de vorm van schade aan omliggende functies.

Wij zullen voor het opstellen van de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden de uitgangspunten hanteren zoals ze in dit plan zijn opgenomen. Het kan zijn, dat dit voor de Natura 2000-gebieden niet voldoende is. Voor de Natura 2000-doelstellingen moeten de beheerplannen alle noodzakelijke maatregelen uitwerken binnen én buiten de betreffende gebieden. Dat houdt in, dat we op basis van een watersysteemanalyse het totale beïnvloedingsgebied van het Natura 2000-gebied - inclusief de grondwateronttrekkingen - moeten bekijken en passende maatregelen moeten formuleren. Wij zullen de wateraspecten inbrengen bij de uitwerking van de Natura 2000-beheerplannen conform de beleidsmatige uitgangspunten in dit plan.

10.4 Waterveiligheid in het rivierengebied

Onder waterveiligheid verstaan we de bescherming tegen overstromingen vanuit het buitenwater (grote rivieren, zee en meren). Primaire waterkeringen langs deze wateren keren het buitenwater. Primaire keringen zijn waterkeringen (dijken, duinen, kunstwerken en dergelijke) die zijn aangewezen in de Wet op de waterkering/Waterwet.

Strategie

Om de bescherming tegen overstromingen op peil te houden, zijn in z'n algemeenheid twee aspecten van belang:

- Aanleg, onderhoud en verbetering van waterkeringen.
- Het op peil houden en/of verhogen van het afvoerend vermogen van het winterbed van de grote rivieren.

Om ervoor te zorgen dat de waterstanden in de rivieren als gevolg van klimaatveranderingen niet voortdurend stijgen, werken we aan verruiming van het winterbed. Hiermee neemt het afvoerend vermogen van de rivier toe zonder dat de *maatgevende waterstanden* stijgen. Het doel van het beleid is: Noord-Brabant duurzaam beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren. Daartoe volgen we drie sporen:

1. We houden het huidige stelsel van waterkeringen op orde en we verruimen de rivieren op een aantal plaatsen.
2. We werken mee aan strategische keuzes op landelijk niveau om de bescherming voor de lange termijn op orde te brengen of te houden.
3. We besteden aandacht aan gevolgbeperkende activiteiten.

Via deze sporen implementeren we tevens de Europese richtlijn overstromingsrisico's (Europese Richtlijn inzake beoordeling en -beheer van overstromingen, 2007). In paragraaf 12.2 gaan we nader in op de ruimtelijke consequenties van de hoogwaterbescherming.

In verband met het Nationaal Waterplan brengt het Rijk de Nota Waterveiligheid 21^e eeuw uit. Hierin speelt ook het advies van september 2008 van de door het kabinet ingestelde Deltacommissie een rol. Zowel het advies als de nota beogen duurzame beveiliging van ons land tegen overstromingen vanuit het buitenwater (zee, meren en grote rivieren) gezien de te verwachten klimaatveranderingen, de groei van de bevolking en de toename van de investeringen. In het kader van Waterveiligheid 21^e eeuw spelen verschillende beleidsopties en -aspecten een rol. De belangrijkste beleidsopties zijn het verhogen van de wettelijke beschermingsnormen, de aanleg van nieuwe compartimenteringsdijken, de inrichting van noodoverloopgebieden, de ontwikkeling van het concept van de doorbraakvrije dijken, de rol van waterveiligheid in de ruimtelijke ordening en het opstellen van rampenbestrijdingsplannen.

Uitgangspunten voor de aanpak

Vanuit Noord-Brabant kiezen we de volgende insteek, die mede gebaseerd is op het advies van de Deltacommissie:

- Overstromingen zijn maatschappelijk onacceptabel vanwege het mogelijke verlies aan mensenlevens, de enorme schade en de grote en langdurige maatschappelijke ontwrichting. Om die reden verdient een verbetering van de preventie (aanscherpen wettelijke normen) vanuit de voorkeur boven (alleen) gevolgbeperkende maatregelen als compartimentering.
- We geven voorkeur aan het concept van de doorbraakvrije dijk vanwege de gunstige combinatie van preventie met gevolgbepanking. Bij de uitwerking hiervan worden de gevolgen voor systeemwerking en risicobenadering betrokken.
- Aanpassingen aan primaire keringen om andere redenen dan hoogwaterbescherming - bijvoorbeeld stedenbouwkundige of infrastructurele wensen - zullen moeten voldoen aan een toekomstgerichte benadering.
- Gezien het advies van de Deltacommissie om de bescherming tegen overstroming fors te verhogen, onderzoeken we de mogelijkheid om

maatregelen in het lopende Hoogwaterbeschermingsprogramma en het programma 'Ruimte voor de Rivier' aan dit advies aan te passen.

- We zien noodoverloopgebieden als onwenselijk en niet haalbaar.

10.5 Regionale overlast van oppervlaktewater

Het betreft hier twee aspecten, namelijk het beleid voor regionale waterkeringen en het tegengaan van regionale wateroverlast door het tijdelijk bergen van water (conform de WB21-lijn). In beide gevallen streven we naar een robuuste aanpak om tot toekomstgerichte watersystemen te komen.

10.5.1 Regionale keringen

Regionale waterkeringen zijn onder andere dijken en kaden die de provincie beschermen tegen overstromingen vanuit regionale wateren. In Noord-Brabant zijn regionale keringen aanwezig langs regionale wateren, als compartimenteringsdijken achter primaire keringen en langs boezemwateren en kanalen. In nationaal verband is afgesproken, dat provincies de regionale keringen aanwijzen en normeren. De waterkeringbeheerders (waterschappen) doen hiertoe voorstellen en zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en het periodiek uitvoeren van een veiligheidstoets. Gezien het mindere belang van deze keringen voor de veiligheid in vergelijking met primaire keringen zullen wij ons daarbij terughoudend opstellen.

Uitgangspunten voor de aanpak

- Klimaatveranderingen spelen een rol bij de aanpak van regionale keringen, omdat de maatregelen gedurende een lange periode (circa 50 jaar) moeten werken.

- Op het gebied van regionale keringen loopt in en om 's-Hertogenbosch en Breda al enkele jaren een onderzoeks- en implementatieprogramma; de in dit kader aangehouden normering zal als uitgangspunt voor het vervolg gelden.

- Voor compartimenteringsdijken is het vaststellen van een norm niet goed mogelijk gezien de toestand en ouderdom van deze dijken. In de loop der tijden is er zoveel op, aan en in deze dijken gebeurd, dat aanpassingen hoge investeringen vragen. Het vaststellen van waterstanden zonder investeringen zal betekenen, dat deze waterstanden bijzonder laag zullen zijn. Beide opties zijn onwenselijk en om die reden zetten we in op het handhaven van de huidige compartimenteringsdijken als het nut hiervan is aangetoond.

10.5.2 Bestrijding regionale overlast van oppervlaktewater via de WB21-lijn

Het beleid voor het bestrijden van wateroverlast blijft gestoeld op de drie belangrijke uitgangspunten van het 'Waterbeleid in de 21^e eeuw', te weten:

- Anticiperen op verwachte ontwikkelingen in plaats van reageren op een feitelijke situatie.

- Niet afwentelen van waterhuishoudkundige problemen, waarbij de trits 'vasthouden, bergen, afvoeren' als uitgangspunt geldt. Deze strategie houdt in:

1. Het teveel aan water (tijdelijk of permanent) zoveel mogelijk bovenstrooms vasthouden in de bodem en in het oppervlaktewater (de haarvaten van het watersysteem).

2. Zo nodig het water tijdelijk bergen in retentiegebieden langs de waterlopen, maar voor deze berging is uiteraard ruimte nodig.

3. Pas als de voorgaande punten te weinig opleveren het water afvoeren naar elders.

- Meer ruimte voor water creëren naast technische maatregelen; in paragraaf 12.3 gaan we nader in op de ruimtelijke consequenties van dit beleid.

Op basis van inzichten in klimaatontwikkeling (zie paragraaf 10.1) hanteren we de volgende uitgangspunten voor het regionale watersysteem:

- Voor de reeds berekende wateropgaven houden de NBW-partners vast aan het middenscenario 2050, zoals afgesproken in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003).

- Waar mogelijk - ruimtelijk en financieel - voeren de NBW-partners de maatregelen extra robuust uit in het licht van het omgaan met de onzekerheden en extremen van de KNMI-klimaatscenario's.

De watersystemen toetsen de waterschappen periodiek aan de hieronder opgenomen normen, de eerste keer in 2012. Eventueel benodigde extra maatregelen spreken we dan af voor de periode 2015-2021.

Strategie en normering

Wij hanteren de volgende uitgangspunten:

- De wateroverlast in de regionale watersystemen is in 2015 aangepakt waarbij de trits 'vasthouden, bergen en afvoeren' als uitgangspunt geldt.

- De waterschappen brengen in beeld welke maatregelen en welk ruimtebeslag nodig is voor het op orde houden van het systeem tot 2050 en zo mogelijk tot 2100, rekening houdend met de meest recente inzichten over de klimaatontwikkeling (zie ook paragraaf 10.1).

- Vanuit een integrale benadering moeten we de maatregelen tegen overlast bij voorkeur koppelen aan maatregelen tegen droogte.

- De inrichtingsmaatregelen tegen wateroverlast stemmen we af met maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water, zoals hermeandering van beken. Bij de keuze van maatregelen houden we tevens rekening met de watervereisten van Natura 2000-gebieden, de natuurdoelen voor de EHS en de verdroging in TOP-gebieden (paragraaf 10.3).

- Als belangrijke voorwaarde voor het kwantitatief op orde hebben van de watersystemen geldt een evenwicht tussen de natuurlijke aanwas en afvoer van waterbodems. Daartoe kan het nodig zijn om eventuele achterstand bij het baggeren weg te werken. Wij zullen vanuit onze regierol, in samenwerking met de provincie Limburg en de waterbeheerders in beeld brengen of er sprake is van een tekort aan capaciteit van baggerspeciedepots, dit in overeenstemming met het in RBOM-verband te ontwikkelen Regionaal Bestuursakkoord Waterbodems. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek zullen wij met de waterbeheerders en gemeenten afspraken maken over oplossingen voor de korte en de lange termijn.

Uitgangspunten normering

In dit plan hanteren wij voor Noord-Brabant de landelijke basisnormen voor wateroverlast, zoals die zijn vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2008). Het betreft per grondgebruiksvorm de volgende maximumkansen op het optreden van wateroverlast:

Bebouwd gebied 1/100 (eenmaal per honderd jaar)

Glastuinbouw 1/50

Hoogwaardige akker- en tuinbouw 1/50

Akkerbouw 1/25

Grasland 1/10

Deze normering bakent de verantwoordelijkheid van het waterschap af.

Het waterschap heeft een inspanningsverplichting om door middel van het nemen van maatregelen aan de norm te voldoen, behoudens de hieronder te noemen uitzonderingen. Deze normen zijn overigens niet vergelijkbaar met de normen voor regionale waterkeringen (zie 10.5.1), waarbij het gaat om de overschrijdingskans van een waterstand. Omdat de keringen altijd een 'oversterkte' hebben, betekent een hogere waterstand niet direct dat wateroverlast zal optreden.

Afwijking van de normen

In sommige gebieden is niet aan de landelijke normering te voldoen of zijn in andere kaders afspraken over afwijkende normen gemaakt. Een kaart van gebieden waarop de afwijkingen betrekking hebben, hebben wij indicatief

opgenomen in de Verordening water. In Noord-Brabant gelden in het algemeen de volgende uitzonderingen op de bovenstaande normen:

- Gebieden waarvoor geen norm is vastgesteld:

- a. Natuurlijke beekdalén. Dit zijn laaggelegen gebieden die van oudsher te maken hebben met inundaties. Het beleid is gericht op behoud en herstel van het natuurlijke watersysteem. Voor de begrenzing van natuurlijke beekdalén stelt ieder waterschap zijn eigen criteria op.
- b. Ecologische Hoofdstructuur inclusief de ecologische verbindingzones. Het beleid in deze gebieden is gericht op natuurontwikkeling, waarbij afspraken zijn gemaakt in het kader van het project 'waterberging en natuur' over de afstemming van natuurdoelen en inundaties. Hierbij wordt opgemerkt dat voor delen van de Ecologische Hoofdstructuur met multifunctioneel gebruik (bijvoorbeeld een ecologische verbindingzone in bebouwd gebied) in overleg tussen gemeenten en waterschap wel een norm kan worden vastgelegd.
- c. Buitendijkse gebieden langs regionale wateren.
- d. De huidige en binnen de planperiode te realiseren waterbergingsgebieden. De primaire doelstelling in deze gebieden is waterberging, waardoor normering op basis van grondgebruik niet aan de orde is.
- e. Reserveringsgebieden voor waterberging. Pas bij het besluit om deze gebieden al dan niet te bestemmen voor waterberging besluiten we definitief geen norm vast te leggen (als onder punt 4) of wel een norm te formuleren.

- Gebieden waarvoor een lagere norm geldt:

- a. Gebieden die niet aan de landelijke norm voldoen en waarvoor we geen maatregelen treffen, omdat de kosten ervan niet in verhouding staan tot de baten of omdat de maatregelen strijdig zijn met vigerend beleid. Het gaat onder andere om gebieden met gestremde lozingen en voormalige vennen. De waterbeheerders bepalen de norm. Voor deze gebieden vindt iedere zes jaar een toetsing plaats met de mogelijkheid tot heroverweging.
- b. Gebieden waarvoor als totaal een afwijkende (gebieds)norm geldt die aansluit bij de aard van het gebied. Het kan bijvoorbeeld gaan om een beekdal met een beschermingsniveau van 1/10. De graslandpercelen in dit beekdal voldoen dan wel aan de landelijke norm, maar de bouwlandpercelen niet.

- Gebieden waarvoor een hogere norm geldt:

- a. Gebieden waarvoor bestuurlijk een hoger beschermingsniveau is afgesproken dan de landelijke basisnorm. Dit is het geval voor het stedelijk gebied van 's-Hertogenbosch.

10.6 Wateroverlast in bebouwd gebied

De kwantitatieve stedelijke wateropgave heeft betrekking op overlast uit hemelwater, oppervlaktewater en grondwater. Waterschappen zijn conform de Waterwet de beheerder van grond- en oppervlaktewater en de gemeenten hebben via de Wet Gemeentelijke Watertaken, die op 1 januari 2008 in werking is getreden, de zorgplicht om grond- en hemelwaterproblemen in bebouwd gebied te voorkomen of op te lossen. Samen zijn zij daarom de meest aangewezen instanties om de regie te nemen bij de bestrijding van wateroverlast in bebouwd gebied. De aanpak van deze wateropgave kan worden gecombineerd met andere beleidsopgaven zoals stedelijke herstructurering.

Wij ondersteunen dit proces op verschillende manieren:

- Wij kunnen met vergunningverlening voor grondwaterwinningen - voor zover deze vallen onder onze verantwoordelijkheid (zie hoofdstuk 16) - bijdragen aan het oplossen van grondwaterproblemen in bebouwd gebied in die gevallen waar andere maatregelen weinig effectief zijn. Ook kunnen wij een rol spelen bij het instandhouden van een winning door de vergunninghouder,

ingeval deze winning belangrijk bijdraagt aan het beperken van grondwateroverlast.

- Wij hebben vanuit onze regierol voor het Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) de potentiële grootschalige grondwaterproblemen in bebouwd gebied geïnventariseerd en de resultaten ter beschikking van de gemeenten gesteld. Gemeenten kunnen hiermee in ruimtelijke plannen rekening houden via de Watertoets (paragraaf 14.3) of waterplannen.

- Wij stellen een beleidskader op voor de gemeentelijke rioleringplannen (zie paragraaf 8.2). In dat kader - en meer in het bijzonder vanuit de aandacht voor grondwater in de Watertoets - vragen wij aandacht voor de verankering van watermaatregelen in plankaart en voorschriften, voor de kwaliteit van het wateradvies en de waterparagraaf en voor compensatie indien waterbelangen een plan aantasten.

- Het gescheiden afvoeren van afvalwater en neerslag kan wateroverlast voorkomen, verminderen of oplossen. Wij achten de reguliere financiering van het afkoppelen van de hemelwaterafvoer van het riool een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

11 Gebruik van grondwatervoorraden

11.1 Inleiding

Sinds het eerste provinciale Waterhuishoudingsplan (1991) is ons beleid erop gericht om het schone, diepe grondwater te reserveren voor de openbare watervoorziening en te beschermen tegen overexploitatie. Het inzetten van gericht beleid voor verschillende groepen van onttrekkers van grondwater is zeer succesvol geweest. De totale hoeveelheid grondwateronttrekking voor de drink- en industriewatervoorziening is gestabiliseerd en laat vooral bij de industrie een dalende trend zien - de verwachte uitbreiding is niet opgetreden. Voor beregening is de verwachte groei in gebruik eveneens voorkomen en is de vraag naar beregening verminderd door onder andere waterconservering. Hoeveel grondwater nodig is voor beregening is echter afhankelijk van de weersomstandigheden. De opgestelde capaciteit kan in droge jaren grote problemen geven met name op de hoge, droge zandgronden. Gezien deze ontwikkelingen en mede gelet op wensen vanuit de verschillende sectoren hanteren wij in dit plan de volgende uitgangspunten voor het grondwaterbeleid:

- Waterleidingbedrijven: nieuwe afspraken over de ontwikkeling van alternatieven.
- Industrie: meer ruimte geven voor uitbreiding en nieuwe onttrekkingen.
- Landbouw: stabilisatie van het gebruik van grondwater voor beregening.
- Bodemenergiesystemen: afstemmen van dergelijke systemen met andere onttrekkingen en aandacht voor het inpassen binnen gebieden met bodemverontreiniging.

Met de inwerkingtreding van de Waterwet (2009) zijn de waterschappen beheerder

van grond- en oppervlaktewater. De provincie maakt het strategische

beleid - dit Provinciaal Waterplan - en is bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen

voor openbare watervoorziening, industriële onttrekkingen

boven 150.000 m³ per jaar en onttrekkingen voor bodemenergiesystemen.

De operationale aanpak hiervoor wordt beschreven in Hoofdstuk 16.

De waterschappen zijn bevoegd gezag voor de overige onttrekkingen (onder andere industriële onttrekkingen beneden 150.000 m³ per jaar, beregening, bronbemaling en kleine onttrekkingen). Op dit moment hebben we nog onvoldoende zicht op de omvang van kleine onttrekkingen, mede in relatie tot de verdrogingsbestrijding. We zullen samen met de waterschappen hiernaar een verkenning uitvoeren (zie ook paragraaf 10.3). Na inwerkingtreding van de Waterwet hebben de waterschappen het operationele grondwaterbeleid van de provincie ongewijzigd overgenomen. De waterschappen werken het strategische beleid vervolgens uit in het nieuwe waterbeheerplan, de keur en het vergunningstelsel.

11.2 Basisstrategie

Wij hanteren de volgende uitgangspunten om de doelen voor het grondwater uit paragraaf 6.2 te halen:

- We streven naar duurzaam gebruik van grondwater voor de watervoorziening, afgestemd op de ontwikkeling van natuur en economie.
- Grondwater wordt gebruikt voor menselijke consumptie (openbare watervoorziening en industriële toepassingen); voor andere, laagwaardige, toepassingen worden alternatieven ingezet.
- Het beheer is erop gericht de goede kwaliteit van het grondwater in stand te houden voor de openbare watervoorziening, ook op de lange termijn. Uitgangspunt hierbij is om niet dieper te winnen dan nodig voor het beoogde gebruiksdoel en niet dieper dan 80 m.
- In het diepe pakket verlenen we in beginsel geen nieuwe vergunningen en

bij verplaatsing van winningen voor menselijke consumptie is verdiepen slechts in bijzondere gevallen afweegbaar. Er is sprake van een bijzondere situatie wanneer een optredende bodemverontreiniging, een conflictsituatie met te realiseren natuurdoelen van Natura 2000-gebieden, danwel strijdigheid met Kaderrichtlijn water-doelen de continuïteit van de betreffende winning sterk in gevaar brengt.

- Bij winningen voor de openbare watervoorziening is het generieke beschermingsbeleid aangevuld met specifiek beschermingsbeleid.
- Grondwaterwinning vindt plaats in gebieden met zo min mogelijk effect op het behalen van de doelen in natuur-, landbouw- en stedelijk gebied.
- We willen geen toename van het totaal aan grondwateronttrekkingen (de ruimte die we de industrie bieden bevindt zich binnen de eerder gerealiseerde vermindering), omdat deze invloed hebben op de verspreiding van verontreinigingen. We willen voorkomen dat jong en verontreinigd grondwater naar diepere bodemlagen gaat.

11.3 Algemene consequenties voor het gebruik van grondwater

Grondwateronttrekkingen hebben te maken met randvoorwaarden vanuit functies voor het landgebruik. Eventuele nieuwe winningen moeten rekening houden met het beschermingsbeleid rond natuurgebieden en met medegebruikers van het grondwater. Bestaande grondwateronttrekkingen kunnen te maken krijgen met het ontwikkelingsbeleid rond natuurgebieden. Bestaande grondwaterwinningen nemen we mee in GGOR-projecten (Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime) om het waterbeheer te optimaliseren, bijvoorbeeld het realiseren van de Natte natuurparels, Natura 2000-gebieden en het optimaal maken van de waterhuishouding in landbouwgebieden (zie de paragrafen 10.2 en 10.3).

11.4 Consequenties voor de openbare watervoorziening

Wij verwachten van het waterleidingbedrijf dat het laagwaardige toepassingen zoveel mogelijk voorziet van ander water dan grondwater. In een masterplan werkt het waterleidingbedrijf concrete mogelijkheden daarvoor uit. Dit masterplan zal een jaar na inwerkingtreding van dit Provinciaal Waterplan bestuurlijk worden vastgesteld. Daarnaast zal het waterleidingbedrijf in de planperiode minimaal twee projecten realiseren waarbij alternatieve bronnen worden ingezet. De huidige hoeveelheid diepe grondwateronttrekking is voldoende om de totale menselijke consumptie van grondwater te voorzien.

11.5 Consequenties voor de industrie met eigen grondwatervoorziening

Het gebruik van grondwater voor laagwaardig gebruik door de industrie is sterk verminderd. Nieuwe onttrekkingen en uitbreiding van bestaande onttrekkingen zijn toegestaan, mits:

- Het om bedrijven gaat die zijn gelegen in de bebouwde kom.
- Het water bedoeld is voor menselijke consumptie.
- De putten overeenkomstig de basisstrategie voorkomen in de bovenste 80 meter van het watervoerende pakket.

Prognoses gaan nu uit van stabilisatie van de waterbehoefte. Ingeval er toch een aanmerkelijke groei in het watergebruik gaat optreden, dan zal een herziening van het beleid worden overwogen. Hiervoor hanteren we voor de totale onttrekking van drink- en industriewater als kritische grens 250 miljoen m³/jaar (onttrekking 2007 + ruim 10%). We verlenen dan geen vergunningen meer en zullen bezien hoe om te gaan met de resterende latente vergunningsruimte bij de industrie. Het maximale onttrekkingsniveau blijft hiermee ruim 15% onder de maximale hoeveelheid grondwater die in het verleden is onttrokken. Deze ruimte is globaal de helft van de in het verleden door de industrie gerealiseerde vermindering.

De verruiming in het stedelijk gebied wordt mogelijk geacht omdat juist in

de stad er een wens is om een minimum ontwatering te realiseren. Individuele aanvragen zullen wel steeds getoetst worden op hun effecten op onder andere de natuur. De verruiming van winningsmogelijkheden voor industrie zal geen nadelig effect hebben op de verdrogingsgevoelige natuurgebieden. Een uitzondering op het beleid dat we alleen vergunningen verlenen voor nieuwe winningen indien deze zijn bedoeld voor menselijke consumptie, geldt wanneer een winning een positieve bijdrage kan leveren aan het oplossen van wateroverlast in stedelijk gebied. In dat geval kunnen we een vergunning verlenen, ook al gebruikt men het water niet voor menselijke consumptie.

In de vergunning zullen wij een monitorings- en rapportageverplichting opnemen voor bedrijven die water voor menselijke consumptie onttrekken. Het gebruik van water dat valt onder de aanduiding 'water voor menselijke consumptie' - in overeenstemming met de regelgeving ingevolge de KRW en de richtlijn Grondwater - is alleen toegestaan indien dit in de vergunning is vermeld.

11.6 Consequenties voor de landbouwwatervoorziening uit grondwater

In de planperiode onder het voorgaande waterhuishoudingsplan (WHP 2003) was de provincie verantwoordelijk voor het operationale beregeningsbeleid. Het provinciale beleid hield in dat er geen nieuwe vergunningen worden verleend, verplaatsingen niet zijn toegestaan en dat in de vergunningen is bepaald, dat vergunninghouders grasland voor 1 juni niet mogen beregenen en in juni en juli niet tussen 11.00 en 17.00 uur. Bedrijven die als gevolg van overheidsplannen moeten verplaatsen, mogen hun vergunning meenemen naar de nieuwe percelen. Dit vergunningenbeleid ondersteunden we met maatregelen op het gebied van:

- Onderzoek naar keuze van gewassen.
- Verbeteren natuurlijke vochtvoorziening door waterconservering.
- Voorlichting over effectief, efficiënt en bedrijfseconomisch beregenen.

Via de grondwaterheffing ondersteunden wij een deel van deze maatregelen financieel. Door de combinatie van regelgeving en stimuleringsmaatregelen is de destijds verwachte groei in de toepassing van beregening voorkómen. De gemiddelde hoeveelheid grondwater voor beregening is in de periode 2000-2007 beneden de 40 miljoen m³ per jaar gebleven door waterconservering, efficiënt en effectief beregenen en door de beperkingen voor de beregening van grasland.

Bij de inwerkingtreding van de Waterwet met ingang van 2010, nemen de waterschappen het operationele beregeningsbeleid van de provincie ongewijzigd over. Vervolgens is het aan de waterschappen om desgewenst nieuw operationeel beleid te formuleren. Als randvoorwaarde stellen wij hieraan, dat in de komende planperiode de gemiddelde onttrekking voor beregening beneden de 40 miljoen m³ per jaar blijft. Wij achten dit mogelijk door een combinatie van regulerende en stimulerende maatregelen. Het gebruik van remote sensing en precisielandbouw kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

De landbouw geeft aan mogelijkheden te zien om met deze nieuwe technieken effectiever te beregenen en daarmee de hoeveelheid benodigd grondwater te verminderen. Daarmee zal ruimte ontstaan voor startende ondernemers en intensieve teelten als tuinbouw en boomteelt. De waterschappen zullen de benodigde regelgeving om de ontstane ruimte in te vullen in de planperiode nader uitwerken. Hierbij dient rekening gehouden te worden met het beschermingsbeleid (paragraaf 6.4). Voor beregening wordt dus alleen een verruiming voor toepassing bij intensieve teelten voorzien indien het bestaande gebruik extra wordt beperkt. Deze verschuiving in gebruik is niet toegestaan in de omgeving van Natte natuurparels en heeft dan ook geen verdroging tot gevolg.

11.7 Consequenties voor bodemenergiesystemen

De doelstelling voor het gebruik van grondwater voor bodemenergiesystemen volgt uit het energiebeleid van de provincie en is: het zoveel mogelijk toepassen van duurzame energie. Op dit moment zijn de verwachtingen van de bijdrage van bodemenergiesystemen aan de besparingsdoelen voor energie aanzienlijk. Kennis en beleid rond deze systemen zijn volop in ontwikkeling en de landelijke taskforce Koude warmteopslag speelt hierin een belangrijke rol. Nieuwe ontwikkelingen zullen wij een plaats geven in het operationele grondwaterbeleid. Bodemenergiesystemen op duurzame wijze toegepast betekent zorgen voor evenwicht in energie- en waterhoeveelheden, maximale terugwinning van het geïnfiltreerde water, afdichting van doorboorde lagen en deskundig beheer, óók bij beëindiging ervan. In grondwaterbeschermingsgebieden zijn onttrekkingen voor bodemenergiesystemen niet toegestaan, vanwege de risico's voor kwaliteit van de openbare watervoorziening. In boringsvrije zones zijn grondwateronttrekkingen voor bodemenergiesystemen alleen toegestaan tot boven de kleilaag die het watervoerend pakket voor de drinkwaterwinning afdekt. Ook ingeval die kleilaag dieper ligt dan 80 m, geldt de algemene voorwaarde dat de boring voor bodemenergiesystemen niet dieper mag zijn dan 80 m (zie paragraaf 11.2).

In het onderzoek bij industriële winningen voor menselijke consumptie naar welke maatregelen nodig zijn ter bescherming van deze winningen (zie paragraaf 8.5), zullen wij ook bodemenergiesystemen betrekken.

In de omgeving van overige onttrekkingen zijn bodemenergiesystemen wel mogelijk, maar hierbij is ook voor kleine installaties een onderzoeks- en monitoringsinspanning van toepassing indien de onderlinge afstand minder dan 500 meter bedraagt. Op grote installaties is altijd een onderzoeksverplichting van toepassing.

Als er veel elkaar beïnvloedende bodemenergiesystemen zijn te verwachten in een gebied, is het gewenst dat de gemeente een plan van aanpak (masterplan) opstelt. Wij vragen gemeenten om daarbij tevens andere versturende bodemingrepen, zoals gesloten energieopslagsystemen, te reguleren. Bij de vergunningverlening zullen wij rekening houden met de vastgestelde masterplannen (zie paragraaf 16.4). Initiatiefnemers van bodemenergiesystemen moeten zich rekenschap geven van bodemverontreinigingen en de systemen zodanig inrichten dat er geen verspreiding van de verontreiniging optreedt. Daarnaast willen wij stimuleren om, indien sprake is van samenloop met bodemverontreiniging, de mogelijkheid te betrekken om de verontreinigingen in het grondwater te beheersen of te saneren.

Gesloten energieopslagsystemen, de zogenaamde bodemwarmtewisselaars, zijn niet aan een algemene vergunningplicht gebonden. Het is evenwel van belang bodemwarmtewisselaars aan dezelfde eisen te onderwerpen als die voor open installaties (zie hierboven). Wij vragen de gemeenten zich in te spannen voor deze eisen voor bodemwarmtewisselaars. Hiermee lopen we vooruit op de komende landelijke regelgeving over dit type ingrepen met naar verwachting de gemeente als bevoegd gezag. Gelet op de risico's in beschermingszones voor grondwaterwinningen voor de openbare watervoorziening, geldt in de grondwaterbeschermingsgebieden (25- en 100-jaarszones) een verbod. In boringsvrije zones zijn bodemwarmtewisselaars alleen toegestaan boven de afdekkende kleilaag.

11.8 Overig gebruik van grondwater

Bij bronneringen en saneringen is het de bedoeling waar mogelijk water terug te brengen in de bodem om zo min mogelijk negatieve effecten op de omgeving te veroorzaken. Om het gebruik van het diepe grondwater goed te reguleren en het aantal diepe boringen te beperken, staan we geen nieuwe diepe kleine onttrekkingen toe en is ook de vervanging van bestaande putten voor kleine diepe onttrekkingen niet toegestaan.

12 Provinciaal Waterplan als structuurvisie

12.1 Inleiding

De Waterwet beoogt een betere afstemming tussen water en ruimtelijke ordening.

Een van de manieren om daar invulling aan te geven, is dit Provinciaal Waterplan, dat voor de ruimtelijke aspecten de status heeft van structuurvisie onder de Wet ruimtelijke ordening. Een structuurvisie is zelfbindend; zo'n plan heeft alleen doorwerking naar het bestuursorgaan dat de structuurvisie vaststelt: Provinciale Staten. De structuurvisie geeft aan wat Provinciale Staten belangrijk vinden en welke instrumenten Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten zullen inzetten om de doelen uit de structuurvisie te behalen.

In die zin gaat er van de structuurvisie een zekere werking uit naar andere bestuursorganen - met name gemeenten en waterschappen.

In dit hoofdstuk geven we limitatief aan welke ruimtelijke aspecten uit het Provinciaal Waterplan de status structuurvisie hebben (paragrafen 12.2 t/m 12.8) en welke ruimtelijke instrumenten we willen inzetten om onze doelstellingen te realiseren (paragraaf 12.9). Dit hoofdstuk sluit aan op de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid zoals opgenomen in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en zoomt in op de ruimtelijke aspecten van het waterbeleid

Voor opname in dit hoofdstuk hebben we als criterium gehanteerd, dat de betreffende aspecten én als provinciaal belang zijn aan te merken én dat inzet van ruimtelijke instrumenten nodig is om de uitvoering van Europese en nationale verplichtingen (Kaderrichtlijn Water en Nationaal Bestuursakkoord Water) mogelijk te maken. Het gaat om:

- Hoogwaterbescherming (winterbed en primaire waterkeringen).
- Regionale waterbergingsgebieden.
- Ruimte voor herstel en behoud van watersystemen (ecologische verbindingzones, waternatuur, beek- en kreekherstel).
- Natte natuurparels, inclusief beschermingszones.
- Beschermingszones voor grondwaterwinningen voor de openbare watervoorziening.
- Beschermingszones voor de innamepunten van drinkwater uit oppervlaktewater.
- Wijstgronden.

Deze categorieën zijn opgenomen op Plankaart 2, behorende bij dit waterplan.

Alle overige ruimtelijke waterfuncties (zie paragraaf 6.4) zijn, zoals in hoofdstuk 6 is uitgelegd, op Plankaart 1 opgenomen conform de aanduiding op de kaart van de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en maken geen deel uit van de Structuurvisie Water in dit plan. Wanneer Provinciale Staten een nieuwe Structuurvisie Ruimtelijke Ordening vaststellen, zal dat deel van dit waterplan daarop aangepast moeten worden.

Naast de bovengenoemde aspecten zijn er wateraspecten die wel ruimtelijke betekenis hebben en waarmee initiatiefnemers van ruimtelijke projecten rekening moeten houden bij ruimtelijke besluitvorming, maar die geen ruimtelijke doorvertaling hebben op de kaart. Het gaat onder meer om de uitgangspunten bij de begrippen hydrologisch neutraal bouwen en afkoppelen (zie ook paragraaf 10.6). Dit geldt ook voor ruimtelijke maatregelen die noodzakelijk zijn voor het bereiken van een goede waterkwaliteit. Ten aanzien van deze begrippen gaan we ervan uit, dat de toepassing hiervan bij de ontwikkeling van (nieuwe) ruimtelijke projecten en locaties gewaarborgd is en verzoeken wij de waterschappen, als adviserend waterbeheerder, hiervoor aandacht te vragen bij de Watertoets. De uitvoering van de Watertoets - die aan de orde komt in paragraaf 14.3 - is op zichzelf geen ruimtelijk aspect.

12.2 Hoogwaterbescherming

Het beleid voor hoogwaterbescherming staat beschreven in Hoofdstuk 10; het provinciale doel is: zorgen voor adequate beveiliging tegen overstromingen vanuit de grote rivieren. Wij zullen daartoe zorgen voor een adequate doorvertaling in het ruimtelijk beleid van gemeenten van zaken die van belang zijn voor de bescherming tegen overstromingen: het winterbed en primaire waterkeringen.

12.2.1 Winterbed

Op de structuurvisiekaart bij dit waterplan zijn het huidige winterbed, het toekomstige winterbed (omstreeks 2015) en de langetermijnreservering voor het winterbed (na 2015) aangegeven. Het toekomstig winterbed en de langetermijnreservering voor het winterbed zijn overgenomen uit de PKB Ruimte voor de Rivier en de Integrale Verkenning Maas 2. Primaire waterkeringen begrenzen het winterbed en in de onbedijkte Maas bovenstrooms van Boxmeer de vastgestelde hoogwaterlijn.

Het beleid voor het winterbed is het toetsingskader uit de Beleidslijn grote rivieren (juli 2006). In het (toekomstig) winterbed en langetermijnreservering voor het winterbed moeten we ingrepen die leiden tot vermindering van de bergings- en/of afvoercapaciteit van de rivieren of die toekomstige vergroting van deze capaciteit in de weg staan, in beginsel voorkomen. Voor het toekomstig winterbed in de Overdiepse Polder is dit al verankerd in het provinciale inpassingsplan, voor het toekomstig winterbed in de Noordwaard is dit verankerd in het voorbereidingsbesluit voor het rijksinpassingsplan.

De aanwijzing van het (toekomstig) winterbed en de langetermijnreservering voor het winterbed zal door het Rijk worden opgenomen in het in voorbereiding zijnde Besluit Ruimte. De aanwijzing van de langetermijnreservering voor het winterbed die voortvloeit uit de Integrale Verkenning Maas 2 zal naar verwachting pas in een 2^e tranche van het Besluit Ruimte worden opgenomen. Daarom hebben wij deze gebieden, totdat hierin door het Rijk is voorzien, opgenomen in de Verordening ruimte Noord-Brabant. Voor deze gebieden geldt dat de aanduiding als langetermijnreservering voor het winterbed geen beperking inhoudt voor het in het buitengebied aanwezige en gebruikelijke grondgebruik en/of bebouwing. Ruimtebeslag of uitbreiding of wijziging van bestaand ruimtebeslag ten behoeve van nieuwe grootschalige kapitaalintensieve functies en nieuwe permanente verblijfsfuncties is echter niet toegestaan.

Aanvullend op het hiervoor genoemde beleid en de gebiedsaanwijzing geldt dat daar waar in het winterbed bebouwing uit oogpunt van het rivierbelang is toegestaan door het Rijk, het van belang is om rekening te houden met de bijzondere situatie dat er van overheidswege geen bescherming tegen overstroming wordt geboden. Daarom is het nodig om geen nieuwe kapitaalintensieve bedrijvigheid en permanente verblijfsfuncties toe te staan in buitendijkse gebieden en het winterbed. Nieuwe ontwikkelingen in het winterbed zijn wel mogelijk in het kader van stimulering van natuur en recreatie (geen verblijfsrecreatie).

Voorwaarden die wij van toepassing achten voor (nieuwe) buitendijkse ontwikkelingen zijn:

1. Activiteiten die tot (min of meer) permanente aanwezigheid van mensen kunnen leiden, zoals (recreatie-)woningen en hotels, dienen hoogwatervrij (rekening houdend met klimaatveranderingen) plaats te vinden.

Voor uitbreiding van bestaande situaties gelden in beginsel dezelfde voorwaarden.

2. Activiteiten worden functiegerelateerd beschouwd op waterdiepte en frequentie van overstroom. Hierbij kunnen seizoensontwikkelingen (bijvoorbeeld een camping) en mate van aanwezigheid van personen (bijvoorbeeld een clubhuis) een rol spelen. Voor industrie- en haventerreinen geldt dat hier in beginsel de ontwikkelingen (bedrijfsgebouwen) moeten kunnen plaatsvinden waarvoor deze terreinen bedoeld zijn.

3. De evacueerbaarheid dient gewaarborgd te zijn.
Deze voorwaarden zijn opgenomen in de Verordening ruimte Noord-Brabant.

12.2.2 Primaire waterkeringen

De ruimtelijke vastlegging van primaire waterkeringen is opgenomen in de Verordening ruimte Noord-Brabant. Wij verzoeken gemeenten daarbij om de waterkering en een beschermingszone (waaronder het daarbij behorende profiel van vrije ruimte) aan de binnendijkse zijde op te nemen in hun bestemmingsplan. Het profiel van vrije ruimte is een zoveel mogelijk vrij te houden zone om toekomstige dijkverbeteringen mogelijk te maken. Ook de locaties waar de primaire waterkeringen aansluiten op de hoge gronden en een aangewezen zone op die hoge gronden, die zorgen voor het gesloten houden van een dijkkring, moeten een plek krijgen in bestemmingsplannen met de restrictie dat hier geen activiteiten mogen plaatsvinden die de waterkerende functie ondermijnen.

12.2.3 Relatie waterveiligheid en ruimtelijke ordening

Naar verwachting ontstaat gedurende de planperiode in de gevolgbeperkende sfeer meer aandacht voor waterveiligheid in relatie tot ruimtelijke afwegingen. Inzicht in de overstromingsrisico's kan gevolgen hebben voor locatiekeuzes en/of de gebiedsinrichting. Het ministerie van VROM zal naar verwachting met een afwegingskader komen in het kader van het programma Adaptatie Ruimte en Klimaat (ARK). Dit kader kan als voorbeeld dienen voor afwegingen die een rol gaan spelen in een potentieel overstromingsgebied. Wij zullen via kaartbeelden inzichtelijk maken welke gebieden potentieel gevaar lopen door overstromingen vanuit de grote rivieren.

12.3 Regionale waterbergingsgebieden

Het beleid voor regionale wateroverlast staat beschreven in paragraaf 10.5. Het provinciale doel is: zorgen voor bescherming tegen wateroverlast. In de revitaliseringsplannen is een aantal regionale waterbergingsgebieden concreet begrensd. Deze gebieden zijn door de waterschappen op onderdelen geactualiseerd aan nieuwe inzichten en opgenomen op de structuurvisiekaart (Plankaart 2) bij dit waterplan. De gebieden die nog niet concreet begrensd zijn, krijgen van de waterschappen in de komende planperiode een nadere begrenzing, gebaseerd op de toetsing van de watersystemen aan de normen in paragraaf 10.5. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de uitkomsten van het gebiedsproces. Deze gebieden zijn op de structuurvisiekaart bij dit plan (Plankaart 2) opgenomen als reserveringsgebieden waterberging.

Wij zorgen voor een adequate doorvertaling van zaken die van belang zijn voor de bescherming tegen regionale wateroverlast in het ruimtelijk beleid van gemeenten door middel van opname in de Verordening ruimte Noord-Brabant: de ruimtelijke vastlegging van regionale waterbergingsgebieden en reserveringsgebieden waterberging. Voor regionale waterbergingsgebieden betreft het beperkingen voor bouwen (geen nieuwvestiging; wijziging en uitbreiding toegestaan mits niet ten koste van het waterbergend vermogen van het gebied) en beperkingen in de vorm van een aanlegvergunningstelsel voor activiteiten die ten koste kunnen gaan van het waterbergend vermogen (zoals het ophogen van gronden en het aanleggen van kaden). Er worden geen ruimtelijke beperkingen aan kapitaalintensieve teelten opgenomen in de Verordening ruimte Noord-Brabant, omdat kapitaalintensieve teelten niet (permanent) van invloed zijn op het waterbergend vermogen van een gebied.

De aanduiding reserveringsgebied regionale waterberging op deze structuurvisiekaart houdt geen beperking in voor in het buitengebied aanwezige en gebruikelijke grondgebruik en/of bebouwing. Ruimtebeslag of uitbreiding of wijziging van bestaand ruimtebeslag ten behoeve van grootschalige

kapitaalintensieve functies is echter niet toegestaan.

12.4 Ruimte voor herstel en behoud van watersystemen

Het beleid voor de inrichting van watersystemen is beschreven in Hoofdstuk 9. Het provinciale doel is: verbetering en herstel van het natuurlijk watersysteem. Om de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water te behalen, met name op het gebied van de ecologische kwaliteit van oppervlaktewateren, zijn maatregelen nodig op het gebied van morfologie. Te denken valt bijvoorbeeld aan het laten hermeanderen van beken, het aanleggen van plasdraszones, et cetera.

Op de structuurvisiekaart bij dit waterplan zijn onder de naam 'ruimte voor herstel en behoud van watersystemen' die gebieden opgenomen, die als maatregel voor 'ruimte voor beek- en kreekherstel' in de revitaliseringsplannen zijn aangeduid, alsmede de ecologische verbindingzones en de waterlopen met de functie 'waternatuur' van Plankaart 1. Deze drie typen gebieden zijn allemaal aanduidingen die een ruimtelijke weerslag hebben, omdat naast de waterloop ruimte nodig is om de maatregelen die de waterschappen en gemeenten daar nemen goed uit te kunnen voeren. Het is van belang om de uitvoering van dergelijke maatregelen, ook in de toekomst, niet onmogelijk te maken. Daar waar deze aanduiding op de kaart een lijnvormig element betreft, gaat het om een strook van in totaal 25 meter breedte, exclusief de waterloop. Er is geen onderscheid gemaakt naar gebieden waar al maatregelen zijn uitgevoerd, het is immers blijvend van belang om deze gebieden te beschermen en de ruimte beschikbaar te houden.

Wij zorgen voor een adequate doorvertaling in het ruimtelijk beleid van gemeenten van zaken die van belang zijn voor watersysteemherstel via opname in de Verordening ruimte Noord-Brabant:

de ruimtelijke vastlegging van de ruimte voor herstel en behoud van watersystemenherstel.

Wij hebben daarin opgenomen dat in de aangegeven gebieden

beperkingen gelden voor activiteiten die het realiseren van watersysteemherstel

belemmeren. Het betreft beperkingen aan stedelijke, agrarische en recreatieve ontwikkelingen, in het bijzonder wat betreft de daarmee verband houdende bebouwing, in die gevallen waarin dat een negatief effect heeft op het bereiken van de doelstellingen. Daarnaast gelden er beperkingen in de vorm van een aanlegvergunningstelsel voor oppervlakteverharding en ophogen van gronden.

Gedurende de planperiode

zullen wij - mede in het licht van de aangekondigde actie door het Rijk in het Nationaal Waterplan - samen met de waterschappen onderzoeken hoe we kunnen omgaan met toekomstige reservering en welke instrumenten we daarvoor kunnen inzetten. Tevens zullen wij onderzoeken in hoeverre ruimtelijke reservering is te koppelen aan de gebieden waarvoor in het kader van normering wateroverlast is afgesproken om daarvoor géén norm vast te stellen (zie paragraaf 10.5).

12.5 Natte natuurparel inclusief beschermingszone

Het beleid voor Natte natuurparels is beschreven in paragraaf 10.3. Het provinciale doel is: verbetering en herstel van het natuurlijk (grond- en oppervlakte-)watersysteem.

Wij zorgen voor een adequate doorvertaling in het ruimtelijk beleid van gemeenten van zaken die van belang zijn voor de bescherming van het natuurlijk (grond- en oppervlakte-)watersysteem door middel van opname in de Verordening ruimte Noord-Brabant. Het gaat

daarbij om de waterhuishoudkundige aspecten en in het bijzonder om de ruimtelijke vastlegging van Natte natuurparels en de daaromheen liggende beschermingszones. Deze Natte natuurparels maken deel uit van de EHS en zijn eerder al vastgelegd in de Verordening Waterhuishouding

Noord-Brabant 2005 en in de revitaliseringsplannen met een beschermingszone van gemiddeld 500 meter.

Het planologisch regime richt zich mede

op bescherming en herstel van de waterafhankelijke natuur.

In de Natte natuurparels en de beschermingszones (deze zijn in de Verordening ruimte Noord-Brabant gecombineerd en opgenomen als ‘attentiegebieden EHS’) gelden beperkingen in de vorm van een aanlegvergunningstelsel voor activiteiten die de grondwaterstand negatief kunnen beïnvloeden, zoals drainage en diepploegen.

12.6 Beschermingszone voor grondwaterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening

Het beleid voor beschermingszones voor grondwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening is beschreven in paragraaf 8.5. Het provinciale doel is: zekerstelling van grondwater voor de openbare watervoorziening. De beschermingszones kunnen bestaan uit waterwingebieden, 25- en 100-jaarszones van grondwaterbeschermingsgebieden en boringvrije zones. Grondwaterwinningen kunnen worden aangemerkt als kwetsbaar of zeer kwetsbaar.

Wij zien toe op een adequate vertaling en bescherming in ruimtelijke plannen voor de beschermingszones voor grondwaterwinningen voor de openbare watervoorziening, zoals in dit plan is vastgelegd.

Het gaat daarbij met name om een ruimtelijke sturing op risicovolle bedrijven en activiteiten die uit de omgeving van die winningen worden geweerd, dan wel aan strenge voorwaarden verbonden. Door middel van opname in de Verordening ruimte Noord-Brabant worden enerzijds beperkingen aan stedelijke ontwikkeling in de zeer kwetsbare 25- en 100-jaarszones opgelegd en is anderzijds een ‘zware’ motiveringsplicht voor andere ontwikkelingen van toepassing, zodat de risico's voor de kwaliteit van het grondwater niet toenemen. In boringvrije zones moet de beschermende kleilaag behouden blijven.

12.7 Beschermingszone voor innamepunt van drinkwater uit oppervlaktewater

In paragraaf 8.5 is ingegaan op de benodigde bescherming van innamepunten van drinkwater uit oppervlaktewater. We moeten zien te voorkomen, dat de kwaliteit van oppervlaktewaterlichamen, waaruit wateronttrekkingen plaatshebben die bestemd zijn voor menselijke consumptie, achteruitgaat. Indien een calamiteit dichtbij het innamepunt plaatsvindt, is tijdig sluiten van de winning niet altijd mogelijk. Daarom zijn in het Stroomgebiedbeheerplan Maas beschermingszones ingesteld rondom de innamepunten van oppervlaktewater als grondstof voor de drinkwaterbereiding. De beschermingszones die behoren bij de innamepunten in de Afgedamde Maas en de Amer zijn indicatief weergegeven op de structuurvisiekaart bij dit waterplan (onder voorbehoud van een eventueel besluit van het Rijk om deze zones zelf op de kaart te zetten).

Wij zien toe op adequate vertaling en bescherming van deze beschermingszones in ruimtelijke plannen van de gemeenten en we verkennen gedurende deze planperiode of dit mogelijk is door middel van opname in de Verordening ruimte Noord-Brabant. Wij verzoeken de betreffende gemeenten om deze globale zones over te nemen in hun structuurvisie en nader te begrenzen in de bestemmingsplannen. Uitgangspunt voor nadere begrenzing vormen lokale waterscheidingen en de externe risico's die op kunnen treden. Daarnaast vragen we de gemeenten om samen met de waterbeheerders de risico's voor verontreinigingen van deze zones in kaart te brengen en te analyseren. En verder om maatregelen te nemen voor het beter beheersen van deze risico's.

12.8 Wijst

Het verschijnsel wijst is een unieke combinatie van hydrologische, aardkundige, landschappelijke en ecologische verschijnselen langs de breuken die de Peelhorst flankeren. Vanwege deze combinatie is er geen overheidslaag exclusief verantwoordelijk voor bescherming en herstel van wijstgronden. Omdat er wel sprake is van een maatschappelijk belang leveren wij een belangrijke bijdrage. We gaan daarbij uit van een gezamenlijke aanpak. In dit waterplan en het waterbeheerplan van waterschap Aa en Maas geldt voor wijst gedurende de planperiode een tweesporenaanpak: herstel en bescherming van deze unieke waarden. In een intentieverklaring (2007) tussen

betrokken overheden, belangenorganisaties en terreinbeherende instanties zijn vijf wijstgebieden aangewezen die zo goed mogelijk zullen worden hersteld. Deze vijf wijstgebieden zijn op de structuurvisiekaart (Plankaart 2) opgenomen als projectgebied wijst. De trekker voor de planvorming en uitvoering van deze wijstgebieden is de betrokken gemeente. Alleen voor het St. Annabos bij Uden is het waterschap de trekker, omdat dit gebied tevens is aangewezen als Natte natuurplek.

In de vijf pilots doen de betrokken partijen momenteel ervaring op met het opstellen en uitvoeren van herstelmaatregelen, de financiering en draagvlak voor herstelmaatregelen. Die kennis zullen zij tijdens de planperiode van dit waterplan aanwenden om een verkenning uit te voeren naar de herstel mogelijkheden van de overige gebieden waar herstel kansrijk is. De provincie zal financiële middelen beschikbaar stellen voor de uitvoering van de pilots en onderzoeksmiddelen. Als provincie voeren wij de regie over het thema wijst middels aansturing vanuit de Stuurgroep Maashorst. Wij verzoeken het waterschap en gemeenten om actief te participeren in de pilots door middel van planvorming en uitvoering en we verzoeken het waterschap het initiatief te nemen voor uitvoering van de watermaatregelen.

Via dit waterplan maken we een begin met de bescherming van wijstgebieden door in eerste instantie die gebieden te beschermen waar de verschijnselen het duidelijkst zichtbaar zijn. Deze gebieden zijn opgenomen op de structuurvisiekaart (Plankaart 2) bij dit waterplan. Het betreft de vijf voornoemde projectgebieden wijst en de overige wijstgronden.

De bescherming is erop gericht om geen (nieuwe) activiteiten mogelijk te maken die leiden tot een verdere achteruitgang van wijst en die een eventueel toekomstig herstel bemoeilijken, zoals belemmeringen in de aanvoer van grondwater voor kwelwater (grondwateronttrekkingen, drainage en verstedelijking van grote gebieden) en verstoring van de ondoorlatende breukzone (voorkomen van diepploegen of bouwen op de Peelrandbreuk). We zullen via het waterspoor (door de Verordening water en de waterschapskeur gereguleerde vergunningverlening) beperkingen opleggen aan handelingen in het (grond)watersysteem die een negatieve invloed hebben op de kwelafhankelijke wijstgebieden. De provincie verzoekt het waterschap om ook via haar keur te zorgen voor bescherming van wijst.

Via het ruimtelijk spoor zullen wij zorgen voor een adequate doorvertaling in het ruimtelijk beleid van gemeenten van zaken die van belang zijn voor de bescherming van de wijstgebieden. Dit is gekoppeld aan bescherming van aardkundige waarden en opgenomen in de Verordening ruimte Noord-Brabant.

12.9 Borging van de ruimtelijke aspecten via de inzet van instrumenten

De meerwaarde van de Structuurvisie-status van dit Provinciaal Waterplan is gelegen in het feit, dat we nu voor het realiseren van de doelstellingen uit dit waterplan op eenvoudigere wijze ook instrumenten uit het ruimtelijk spoor, met name de Wet ruimtelijke ordening (Wro), kunnen inzetten.

In de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening is op hoofdlijnen aangegeven van welke instrumenten (ontwikkelingsgericht, juridische instrumenten, subsidies, overleg en bestuurlijke afspraken en communicatieve instrumenten) we gebruik maken.

Het planologisch toezicht op de naleving van de Verordening ruimte is een verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten. De eerste stap in de bestuurlijke lijn is het naar voren brengen van een zienswijze door Gedeputeerde Staten. Volgt een gemeente bij de vaststelling van een bestemmingsplan of projectbesluit niet het standpunt van de provincie dan zijn er twee mogelijke vervolgstappen:

- het instellen van beroep bij de Raad van State indien en voor zover de zienswijze van Gedeputeerde Staten ongegrond is verklaard, eventueel vergezeld van een verzoek om voorlopige voorziening of

- het geven van een reactieve aanwijzing welke ertoe strekt dat het vastgestelde bestemmingsplan of een nader bepaald onderdeel daarvan niet in werking treedt.

Het betreft een bestuurlijke afweging om te beoordelen of in een concreet geval er inderdaad sprake is van zodanige strijdigheid dat een zienswijze ingediend wordt.

De Verordening ruimte heeft naast het toezicht op de naleving daarvan nog andere gevolgen voor de uitvoering door en onder verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten. In hoofdzaak gaat het om het organiseren en het inhoud geven aan de werkzaamheden van de regionale overleggen, de behandeling en beoordeling van een ontheffingsverzoek van de gemeente en de wijziging van de begrenzing (herbegrenzing) van de aangewezen gebieden voor zover de Verordening ruimte daartoe de grondslag biedt.

Het opstellen van een inpassingsplan is mogelijk indien dat vanuit provinciaal belang nodig is. Dit is in de Struvtuurvisie Ruimtelijke Ordening verder uitgewerkt. In 2009 hebben Provinciale Staten het Inpassingsplan voor de Overdiepse Polder vastgesteld.

13 Monitoring en evaluatie

We onderscheiden drie vormen van monitoring, te weten toestandsmonitoring, prestatie-monitoring en onderzoeksmonitoring, elk met een eigen doel en aanpak.

13.1 Toestandsmonitoring

De toestandsmonitoring geeft ons inzicht in de mate waarin activiteiten en maatregelen leiden tot het realiseren van onze doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater, zowel in kwalitatief als in kwantitatief opzicht. De verantwoordelijkheid voor de monitoring is geregeld via het ontwerp Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (2009). De waterschappen monitoren het oppervlaktewater en de provincie het grondwater.

De toestandsmonitoring wordt uitgevoerd binnen twee beleidskaders, de Kaderrichtlijn Water (KRW) en dit Provinciaal Waterplan. De in de KRW genoemde Toestand- en Trendmonitoring en operationele monitoring vallen beide onder dit type monitoring

De monitoringprogramma's ter invulling van artikel 8 van de Kaderrichtlijn Water zijn opgesteld conform het landelijke Draaiboek monitoring grondwater voor de Kaderrichtlijn Water (Vrom, 2006) en de Richtlijnen monitoring voor oppervlaktewater (van Splunder e.a., 2006). De actuele provinciale monitoringprogramma's zijn te vinden op krw.ncgi.nl.

De beoordeling van de gegevens vindt plaats volgens landelijk opgestelde protocollen. De door de KRW voorgeschreven rapportages zullen verschijnen respectievelijk in 2013 (Karakteriseringsrapportage) en in 2015 (2e Stroomgebiedbeheerplan) en telkens iedere zes jaar daarna.

In Bijlage 5 van dit plan is in de paragrafen 2.1 en 3.1 meer informatie te vinden over de monitoringprogramma's voor de KRW.

De monitoring voor het Provinciaal Waterplan zal worden vastgelegd in een monitoringsplan, waarover afspraken zullen worden gemaakt met de waterschappen. De monitoring zal steeds aansluiten bij de voor de KRW benodigde monitoring of daar een uitbreiding van zijn. Het plan omvat de volgende aspecten:

- Monitoring van het grondwater; het betreft metingen van de kwaliteit, grondwaterstijghoogte en de zoet-zoutgrens.
- Monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit (chemie en ecologie), oppervlaktewaterkwantiteit en -inrichting, in en buiten de KRW-waterlichamen.
- Monitoring van de verdroging van natuurgebieden.
- Monitoring van de functie 'viswater'.

De resultaten worden gerapporteerd in de Regionale WaterSysteem Rapportage (RWSR).

13.2 Prestatiemonitoring

De prestatie-monitoring geeft ons inzicht in de voortgang van activiteiten die essentieel zijn voor het behalen van de gestelde doelen. Vaak zijn de effecten van genomen maatregelen niet meteen zichtbaar als een verbetering van de toestand van het water. Het volgen van die activiteiten zelf, zoals het starten van overleg of het tot stand brengen van samenwerking, is dan de beste manier om inzicht te krijgen in de voortgang. Evaluatie van de prestatie-monitoring geeft de mogelijkheid om tussentijds op de uitvoering bij te sturen.

De prestatie-monitoring wordt in de beleidsevaluatie van dit Provinciaal Waterplan gerapporteerd.

13.3 Onderzoeksmonitoring

Er is vaak extra informatie nodig om het watersysteem beter te leren kennen of om een reeds bekende problematiek beter te kunnen inschatten. Daartoe voeren we onderzoeksmonitoring uit; de uitvoering vindt plaats op projectbasis. In de planperiode voeren we in elk geval de Brede screening van

bestrijdingsmiddelen uit, onderzoek naar probleemstoffen zoals humane en diergeneesmiddelen en onderzoek naar de kwalitatieve relatie tussen gronden oppervlaktewater.

13.4 Planning van de rapportages

In paragraaf 1.2 is de plancyclus van dit plan beschreven. De planning van deze cyclus is afgestemd op die van de Kaderrichtlijn Water en de bestuurscyclus van Provinciale Staten. Voor de monitoringrapportages betekent dit, dat de Regionale WaterSysteem Rapportage (RWSR) gelijktijdig uit zal komen met de Karakteriseringsrapportage voor de KRW in 2013 (en telkens 6 jaar later). De beleidsevaluatie zal tweejaarlijks worden uitgevoerd, waarbij hij steeds gereed is voorafgaand aan de vierjaarlijkse verkiezingen voor Provinciale Staten.

14 Organisatorische aspecten

14.1 Organisatie van het waterbeheer in Noord-Brabant

Op het provinciale grondgebied bevinden zich vijf waterschappen: De Dommel, Aa en Maas, Brabantse Delta, Rivierenland en Scheldestromen i.o. (voorheen Zeeuwse Eilanden). Het Brabantse deel van waterschap Scheldestromen bevindt zich aan de oostzijde van de provinciegrens tussen Zeeland en Noord-Brabant nabij de A-58 en het Markiezaatsmeer en omvat circa 1 km². Het Zeeuwse deel van waterschap Brabantse Delta is begrensd door de primaire waterkering van dijkkring 33 langs het Schelde-Rijnkanaal en het aan de oostzijde daarvan gelegen gedeelte van het Markiezaatsmeer en beslaat, inclusief dit water, circa 5.5 km².

Figuur 14.1 Waterschappen in Noord-Brabant

In de afgelopen planperiode zijn bijna alle bestaande waterleidingbedrijven in Noord-Brabant samengegaan tot één waterleidingbedrijf, Brabant Water, dat vrijwel geheel Noord-Brabant van leidingwater voorziet. Het waterleidingbedrijf Evides is actief op de Brabantse Wal, waar het grondwater onttrekt dat grotendeels is bestemd voor Zeeland. Een klein deel van het voorzieningsgebied van Evides betreft ook Noord-Brabants grondgebied. Uit de spaarbekkens in de Brabantse Biesbosch onttrekt Evides water voor de openbare watervoorziening van Zuid-Holland en Zeeland.

Figuur 14.2 Waterleidingbedrijven in Noord-Brabant

14.2 Samenwerking in het waterbeheer

De manier waarop in Nederland de openbare watervoorziening en de afvalwaterbehandeling zijn georganiseerd, heeft geleid tot een bijzonder soort watersysteem: de waterketen. Daaronder verstaan we de opeenvolgende stappen van (1) produceren en leveren van drink- of industriewater; (2) opvangen en transporteren van afvalwater; (3) transporteren van afvalwater vanaf de kern naar de RWZI en (4) zuiveren van afvalwater. Stap 1 is de taak van waterleidingbedrijven, stap 2 is de verantwoordelijkheid van gemeenten en de stappen 3 en 4 zijn een waterschapstaak. Deze stappen beïnvloeden elkaar en de laatste jaren vindt op dit punt steeds meer samenwerking tussen betrokken partijen plaats. Wij hebben geen uitvoerende taak in de waterketen, maar vanuit onze regierol faciliteren wij het proces door samenwerking te bevorderen en initiatieven te stimuleren.

Hiervoor organiseren wij structurele en incidentele (regionale) bijeenkomsten met gemeenten en waterschappen om informatie-uitwisseling te stimuleren. Ook zorgen wij voor monitoring en communicatie van de resultaten. Wij stimuleren (gezamenlijke) planvorming, omdat we waarde hechten aan het samenwerkingsproces waarmee deze plannen tot stand komen. Het Beleidskader Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (BKVGRP) Noord-Brabant biedt hiervoor handvatten. De filosofie van het BK-VGRP is invulling geven aan een integrale benadering van het watersysteem en de (afval)waterketen. Het BK-VGRP stuurt erop aan de wettelijk verplichte onderdelen (riolering en de zorgplichten die voortvloeien uit de Wet Gemeentelijke watertaken) te bezien in samenhang met gerelateerde wateraspecten die tot op heden veelal zijn opgenomen in gemeentelijke waterplannen. Ook zijn nieuwe werkafspraken/procedures gemaakt tussen waterschap, gemeente en provincie. Verder stimuleren en faciliteren wij partijen om de kansen van verdergaande samenwerking tussen gemeenten en waterschappen en een verbreding van de samenwerking met drinkwaterbedrijven te verkennen. Momenteel voeren we een strategische verkenning uit in het kader van het Bestuursakkoord Waterketen (BWK-2007) om invulling te geven aan deze rol. Tot slot participeren wij in innovatieve projecten van derden op het gebied van duurzaam stedelijk waterbeheer.

14.3 Watertoets

De Watertoets is een belangrijk instrument dat wettelijk is vastgelegd in het Besluit op de ruimtelijke ordening (Bro) en verder is uitgewerkt in de Bestuurlijke Notitie Watertoets (2001) en Handreiking Watertoets 3 (2009). Het algemene doel van de Watertoets is: waarborgen dat alle waterhuishoudkundige aspecten een afweging krijgen bij ruimtelijke plannen en besluiten.

Wij vervullen bij de toepassing van de Watertoets een dubbele rol: we zijn initiatiefnemer van plannen of we zijn adviseur vanwege de provinciale waterbelangen. In onze *rol van initiatiefnemer* voor waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen, zoals ontgrondingsplannen en inpassingsplannen, zullen wij de Watertoets toepassen en hierin een risico-kostenanalyse en compensatie voor het watersysteem betrekken als dit aan de orde is. Daarnaast zullen wij de wettelijk voorgeschreven afsprakennotities hanteren. Wij verzoeken andere initiatiefnemers om op dezelfde wijze hiermee om te gaan. Ook onderschrijven wij het belang van toepassing van de Watertoets op structuurvisies en daarom zullen wij de Watertoets op onze provinciale structuurvisies toepassen.

Onze *rol van adviseur* is in belang toegenomen, omdat wij in het kader van de Waterwet geen operationeel grondwaterbeheerder meer zijn en ook geen goedkeurende rol meer hebben in het kader van de Wet ruimtelijke ordening. Vooroverleg en advies over de provinciale waterbelangen zijn nu belangrijke sturingsinstrumenten. Wij zullen ons advies afstemmen met de waterschappen en Rijkswaterstaat indien dit vanuit hun rol als waterbeheerder relevant is. Wij willen onze adviesrol vooral richten op ruimtelijke plannen voor de wateraspecten die zijn opgenomen in het structuurvisiedeel van dit waterplan (Hoofdstuk 12), inclusief ontgrondingen. Wij verwachten van initiatiefnemers van projecten over deze onderwerpen dat zij ons in een vroeg stadium betrekken bij de ruimtelijke planvorming.

15 Instrumenten

15.1 Regelgeving

De Waterwet vervangt acht bestaande wetten die tot nu toe elk een deel van het waterbeheer regelden, zoals de Wet op de waterkering en de Grondwaterwet. De belangrijkste consequenties van de Waterwet voor de provincie zijn, dat het operationele grondwaterbeheer grotendeels is overgegaan naar de waterschappen (zie de hoofdstukken 11 en 16) en dat de bevoegdheid voor waterbodems integraal deel uitmaakt van de bevoegdheid voor het watersysteem en dus overgaat van de provincie naar de waterschappen en Rijkswaterstaat (zie paragraaf 8.4).

Provinciale verordeningen

De bestaande provinciale Verordening waterhuishouding en Verordening op de waterkering zijn geïntegreerd tot één nieuwe provinciale Verordening water die tevens de Waterwet implementeert. Naast de Verordening water blijft de Provinciale Milieuverordening (PMV) bestaan. Deze is gebaseerd op de Wet milieubeheer. De waterspecten die hierin geregeld zijn, hebben voornamelijk betrekking op de bescherming van de (grond)waterkwaliteit voor menselijke consumptie (zie paragraaf 8.5) en het gemeentelijke rioleringsbeheer (zie paragraaf 8.2). Wij zijn voornemens de PMV gelijktijdig met de inwerkingtreding van dit waterplan te hebben geactualiseerd. In de Verordening water worden onder meer de normen voor de regionale waterkeringen, normen voor regionale wateroverlast (zie paragraaf 10.5) en de provinciale grondwaterregelgeving opgenomen. De Verordening water maakt vooralsnog geen gebruik van de mogelijkheid om instructies op te leggen aan de waterschappen voor de uitoefening van het waterbeheer. Door middel van de beleidsmatige afstemming van dit waterplan met de waterbeheerplannen van de waterschappen en door bestuurlijke afspraken achten wij goed waterbeheer voldoende gewaarborgd. De Wet ruimtelijke ordening (Wro) biedt ook de mogelijkheid om algemene regels vast te stellen. Wij zijn voornemens om in het begin van de planperiode een provinciale Verordening ruimte vast te stellen. De Verordening ruimte geeft aan waarmee gemeenten rekening moeten houden bij het opstellen van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen. In Hoofdstuk 12 van dit plan is aangegeven welke onderwerpen zullen worden opgenomen in de Verordening ruimte en daarmee doorwerken naar ruimtelijke plannen van gemeenten. Het sluitstuk van regelgeving is de zorg voor een goede naleving. Daar waar wij als provincie een bevoegdheid hebben, zullen wij tevens zorg dragen voor toezicht en handhaving.

15.2 Communicatie en educatie

Naast wet- en regelgeving en de (co-)financiering van plannen en projecten, maken wij veelvuldig gebruik van het instrument communicatie, zowel vóór, tijdens, als na de realisering van de provinciale beleidsdoelstellingen, uitvoeringsprogramma's, ambities en kernwaarden. Dat past bij de brede maatschappelijke belangstelling die het thema water geniet.

Wij beschouwen communicatie als een belangrijk middel om te komen tot een duurzaam watersysteem. Om dat doel te bereiken, is draagvlak immers essentieel en zijn samenwerking en onderlinge uitwisseling van groot belang. Denk bijvoorbeeld aan communicatie met andere overheden, zoals het Rijk, waterschappen, gemeenten en collega's uit Vlaanderen. Maar ook landbouw, waterleidingbedrijven, bouwondernemingen, industrie en bedrijfsleven, terreinbeheerders, natuur- en milieuoorganisaties, visstandbeheerders, sport- en recreatieorganisaties, particuliere onttrekkers en huishoudens zijn belangrijke actoren.

Waterschappen en waterleidingbedrijven verzorgen over het algemeen

de directe communicatie met burgers en vullen communicatie vooral gebiedsgericht in. De provincie opereert in de communicatie over water veelal op provinciale schaal en coördineert de procesondersteuning en informatievoorziening.

Wij geven samen met de Brabantse waterpartners invulling aan een communicatietraject rondom water. In onze communicatiestrategie onderscheiden wij communicatie gericht op de professionele uitvoerders van het provinciale waterbeleid, naast publieksgerichte communicatie. Beide communicatievormen moeten een constructieve bijdrage leveren aan de overall-doelstellingen van de provinciale watercommunicatie: 'anders denken over water en anders omgaan met water in Brabant'. We sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij de landelijke campagne 'Nederland Leeft met Water' en voeren de communicatie zoveel mogelijk uit in samenwerking met de Brabantse waterpartners. De communicatie gericht op de professionele uitvoerders van het provinciale waterbeleid, beoogt samenwerking met en participatie van de Brabantse waterbeheerders en de aan het provinciaal waterbeheer gerelateerde organisaties. Wij houden graag rekening met de wensen en verwachtingen van doelgroepen en partners, maar verwachten van hen ook een actieve inbreng. Wij voeren de publieksgerichte communicatie zoveel mogelijk samen met Brabantse waterpartners uit. Wij zullen educatieve projecten op het gebied van waterbeheer stimuleren door deze financieel te ondersteunen.

15.3 Financiën

De provincie zal de activiteiten die zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma (bijlage 4) in deze planperiode zelf uitvoeren of financieel participeren in maatregelen waarvoor het initiatief ligt bij andere instanties. In totaal omvat de begroting van dit plan een bedrag van € 116 miljoen.

Figuur 15.1 Raming van het provinciaal aandeel bij de uitvoering van het Provinciaal Waterplan 2010-2015

De besteding van het bedrag van € 116 miljoen kan op hoofdlijnen als volgt worden onderverdeeld (zie fig. 15.1):

1. De uitvoering van wettelijke taken en landelijke afspraken. Belangrijke kostenposten daarbij zijn de implementatie van de Deltawet en de Kaderrichtlijn Water, de bescherming van grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie, maatregelen voor venherstel, de veiligheid in het rivierengebied en de monitoring. In totaal is hiermee een bedrag gemoeid van ca. € 27,5 miljoen.
2. De provinciale bijdrage aan maatregelen die zijn vastgelegd in de reconstructie- en gebiedsplannen en in de stroomgebiedbeheerplannen voor Maas, Rijn en Schelde voor zover de uitvoering behoort tot de verantwoordelijkheid van de waterschappen. Hiertoe is eind 2007 de 2^e Bestuursovereenkomst tussen provincie en waterschappen gesloten (looptijd tot en met 2013). In dit bedrag is inbegrepen de provinciale bijdrage aan watermaatregelen waarover met het Rijk via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) afspraken zijn vastgelegd. In totaal is in het Uitvoeringsprogramma een provinciale bijdrage opgenomen van ca. € 67,5 miljoen voor deze activiteiten.
3. Een provinciale bijdrage aan maatregelen die worden uitgevoerd als gevolg van bestuurlijke afspraken over wijst en de waterketen, alsmede ondersteunende activiteiten van de provincie (zoals het uitvoeren van verkenningen en onderzoek) ten behoeve van de belangrijkste waterthema's. Daarnaast omvat deze categorie een bijdrage aan maatregelen van waterschappen en andere instanties die niet zijn opgenomen in de 2^e Bestuursovereenkomst. In het Uitvoeringsprogramma is een totaal bedrag van ca. € 21 miljoen opgenomen voor deze activiteiten. Van het totale bedrag van € 116 miljoen wordt € 24,7 miljoen bekostigd uit

de inkomsten van de grondwaterheffing. Voor het overige worden algemene middelen van de provincie ingezet waarbij ruim € 78 miljoen vanaf 2010 beschikbaar is en ca. € 13 miljoen is benoemd als preprioriteit voor de volgende bestuursperiode. De beschikbaarheid van dit laatstgenoemde bedrag is afhankelijk van besluitvorming in 2011 en heeft betrekking op maatregelen uit bovengenoemde categorie 3.

16 Operationeel grondwaterbeheer

16.1 Inleiding

Dit hoofdstuk vormt een apart deel van het Provinciaal Waterplan en is gebaseerd op het strategische beleid zoals beschreven in dit plan. Het verschilt van de voorgaande hoofdstukken, omdat het niet strategisch maar operationeel van karakter is. Wij doen dit omdat wij krachtens de Waterwet bevoegd gezag zijn voor de onttrekkingen voor:

- De openbare watervoorziening.
- Industrie (boven 150.000 m³ per jaar).
- Bodemenergiesystemen.

Voor alle andere grondwateronttrekkingen zijn vanaf de inwerkingtreding van de Waterwet de Noord-Brabantse waterschappen het bevoegd gezag. Dit hoofdstuk beschrijft in paragrafen 16.2 tot en met 16.9 het toetsingskader voor het eigen provinciale vergunningenbeleid, paragraaf 16.10 heeft een algemene reikwijdte.

16.2 Algemene uitgangspunten provinciaal vergunningenbeleid

De hoofduitgangspunten voor het vergunningenbeleid, zijn verwoord in Hoofdstuk 11 en komen overeen met het beleid in de voorgaande planperiode (WHP 2003). Op uitvoeringsvlak zijn evenwel aanpassingen doorgevoerd voor de verruiming van mogelijkheden voor industriewaterwinning. Voor bodemenergieopslsystemen zullen we een sterke vereenvoudiging van de inhoud van de vergunningen doorvoeren. Een gedeelde bevoegdheid bij de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen - namelijk tussen provincie en waterschap - vraagt om zorgvuldige wederzijdse afstemming van beleid. De Kaderrichtlijn Water (KRW) en de regelgeving omtrent Natura 2000-gebieden hebben ook invloed op grondwateronttrekkingen. In de vergunningverlening voor aanvragen in het kader van de Waterwet zullen we hiermee rekening houden. We streven hierbij naar een zodanige coördinatie, dat we geen vergunningen verlenen die in een ander verband geen toepassing kunnen vinden.

16.3 Vergunningen voor drink- en industriewatervoorziening

16.3.1 Algemeen

Door de vermindering van de onttrekkingen door waterleidingbedrijven en industrie is ruimte ontstaan voor het toestaan van nieuwe winningen en uitbreiding van bestaande winningen binnen stedelijk gebied. Belangrijk uitgangspunt hierbij is het combineren van het stedelijk grondwaterbeheer en de watervoorziening. Als in de stad voldoende drooglegging noodzakelijk is, dan is waterwinning goed te verenigen met dit doel. Om een duidelijke relatie te verkrijgen tussen grondwaterwinning en stedelijk waterbeheer zal de winningdiepte beperkt blijven tot maximaal 80 meter. Een vergroting van de winning beneden de 80 meter achten we in het algemeen ongewenst. Het risico op een versnelde stroming van beïnvloed grondwater naar de diepe lagen is hier te groot vanwege de combinatie van veel voorkomende bodemen grondwaterverontreinigingen en mogelijk voorkomende oude, niet afgedichte, onttrekkingsputten.

Groei in het watergebruik bij bestaande bedrijven en in het huishoudelijk gebruik is niet te verwachten. Vooral de financiële lasten die aan watergebruik zijn verbonden, zullen ertoe leiden dat de hoeveelheid water per eenheid van product verder afneemt. Groei in waterbehoefte is wel mogelijk door nieuwe vestigingen. Om een beheerste ontwikkeling te garanderen, stellen we een grens aan mogelijke groei (zie Hoofdstuk 11 en ook hierna). De uitbreidingsmogelijkheden voor grondwateronttrekkingen door bedrijven zijn als volgt samen te vatten:

- Het betreft bedrijven of onttrekkingen binnen de bebouwde kom.
- Uit de aanvraag moet blijken dat grondwater noodzakelijk is; indien binnen drie jaar na vergunningverlening geen gebruik is gemaakt van de vergunning of een belangrijk deel hiervan, passen we de vergunning hierop aan.
- De toepassing van het water is (mede) menselijke consumptie;
- De maximale diepte van de putten bedraagt 80 meter.
- Als voorwaarde voor uitbreiding geldt, dat de totale onttrekking door waterleiding en industrie maximaal 250 miljoen m³ mag bedragen, zijnde het niveau van de onttrekkingen in 2007 + 10%; zodra deze grenswaarde is bereikt, zijn geen verdere uitbreidingen toegestaan.

Als resultaat van dit beleid bieden we bedrijven veel ruimte, terwijl het maximale onttrekkingsniveau ruim 15% lager is dan de maximale hoeveelheid onttrokken grondwater in het verleden. Indien in tegenstelling tot de verwachting de omvang van de onttrekkingen groeit tot de aangeven grenswaarde, zullen we de vergunningcapaciteit van de industriële onttrekkingen afstemmen op de werkelijke onttrekking door de reservecapaciteit in de vergunningen in te trekken. Hiervoor stellen we een uitwerkingsplan vast met aandacht voor de oorzaken van de opgetreden groei en een prognose voor de toekomstige waterbehoefte. Ook betrekken we de inzet van alternatieven in dat plan.

Uitgangspunt is, dat we alleen vergunningen verlenen voor grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie; voor andere toepassingen komen waar mogelijk alternatieven in beeld. Zoals we hebben aangegeven in paragraaf 10.6 is hierop een uitzondering mogelijk voor stedelijk gebied met wateroverlast. In die gevallen zijn ook onttrekkingen toelaatbaar voor andere doeleinden dan menselijke consumptie, waarbij we streven naar een nuttig gebruik van het onttrokken grondwater. Wij gaan er vanuit, dat dergelijke onttrekkingen van tijdelijke aard zullen zijn, omdat alleen een aangepaste ont- en afwatering, al dan niet gekoppeld aan eventuele herinrichting van wijken met wateroverlast, een duurzame oplossing is.

Als blijkt dat de grondwateronttrekkingen in bepaalde gebieden moeten verminderen om de gestelde doelen in Natte natuurparels te bereiken, dan hanteren wij als uitgangspunt, dat deze vermindering in beginsel van toepassing zal zijn op alle grondwateronttrekkingen in dat gebied. Mede op basis van de beschikbare alternatieven en het maatschappelijk belang van de winning bepalen we vervolgens per onttrekking of per onttrekkingscategorie de omvang van de vermindering. Ook de termijn waarbinnen deze vermindering moet plaatsvinden bepalen we dan. Een gebiedsplan waarin deze maatregelen zijn opgenomen, moet zowel het waterschap als de provincie vaststellen.

Wij achten verplaatsing van winningen naar diepere pakketten niet gewenst. Uitgangspunt van beleid blijft, dat al het grondwater geschikt is en blijft voor de bereiding van water voor menselijke consumptie. Ook uit waterhuishoudkundig oogpunt is een sterke verdieping van winningen ongewenst, omdat de winningen dan steeds meer zouden bijdragen aan de nu al optredende achtergrondverdroging, waartegen nagenoeg geen maatregelen mogelijk zijn. Verder wordt door grote diepe onttrekkingen steeds meer jong beïnvloed water versneld naar het diepe pakket getrokken, waardoor het bijzondere karakter van dit water als zekerstelling voor een betrouwbare drinkwatervoorziening voor toekomstige generaties verloren gaat. Bij verplaatsingen naar een locatie met gelijke diepte en een gelijk niveau van bescherming is onderzoek nodig naar het effect van de winning op de bij het grondwaterbeheer betrokken belangen. Als verplaatsing op gelijke diepte niet mogelijk blijkt, is onderzoek naar alternatieven noodzakelijk. Daarbij moeten we ingaan op de mogelijkheden om de totale toegestane vergunningcapaciteit te verminderen, op de inzet van grootschalige alternatieven,

zoals de zuivering van oppervlaktewater én op kleinschalige alternatieven op het niveau van individuele (groot)afnemers. Als laatste onderzoeken we dan de mogelijkheid van uitbreiding van diepe winningen. Wij maken verdieping afweegbaar indien er sprake is van een bijzondere situatie, conform de uitgangspunten in paragraaf 11.2; dergelijke bijzondere gevallen zullen steeds individueel worden beoordeeld.

16.3.2 Waterleidingbedrijven

De verantwoordelijkheid voor de openbare watervoorziening ligt bij de waterleidingbedrijven. Voor de korte termijn lijkt het waterverbruik vrij stabiel, maar voor de langere termijn is groei in de waterbehoefte niet uitgesloten. Uitgangspunt blijft: spaarzaam gebruik van grondwater door waterbesparing en waar mogelijk de inzet van alternatieven voor afnemers die geen drinkwaterkwaliteit nodig hebben. Bijzondere aandacht is nodig voor alternatieven voor het gebruik van leidingwater in oostelijk Noord-Brabant om de openbare watervoorziening ook voor de toekomst veilig te stellen. Wij verwachten geen aanvragen voor uitbreiding van de waterwinning door waterleidingbedrijven in de komende planperiode omdat de hoeveelheid onttrokken grondwater aanzienlijk lager is dan de vergunde hoeveelheden en de waterleidingsector alternatieven voor grondwater zal ontwikkelen. Dit laatste is een belangrijk punt van overweging indien de waterleidingbedrijven toch aanvragen voor uitbreiding van grondwateronttrekkingen indienen. Wel verwachten wij aanvragen voor verplaatsing van waterwinningen met een effect op de natte natuur en winningen waarbij de grondwaterkwaliteit onder druk staat. Op onttrekkingen van waterleidingbedrijven is de KRW-regelgeving voor monitoring van toepassing. Over het algemeen is de bestaande monitoringsinspanning voldoende om aan deze verplichtingen te voldoen. De monitoringsverplichtingen zullen in de Watervergunning vermeld staan om deze zeker te stellen en om de resultaten algemeen toegankelijk te maken.

16.3.3 Industrie

Industriële bedrijven zijn in belangrijke mate gevestigd binnen de bebouwde kom. Op alle onttrekkingen van water voor menselijke consumptie zijn de vereisten uit de Kaderrichtlijn Water van toepassing. Per winning moet monitoring plaatsvinden om te kunnen signaleren of sprake is van overschrijding van kwaliteitsnormen en/of negatieve trends in de grondwaterkwaliteit. Het gebruik van grondwater voor bereiding van water voor menselijke consumptie is alleen toegestaan als dit in de vergunning is vermeld. Deze onttrekkingen zijn altijd vergunningplichtig. De bestaande vergunningen en de regelgeving in keur en verordening zullen hierop zo nodig worden herzien.

In alle vergunningen op grond van de Waterwet waarbij is bepaald dat de onttrekking mede is bedoeld voor water voor menselijke consumptie, ligt de monitoringsverplichting vast. Per pompput is het nodig met de aangegeven frequentie de kwaliteit van het ruwwater te bepalen. De resultaten van deze metingen zijn openbaar en komen beschikbaar in een voorgeschreven register. Openbaarheid van de metingen is noodzakelijk, omdat op grond van deze meetgegevens mogelijk noodzakelijkerwijs maatregelen te nemen zijn, die ook van invloed kunnen zijn op bedrijven en activiteiten in de omgeving van de winning. De kosten voor de monitoring per winning komen voor rekening van de vergunninghouder. Omdat het om water voor menselijke consumptie gaat, beschouwen wij regelmatige bemonstering van het water als een normale bedrijfsactiviteit. Bij de waterleidingbedrijven is deze bemonstering al praktijk. Als uit de metingen blijkt dat de waterkwaliteit achteruit gaat, zal het bevoegd gezag samen met de vergunninghouder een plan van aanpak opstellen.

In aanvulling op de bescherming van de waterkwaliteit door de Kaderrichtlijn

Water is voor winningen voor de openbare drinkwatervoorziening ook specifieke bescherming opgenomen in de Provinciale Milieuverordening. Dit specifieke beschermingsbeleid heeft betrekking op het verminderen van de risico's door sturing in de ruimtelijke ontwikkeling in de omgeving van de waterwinning. Wij onderzoeken voor industriële winningen voor menselijke consumptie of en zo ja, welke maatregelen voor risicopreventie in aanmerking komen op basis van risico-evaluaties, maatschappelijke aanvaardbaarheid en kosteneffectiviteit. Bij het onderzoek betrekken we de betreffende gemeenten en onttrekkers. Voor eigen winningen voor drinkwater gebeurt dit onderzoek in overleg met het ministerie van VROM. Er kunnen zich bijzondere omstandigheden voordoen waardoor het gewonnen water niet te gebruiken is. In dergelijke gevallen is de bedrijfswatervoorziening veilig te stellen door een overeenkomst met bijvoorbeeld een waterleidingbedrijf, dat zelf op vergelijkbare wijze werkt door voorzieningsgebieden onderling te koppelen.

16.4 Grondwateronttrekkingen voor bodemenergiesystemen

Bodem en grondwater zijn geschikt voor de opslag van energie om de uitstoot van CO₂ en het gebruik van fossiele energie te verminderen. Door energie-evenwicht is er geen doorgaande opwarming of afkoeling van de bodem en door het terugwinnen van het in de bodem terug gebrachte water is de omgevingsinvloed minimaal. In gebieden met andere functies worden beperkingen gesteld aan grondwateronttrekkingen voor bodemenergiesystemen. Nieuwe bodemenergiesystemen moeten passen tussen de reeds aanwezige bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen.

Bodemenergiesystemen

moeten zo ondiep mogelijk plaatsvinden.

Bij een locatiekeuze zijn de volgende eisen aan de orde:

- Een bodemenergiesysteem mag alleen ondieper dan 80 meter plaatsvinden, uitzonderingen zijn mogelijk in gebieden waarbij het grondwater over de hele diepte niet geschikt is voor de openbare watervoorziening vanwege het voorkomen van zout water.

- Een bodemenergiesysteem mag niet gelegen zijn:

1. in beschermingszones (25-jaars en 100-jaarszones) voor grondwaterwinning voor de openbare watervoorziening. In boringsvrije zones zijn

bodemenergiesystemen niet verboden boven de beschermende kleilaag.

Voor zelf onttrekkende bedrijven met water voor menselijke consumptie

is een beschermingsbeleid in ontwikkeling; hierin worden bodemenergiesystemen betrokken.

2. in Natte natuurgebieden en beschermde gebieden waterhuishouding of de daarbij behorende attentiegebieden, met uitzondering van attentiegebieden binnen de bebouwde kom.

- Indien een bodemenergiesysteem is gelegen in of nabij een bodemverontreiniging, moet de initiatiefnemer aangeven hoe te voorkomen dat onder invloed van het bodemenergiesysteem de bodem en het grondwater aan negatieve beïnvloeding onderhevig zijn. Anderzijds willen wij stimuleren om, indien sprake is van samenloop met bodemverontreiniging, de mogelijkheid te betrekken om de verontreinigingen in het grondwater te beheersen of te saneren.

- Indien een bodemenergiesysteem is gelegen binnen 500 meter van een vergunningplichtige grondwateronttrekking (inclusief andere KWO's) is een extra onderzoeks- en monitoringsverplichting van toepassing.

- wanneer bij een bodemverontreinigingslocatie de omvang en mate van de verontreiniging niet bekend zijn, zullen wij de initiatiefnemer niet verplichten om onderzoek te doen naar deze verontreiniging. Wel dient hij bij het ontwerp rekening te houden met deze mogelijke verontreiniging en oplossingen te zoeken binnen de kaders van het bodembeleid.

- een bodemenergiesysteem moet verder aan de volgende voorwaarden

voldoen:

1. Het invloedsgebied is minimaal.
 2. Er is geen sprake van doorgaande opwarming of afkoeling van de bodem en het grondwater, de energiebalans moet neutraal zijn.
 3. Het in de bodem terug gebrachte water wordt weer teruggewonnen;
 4. Het in de bodem terug te brengen water mag maximaal 25°C zijn.
 5. er is sprake van een zodanige inrichting dat het bodemenergiesysteem eventuele andere onttrekkingen en bodemverontreinigingen niet negatief beïnvloedt.
 6. Wanneer voor het betreffende gebied door de gemeente een 'Masterplan voor energieopslag in de Bodem' is opgesteld, moet de aanvraag afgestemd zijn op de eisen van dit plan.
 7. In de regel gebruikt het bodemenergiesysteem zowel de warmte als de koude uit de bodem; alleen voor het opvangen van uitzonderlijke situaties is lozing in de lucht of naar oppervlaktewater toegestaan om een evenwichtssituatie in de bodem te bereiken.
 8. Een monitoringsplan moet onderdeel uitmaken van de aanvraag, waarin staat aangegeven welke metingen en registraties de initiatiefnemer verricht om een duurzaam beheer te garanderen en aan voornoemde voorwaarden te voldoen.
- Als de initiatiefnemer in de aanvraag inzichtelijk heeft gemaakt, dat het bodemenergiesysteem aan de genoemde voorwaarden voldoet, ontvangt hij in beginsel overeenkomstig de aanvraag de vergunning. In het besluit zal verder vermeld staan:

1. De vergunninghouder.
 2. Doel van onttrekking.
 3. Locatie en diepte winmiddelen.
 4. Omvang onttrekking en in de bodem terug te brengen hoeveelheden.
 5. Maximumtemperatuur van het in de bodem terug te brengen water.
- Indien in de exploitatiefase de werking niet overeenkomt met de hiervoor genoemde voorwaarden, dan krijgt de provincie dit gerapporteerd. Het doen van jaaropgave over de onttrokken en in de bodem terug gebrachte hoeveelheid komt te vervallen. Indien Gedeputeerde Staten (GS) het noodzakelijk achten, kunnen zij de registratieplicht voor individuele inrichtingen of groepen van inrichtingen in werking stellen. Deze verplichting tot registratie kunnen GS van toepassing verklaren op alle elementen van het door de aanvrager opgestelde monitoringsplan.

Opstellen van masterplannen voor energieopslag in de bodem

De vraag naar energieopslagsystemen is een direct gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen en de milieudoelen voor deze gebieden. De eerste verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de gemeente. Als er problemen zijn te verwachten bij de toepassing van energieopslag in de bodem, is het gewenst dat de gemeente een plan van aanpak (masterplan) opstelt. Het is tevens wenselijk om daarbij ook andere versturende bodemingrepen, zoals gesloten energieopslagsystemen, te reguleren. Wij zullen de vergunningverlening voor bodemenergiesystemen afstemmen op de vastgestelde masterplannen.

Kleine systemen voor opslag van bodemenergie

Voor bodemenergiesystemen met een capaciteit beneden 10 m³ per uur en een put dieper dan 30 meter, zijn op basis van overgangsrecht vergunningen verleend. Daarbij is bepaald, dat de put bij herplaatsing niet dieper dan 30 meter mag zijn. Nieuwe kleine onttrekkingen dieper dan 30 meter zijn niet toegestaan.

16.5 Overige winningen van water voor menselijke consumptie

Onttrekkingen beneden 150.000 m³ per jaar vallen onder bevoegd gezag van de waterschappen. Voor een deel zijn deze onttrekkingen aan te merken als onttrekkingen voor menselijke consumptie. Hierop is de regelgeving voor

het toezicht op de kwaliteit van ruwwater bij individuele onttrekkingen van toepassing, overeenkomstig de Kaderrichtlijn Water.

Wij verzoeken de waterschappen:

- In de keur op te nemen, dat alle onttrekkingen bestemd of mede bestemd voor water voor menselijke consumptie met een capaciteit > 10 m³ per dag vergunningplichtig zijn.
- In alle vergunningen aan te geven of het een onttrekking betreft die valt onder water voor menselijke consumptie.
- In alle onttrekkingen voor menselijke consumptie de monitoringsverplichting op te nemen overeenkomstig paragraaf 16.3.3.

16.6 Beschermingsbeleid voor natuur in relatie tot grondwaterwinningen

Op een deel van de EHS is eveneens de Natuurbeschermingswet (NBwet) van toepassing als het Natura 2000-gebieden betreft. Voor ingrepen en groepen van ingrepen met een effect op deze gebieden is het verplicht ook een aanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet in te dienen. Het is van belang dat het bevoegd gezag in het kader van de Waterwet tevens aangeeft of te verwachten is dat voor de ingreep ook een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig is. Voor ingrepen waarbij op basis van beleidsregels is te verwachten, dat een vergunning in het kader van de NB-wet niet verleend kan worden, moet er ook geen vergunningverlening plaatsvinden in het kader van de Waterwet. Uitgangspunt hierbij is, dat vergunningverlening niet plaats moet vinden, als deze naar verwachting geen toepassing zal krijgen. In overleg met de aanvrager kunnen we een vergunning aanhouden totdat de aanvraag in het kader van de NB-wet is afgehandeld. Indien de aanvrager toch een besluit voor aanvraag Waterwet wenst, moet een vergunning geweigerd worden als te verwachten is dat de NB-vergunning ook niet verleend zal worden.

16.7 Registratie

Omdat de Waterwet - in tegenstelling tot de Grondwaterwet - geen algemene verplichting voor registratie van de onttrekking kent, zullen we via de Verordening water regels stellen aan meten, registreren en het doen van jaaropgave. Goede afstemming in regelgeving voor de registratie in keur, Verordening water en grondwaterheffingsverordening is noodzakelijk.

16.8 Monitoring en onderzoek

Het primaire grondwaterkwaliteits- en kwantiteitsmeetnet is ingericht. Wij onderzoeken de mogelijkheden van afstemming en coördinatie van de verschillende bestaande meetnetten. In het kader van de grensoverschrijdende beïnvloeding van (grond)watersystemen en in het kader van de verplichtingen voor de EU-Kaderrichtlijn Water (zie paragraaf 11.2 van het Uitvoeringsprogramma Water) streven we op het gebied van monitoring afstemming met Vlaanderen na.

16.9 Handhaving

Handhaving is direct gekoppeld aan regelgeving. Op het gebied van waterbeheer zijn provincie, waterschappen en gemeenten elk bevoegd gezag voor een deel van het beheer. Zij hebben in dit verband ieder een eigen taak en bevoegdheid voor regelgeving en handhaving. De provincie is bevoegd gezag in het kader van de Waterwet voor winningen voor waterleiding en de grote industrieën, onttrekkingen voor bodemenergiesystemen en de grondwaterheffing. Vergaande afstemming in handhaving met de waterschappen is noodzakelijk.

16.10 Grondwaterheffing

Ingevolge de Waterwet kan de provincie een provinciale grondwaterheffing opleggen aan de onttrekkers van grondwater. Uit deze grondwaterheffing betaalt de provincie een deel van de kosten die zij maakt voor het grondwaterbeheer. Bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) is bepaald welke

kosten de provincie ten laste van de grondwaterheffing mag brengen. Het gaat om kosten die samenhangen met onderzoek, meetnetten, opslag en beheer meetgegevens, schadecommissies, personeels- en apparaatkosten, voor zover deze kosten ten laste komen van de provincie. Ook kosten voor verdrogingsprojecten die een relatie hebben met grondwateronttrekkingen kunnen we dekken uit de heffing. Met de inwerkingtreding van de Waterwet gaat een deel van de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen over op de waterschappen. Het innen van de grondwaterheffing blijft echter ook na de overdracht de bevoegdheid van de provincie. Vanuit het oogpunt van kostenefficiëntie hanteren we met ingang van 1 januari 2012 een heffingvrije voet van 150.000 m³/jaar per inrichting. Daarnaast zijn onttrekkingen vrijgesteld die niet het gebruik van water als doel hebben.

C1 Literatuurlijst

Anders omgaan met water; Waterbeleid in de 21^e eeuw. Kabinetsstandpunt, 2000

Baten van Water; Het waterhuishoudingsplan in balans. Twijnstra Gudde in opdracht van Provincie Noord-Brabant, 2007

Beleidskader Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (BK-VGRP). Gedeputeerde Staten Noord-Brabant, 2009

Beleidslijn grote rivieren. Ministerie van Verkeer en Waterstaat en het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 2006

Beleidsplan Bescherming van grondwater voor de drinkwatervoorziening. Provincie Noord-Brabant, 2002

Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (Ontwerp). Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 2009

Besluit op de ruimtelijke ordening. Ministerie van VROM, 2008.

Bestuurlijke notitie watertoets. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2001.

Bestuursakkoord Waterketen 2007. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen, Vereniging van Nederlandse Gemeenten en VEWIN, 2007

Brabant Waterland, watersystemen in beeld. Provincie Noord-Brabant, 2007

Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009

Draaiboek monitoring grondwater. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 2006

Groen Blauw Stimuleringskader Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant, 2007

Groene Schakels, voorbeeldenboek ecologische verbindingszones. Provincie Noord-Brabant, 2003

Handreiking watertoetsproces 3. Landelijke werkgroep Watertoets, 2009.

Integrale Verkenning Maas-2. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2006

Intentieverklaring 'Brabantse Wijstgronden'. Provincie Noord-Brabant, 2007

Kaders voor het Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR). Provincie Noord-Brabant, 2005

Klimaateffectschemasboek Noord-Brabant. Alterra, DHV, KNMI en VU in opdracht van Provincie Noord Brabant, 2008

Leidraad realisering ecologische verbindingszones. Provincie Noord-Brabant, 1996

Nationaal Bestuursakkoord Water. Rijk, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen en Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2003

Nationaal Bestuursakkoord Water-Actueel. Rijk, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen en Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2008

Omschrijving MEP en maatlaten voor sloten en kanalen voor de Kaderrichtlijn Water. Evers, C.M.H., A.J.M. van den Broek, R. Beurskens, A. van Leerdam & R.A.E. Knoben, 2007

Overstromen en natuur: een natuurlijk samengaan? Kiwa in opdracht van Waterschap Aa en Maas, Waterschap de Dommel en Waterschap Brabantse Delta, 2007

Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 2006

Provinciale Milieuverordening Noord-Brabant (PMV). Provincie Noord-Brabant, 2004

Regionale WaterSysteem Rapportage (RWSR)/ Beleidsevaluatie (www.onsbrabantsewater.nl). Provincie Noord-Brabant, 2003 en 2008 (concept).

Revitaliseringsplannen (Reconstructie en Gebiedsplannen). Provincie

Noord-Brabant, 2005

Richtlijn betreffende de bescherming van grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand (Grondwaterrichtlijn) (richtlijn 2006/118/EG). Europees Parlement en de Raad, 2006

Richtlijn betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit en tot intrekking van de richtlijn 76/160/EEG (Zwemwaterrichtlijn) (richtlijn 2006/7/EG). Europees Parlement en de Raad, 2006

Richtlijn inzake overstromingsbeoordeling en -beheer (Europese richtlijn overstromingsrisico's) (richtlijn 2007/60/EG). Europees Parlement en de Raad, 2007

Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (Kaderrichtlijn Water) (richtlijn 2000/60/EG). Europees Parlement en de Raad, 2000

Richtlijnen monitoring oppervlaktewater Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Van Splunder, 2006

Samen werken met water; Bevindingen van de Deltacommissie 2008. Staatscommissie duurzame kustontwikkeling, 2008

Structuurvisie (ontwerp) De Levende Beerze. Provincie Noord-Brabant, 2009.

Structuurvisie Ruimtelijke Ordening, Provincie Noord-Brabant, 2010

Tweede Bestuursovereenkomst voor de realisering van de wateropgaven in de provincie Noord-Brabant. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en de Noord-Brabantse waterschappen, 2007

Uitvoeringsplan Venherstel Noord-Brabant. Gedeputeerde Staten Noord-Brabant en Noord-Brabantse Waterschapsbond, 2007

Verder met Water; Partiële herziening Waterhuishoudingsplan, 2003-2006. Provincie Noord-Brabant, 2002

Verordening waterhuishouding Noord-Brabant 2005. Provincie Noord-Brabant, 2005

Water vasthouden in de provincie Noord Brabant, Alterra in opdracht van Projectbureau Noord-Brabantse Waterschappen, 2007

Waterbesluit – Besluit houdende regels met betrekking tot het beheer en gebruik van watersystemen (ontwerp), Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2009

C2 Lijst van afkortingen

ABdK Samenwerkingsverband 'Actief Bodembeheer de Kempen'
AMvB Algemene Maatregel van Bestuur
ARK Programma Adaptatie Ruimte en Klimaat
BKMW Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water
BK-VGRP Beleidskader Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
Bro Besluit ruimtelijke ordening
EHS Ecologische Hoofdstructuur
EVZ Ecologische verbindingzone
GEP Goed Ecologisch Potentieel [toelichting: zie bijlage 5 Kaderrichtlijn Water-doelstellingen en -onderbouwing voor de waterlichamen in Noord-Brabant]
GET Goede Ecologische Toestand [toelichting: zie bijlage 5, Kaderrichtlijn Water-doelstellingen en -onderbouwing voor de waterlichamen in Noord-Brabant]
GGOR Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime
GRP Gemeentelijk Rioleringsplan
ILG Investeringsbudget Landelijk Gebied
KRW Europese Kaderrichtlijn Water
KWO Koude- en Warmteopslag in de bodem
MEP Maximaal Ecologisch Potentieel [toelichting: zie bijlage 5 Kaderrichtlijn Water-doelstellingen en -onderbouwing voor de waterlichamen in Noord-Brabant]
MTR Maximaal Toelaatbaar Risico
N Stikstof
NBW Nationaal Bestuursakkoord Water
NB-wet Natuurbeschermingswet
O+BN Kennisnetwerk Ontwikkeling + Beheer Natuurkwaliteit
PKB Planologische Kernbeslissing
PMV Provinciale Milieuverordening
PWP Provinciaal Waterplan
RBOM Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas
ROR Europese Richtlijn Overstromingsrisico's
RWSR Regionale Watersysteem Rapportage
RWZI Rioolwaterzuiveringsinstallatie
STOWA Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
V-GRP Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
VROM Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
WB21 Kabinetsstandpunt 'Waterbeleid in de 21. eeuw'
Wbb Wet Bodembescherming
WHP Waterhuishoudingsplan
Wm Wet milieubeheer
Wro Wet ruimtelijke ordening

C3 Verklarende woordenlijst

Afwenteling

Het overdragen van waterkwantiteits- en kwaliteitsproblemen in ruimte en tijd. Meestal wordt bedoeld op bovenstrooms veroorzaakte waterkwaliteitsproblemen voor benedenstrooms gelegen wateren. Maar ook bijvoorbeeld benedenstroomse migratiebarrières voor stroomopwaarts migrerende vissen vallen onder afwenteling.

Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB)

Het uitvoeringsbesluit behorende bij een wet, wordt genomen door De Kroon of regering en heeft een algemene strekking.

Benedenstrooms

Stroomafwaarts.

Bestemmingsplan

Een gemeentelijk plan dat beschrijft wat er met de ruimte in een bepaalde gemeente mag gebeuren.

Bevoegd gezag

Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.

Binnendijks

Gebied landwaards van de waterkering waarvoor een wettelijke veiligheidsnorm is gedefinieerd.

Bovenstrooms

Stroomopwaarts.

Buitendijks

Gebied aan de zee- of rivierzijde van de waterkering waarvoor geen wettelijke veiligheidsnorm is gedefinieerd.

Compartimentering

Het opdelen van een grote dijkkring in (een aantal) kleinere compartimenten of dijkkringen, om de gevolgen van een overstroming te beperken tot een kleiner gebied.

Dijkkring

Een gebied omsloten door een stelsel van waterkeringen of hoge gronden, dat zo is beveiligd tegen overstromingen.

Emissie

Uitstoot van stoffen.

Eutrofiëring

Proces van het vergroten van de voedselrijkdom van water.

Fytoplankton

In water zwevende, kleine plantaardige organismen die weinig of geen eigen beweging bezitten.

Gedeputeerde Staten (GS)

Dagelijks bestuur van een provincie.

Generieke maatregelen

Maatregelen die niet voor een specifiek gebied gelden maar algemeen van toepassing zijn.

Goed ecologisch potentieel (GEP)

De toestand van een sterk veranderd of kunstmatig waterlichaam, aldus ingedeeld overeenkomstig de toepasselijke bepalingen van bijlage V van de KRW (KRW, artikel 2).

Goede buren principe

Principe dat aangeeft dat gebruik van een voorraad of ecologisch kapitaal (bijvoorbeeld water) voor de ene functie niet ten koste gaat van gebruik voor andere functies, bijvoorbeeld bij grondwateronttrekkingen.

Goede chemische toestand

Toestand waarbij alle prioritair en prioritair gevaarlijke stoffen voldoen aan de gestelde normen. Goede chemische toestand van oppervlaktewater: de chemische toestand die vereist is om te voldoen aan de milieudoelstellingen voor oppervlaktewater, vastgesteld in artikel 4 van de KRW, lid 1,

onder a), dat wil zeggen de chemische toestand van een oppervlaktewaterlichaam waarin de concentraties van verontreinigende stoffen niet boven de milieukwaliteitsnormen liggen die zijn vastgesteld in bijlage IX van de KRW en overeenkomstig artikel 16 van de KRW, lid 7, of in andere toepasselijke communautaire wetgeving waarbij op Gemeenschapsniveau milieukwaliteitsnormen zijn vastgelegd (KRW, artikel 2).

Goede ecologische toestand (GET)

Een aanduiding van de kwaliteit van de structuur en het functioneren van aquatische ecosystemen die met oppervlaktewateren zijn geassocieerd, ingedeeld overeenkomstig bijlage V van de KRW (KRW, artikel 2). De goede ecologische toestand is de toestand waarbij de ecologische kwaliteitselementen in soortensamenstelling en aantallen licht afwijken van de natuurlijke referentie; de toestand van een overeenkomstig bijlage V van de KRW als zodanig ingedeeld oppervlaktewaterlichaam (KRW, artikel 2).

Goede toestand

Toestand waarbij zowel de chemische als de ecologische toestand goed zijn (voor oppervlaktewater) of waarbij zowel de chemische als kwantitatieve toestand goed zijn (voor grondwater).

Grondwater

Al het water dat zich onder het bodemoppervlak in de verzadigde zone bevindt en dat in direct contact met bodem of ondergrond staat (KRW, artikel 2).

Grondwaterlichaam

Een massa grondwater zoals bedoeld in artikel 2 van de Kaderrichtlijn Water ("een afzonderlijke grondwatermassa in één of meer watervoerende lagen") en zoals opgenomen in de provinciale plannen voor de waterhuishouding.

Grondwaterrichtlijn (2006/118/EG)

Door de EU in 2006 vastgestelde richtlijn betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand.

Habitatrichtlijn (92/43/EEG)

Door de EU in 1992 vastgestelde richtlijn, die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

Hydrologie

De leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen boven, op en in het aardoppervlak.

Hydromorfologie

Alle abiotische vormfactoren, zowel natuurlijk als antropogeen van oorsprong, die gerelateerd zijn aan water.

Immissie

De instroom van stoffen.

Infiltratie

Het indringen van water in de grond.

Inundatie

Het gecontroleerd overstromen en onder water zetten van een gebied. De term heeft een militaire oorsprong.

Kaderrichtlijn Water (KRW) (2000/60/EG)

Door de EU in 2000 vastgestelde richtlijn ter bescherming van alle wateren en het bevorderen van het duurzaam gebruik van water en grondwater.

Kunstmatig waterlichaam

Een door menselijke activiteiten tot stand gekomen oppervlaktewaterlichaam (KRW, artikel 2).

Macrofauna

Bodemgebonden ongewervelde dieren.

Macrofyten

Waterplanten, meercellige algen.

Maximaal ecologisch potentieel

De referentieomstandigheden/zeer goede toestand van een sterk veranderd of kunstmatig oppervlaktewaterlichaam.

Monitoring

Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.

Nationaal Bestuursakkoord Water

In dit akkoord hebben rijk, provincies, gemeenten en waterschappen afspraken gemaakt over de aanpak van te veel water (veiligheid en wateroverlast), te weinig water (watertekort, verdroging en verzilting), vervuild water (waterkwaliteit en sanering vervuilde waterbodems) en ecologisch te arm water.

Natte natuurparel

Waterafhankelijke delen van de Ecologische Hoofdstructuur die behoren tot een samenhangend complex van natuurgebieden en sterk afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden of kwel. Deze gebieden worden sterk beïnvloed door de inrichting en het beheer van de omgeving en daarom is het beleid er op gericht om de waterhuishouding, waterkwaliteit en inrichting af te stemmen op de ecologische doelstellingen.

Natura 2000

Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is/zijn de Europese Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.

Natuurbeschermingswet 1998

Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.

Oppervlaktewaterlichaam

Een oppervlaktewater zoals bedoeld in artikel 2 van de Kaderrichtlijn Water ("een onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang, zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal, een deel van een stroom, rivier of kanaal, een overgangswater of een strook kustwater") en zoals opgenomen in de provinciale waterplannen.

Prioritaire stoffen

Stoffen bepaald overeenkomstig artikel 16 van de KRW, lid 2, en vermeld in bijlage X van de KRW. Hiertoe behoren 'prioritaire gevaarlijke stoffen', dit wil zeggen overeenkomstig artikel 16 van de KRW, leden 3 en 6, geïdentificeerde stoffen waarvoor maatregelen moeten worden getroffen overeenkomstig artikel 16 van de KRW, leden 1 en 8 (KRW, artikel 2).

Reconstructieplan

Een plan als bedoeld in artikel 11 van de Reconstructiewet concentratiegebieden. Een reconstructieplan bevat in ieder geval een beschrijving van maatregelen en voorzieningen:

- Ter verbetering van de ruimtelijke structuur ten behoeve van de landbouw, mede om veterinaire risico's voortvloeiend uit een hoge veedichtheid te verminderen.
- Ter verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap.
- Ter verbetering van de kwaliteit van milieu en water.

In het kader van het project 'Revitalisering Landelijk Gebied' zijn in 2005 voor Midden- en Oost-Brabant zeven reconstructieplannen vastgesteld.

Regionale keringen

Waterkeringen die bescherming bieden tegen regionale wateren. Deze bevinden zich binnen een dijkkring en voorkomen dat het water zich na een overstroming binnen de dijkkring verspreidt.

Richtlijn overstromingsrisico's (ROR) (2007/60/EG)

Een door de EU in 2007 vastgestelde richtlijn over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's die voorschrijft dat overstromingsrisico's op Europees niveau in kaart worden gebracht en dat landen samenwerken om overstromingen te beheersen.

Ruimte voor de Rivier

De Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier is in 2006 door het Rijk vastgesteld om Nederland veilig, leefbaar én aantrekkelijk te houden. Doordat de waterstanden lager komen te liggen, is de overstromingskans kleiner.

Somnorm

Norm voor de totale concentratie van verschillende stoffen. De Grondwaterrichtlijn geeft een Europese somnorm voor de totale concentratie van alle actieve stoffen van bestrijdingsmiddelen in grondwater.

Sterk veranderd waterlichaam

Een oppervlaktewaterlichaam dat door fysische wijzigingen ingevolge menselijke activiteiten wezenlijk is veranderd van aard zoals door de lidstaten aangeduid overeenkomstig de bepalingen van bijlage II van de KRW (KRW, artikel 2).

Stroomgebied

Een gebied vanwaar al het over het oppervlak lopende water via een reeks stromen, rivieren en eventueel meren door één riviermond, estuarium of delta, in zee stroomt (KRW, artikel 2).

Stroomgebiedbeheerplan

Volgens artikel 13 van de KRW verplicht op te stellen plan, waarin de in bijlage IV van de KRW vermelde informatie is opgenomen. Het plan dient uiterlijk negen jaar na de datum van inwerkingtreding van de richtlijn gepubliceerd te worden en wordt om de zes jaar getoetst en bijgesteld.

Verdroging

Alle nadelige effecten op natuurwaarden als gevolg van een, door menselijk ingrijpen, structureel lagere grond- en/of oppervlaktewaterstand dan gewenst, inclusief de gevolgen van de aanvoer van gebiedsvreemd water ter bestrijding van de lagere waterstanden.

Verontreiniging

De directe of indirecte inbreng door menselijke activiteiten van stoffen of warmte in lucht, water of bodem die de gezondheid van de mens of de kwaliteit van aquatische ecosystemen of van rechtstreeks van aquatische ecosystemen afhankelijke terrestrische ecosystemen kunnen aantasten, schade berokkenen aan materiële goederen, dan wel de belevingswaarde van het milieu of ander rechtmatig milieugebruik aantasten of daarvoor in de weg staan (KRW, artikel 2).

Vogelrichtlijn

EU-richtlijn (EU-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten.

Waterbeheer 21ste eeuw

Doelstelling is het watersysteem in kwantitatief opzicht op orde te krijgen in 2015 en daarna op orde te houden, zodat problemen met wateroverlast en watertekort zoveel mogelijk worden voorkomen.

Waterkering

Een natuurlijke of kunstmatige verhoging in het landschap om het achterliggende gebied te beschermen tegen overstroming. Deze zijn primair of secundair.

Watertoets

De Watertoets is een wettelijk instrument van de waterbeheerder om vroegtijdig te waarborgen dat alle waterhuishoudkundige aspecten een afweging krijgen bij ruimtelijke plannen en besluiten.

Watertype

De waterlichamen kennen per categorie een onderverdeling naar typen oppervlaktewater (watertypen), conform de systematiek in bijlage II, paragraaf 1.2 van de KRW. Elk watertype heeft zijn eigen doelstellingen.

Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en beoogt de samenhang te verbeteren tussen waterbeleid en ruimtelijke

ordening.

Winterbed/zomerbed

Het zomerbed is de oppervlakte die bij gewoon hoogwater in de zomer door de rivier wordt ingenomen. Het winterbed is de oppervlakte tussen het zomerbed van een rivier en de buitenkruinlijn van de hoogwaterkerende dijk (bedijkte rivier), dan wel de hoge gronden die het water bij hoge waterstanden keren (onbedijkte rivier).

Zwemwaterrichtlijn (2006/7/EG)

Door de EU in 2006 vastgestelde richtlijn, betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit (deze richtlijn vervangt Richtlijn 76/160/EEG). Doel van deze richtlijn is het behoud, de bescherming en de verbetering van de milieukwaliteit en de bescherming van de gezondheid van de mens, aanvullend op de Kaderrichtlijn Water.